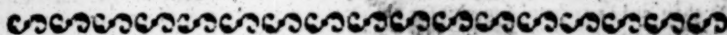
A SHORT INTRODVCTION OF GRAMMAR GENERALLIE TO BE VSED:

Compiled and sette forth, for the bringing vp of all those that intend to attaine the knowledge of the Latin tongue.

PSAL. CXIX.

Wherby shall a Childe clense and amende his waie? By ruling himselfe accordinge to thy worde, o Lorde.

M. D. LXVII.

THE PRINTER WISHETH THE FEARE OF God to all Ouersears and instructers of youth.

Ike as there is nothing more necessarie, for the prosperous estate and preseruation of a good commune wealth, then the godlie bringing vp & training of youth in good lettres, the which, not hauing some tast of vertue and godlines, graffed as it were, within them by diligent teaching in their tendre age, but left vnto their owne suinge, in that rudenes, and naturall corruption, wherin all flesh is borne, runne for the most part headlonges into all vnhappines, and growe by processe of time, to such a ripenes in vice that they are therbie, not onlie them selues, in verie great daunger, but also by their example greuouslie infect others, to th'intollerable damage, and (without Goddes great mercie) vtter ruine of the commun wealthe: so are we moste bounden to th'vnspeakable goodnes of God, who hathe so plentifullie induet this our present age, with his sweet graces and gifts of knowlege, for th'auoiding of the said harms, not onlie to such as presentlie be instructers of children, but also to them, who with great diligence and most commendable zele toward their naturall countrie, haue gathered in good ordre this Introduction of Grammar, conteining in suche perfection precepts and rules sufficient for the spedie atteining of the Latin tongue, that among an infinit numbre of Grammars set forth, the like can not be found. And yet forasmuch as some places of these Rudiments both English and Latin semed somwhat too obscure and hard for the small capacitie of tendre witts: aswell for your ease, whose pains in teaching (hauing God before your eies) must needs be great and troublesom, as also to helpe the memorie of your yong scholars, I haue caused the whole boke to be with faithfull diligence and iudgement perused of them, vpon whom God hathe bestowed his good gifts of knowlege and long experience in teaching. Who as they haue taken nothing awaie, but whollie left the same to your learned discretion, so they doubte not but that the fewe notes, the whiche they haue added in the margin or otherwise, aswel for the more facilitie and expedition in teaching, as also for the more clear and sensible apperceiuing of the childe taught, shall not onlie content you and geue you occasion further to deuise apt means, that in suche a multitude of rules, the memorie of yong witts be not ouervvhelmed, but also much incourage you gladlie and frutfullie to procede in your calling, seing almightie God by so manie vvaies doth approoue, promote and blesse the same. As touching the lettre, howe apt it is for this purpose, and what diligent circumspection hathe bene vsed in the printing herof, I hade rather ye shulde your selues trie by comparing with others then knowe it by my reporte. Thankfullie therfore accepte and vse this my good will, diligentlie walking in your vocation: and then he by whom all things are gouerned, preserued and increased, will not onlie mooue mens harts spedilie to further your labours withe things of greater importance, but also with plentiful increase blesse the same, to th'aduauncement of his glorie, the florishing wealth of the Royalme, and your moste singular confort and worthie commendation. The whiche, God from whom onlie all good things procede, graunt and shortlie bring to passe.

AN ADVERTISSEMENT to the Reader.

TO th'intent that nether the learned, for want of vse shulde maruell, nor th'vnlearned throug ignorance doubte, why we vse this bowing marke ['] called of the Greekes, APOSTROPHOS, and signifying the taking awaie of a vowell from th'end of a worde: vnderstande that we were moued therto, aswell by naturall reason, and example of soundrie commune languages (beside the Greeke and Latin) es also to reteine, if it maie be, the necessarie distinction of wordes, confounded by such as be taken for the purest writers of our tongue at this prensent. Take in worthe therfore, gentle Reader, and vse to thy profite this our labour, wherbie thou maist not onlie learne, howe to write trulie, and without confounding of diuers wordes (the which is one of the principall partes of Grammar) but also by accustoming thy selue therunto in writhing or otherwise, much ease thy peines in other tonges, wherwith herafter id maie indue the.

TO

TO THE READER.

O EXHORT euery man to the learning of Grammar, that intendeth to attain to th'vnderstanding of the tongs (wherin is conteined a great treasure of wisedome and knowlege) it shulde seme but vaine, and loste labor: for so muche as it is knowen, that nothinge canne surelie be ended, whose beginning is eter feble or fautie: and no building to be perfecte, when as the foundatiō and ground worke is readie to fall, and vnable to vphold the burthen of the frame.

Wherfore, it were better for the thing it selue, and more profitable to the learner, t'vnderstande howe he maie best come to that, whiche he oghte moste necessarilie to haue: and to learne the gainest waie of obteining that, which must be his best and certainest guide and grounde, bothe of readinge and speaking, then to fall in doubt of the goodnesse and necessitie therof: whiche I doubt whether he shall more lament that he lacketh, or esteeme, that he hath it: and whether he shall oftener stūble in trifles and be deceiued in light matters, when he hath it not, or iudge truely and faithfully of diuers weighty thinges, when he hath it.

The whiche hath semed to manie, verye harde to compasse afore time: bicause that they, who professed this Arte of teaching Grammar, did teache diuers Grammars, and not one: and if by chaunce they taught one Grammar, yet they did it diuersly, and so coulde not do it all best, for so muche as there is but one bestnes, not only in euery thing, but also in the maner of euery thinge.

As for the diuersitie of Grammars, it is well and profitably taken awaie by the Kinges Maiesties wisdome, who foreseinge th'inconuenience, and fauourablie prouidinge the remedy, caused one kinde of Grammar, by sundry learned men to be diligently drawen, and so to be set out, only euery where to be taught for th'vse of learners, and for the hurt in chaunge of Schoolmaisters.

The varietie of teachings is diuers yet, and alwaies will be: for that euerie Schoolmaister liketh that he knoweth, and seeth not th'vse of that he knoweth not, and therfore iudgeth that the moste sufficient way whiche he seeth to be the readiest mean and perfectest kind to bring a learner to haue a thrugh knowlege therin.

Wherfore it is not amisse, if one seinge by triall an easier & readier way thē the cōmun sorte of teachers doo, wolde say what he hath prooued, and for the commoditie allowed, that other not knowing the same, might by experience prooue the like, and then by proofe reasonable, iudge the like, not hereby excluding the better waie when it is foūnd, but in the meane season forbidding the the worse.

The firste and chiefest pointe is, that the diligente maister make not the schollar haste to muche, but that he in continuance and diligence of teaching, make him reherse so, that while he hath perfectlie that, that is behinde, he suffer him not to go forwarde in adding more vnto. For this posting haste, ouerthroweth and hurteth a great sorte of wittes, and casteth them in to a mase, when they knowe not, howe they shall ether go forwarde or backwarde, but sticke fast as one plunged, that can not tell what to do, or which waie to turne him, and then the maiester thinketh the schollar to be a dullard, and the schollar thinketh the thing to be vneasie, & to hard for his witte, and th'one hath an euill opinion of th'other, when oftentimes it is in nether, but in the kinde of teaching.

The chiefest point of a diligent maister.

Posting haste is the destruction of good wittes.

The best waie to profit a schollar.

Wherfore the best and chiefest pointe thrughly to be kept, is, that the schollar haue in minde so perfectly that he hathe learned, and vnderstand it so, that not only it be not a stoppe for him, but also a light and an helpe to the residue that foloweth.

The maisters ease.

This shalbe the maisters ease, and the childes incouraging. when th'one shal se his labour take good effect, and ther by in teaching the lesse tormented, and th'other shall thinke the thinge easier, and so with more gladnes readie to go about the same.

What ordre is to be obserued in declininge Nownes & Verbes.

In going forwarde, lette them haue of euerie declination of Nounes and coniugatiō of Verbes so manie seuerall examples, as they passe them, that it maie seme to the Schoolmaister no word in the Latin tong to be so hard for that part, that the Schollar shall not be able praisably t'enter into the forming therof. And surely the multitude of examples, if th'easiest and most commune be taken firste, and so come to the straunger and the harder, must nedes bring this profite withall. that the Schollar shall best vnderstand, & soonest conceiue the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tong. Wherin it is profitable, not only that he can ordrely decline his Noune and his Verbe, but euery way, forward, backward. by cases, by persons: that nether Case of Noune, ne person of Verbe can be required, that he can not without stoppe or study tell. And vnto this time, I counte not the schollar perfect, nor ready to go any further, tyll he hat this already learned.

Many exāples profite muche.

This whan he can perfectly do, and hath learned euerie part, not by rote, but by reason, and is cunninger in th'vnderstanding of the thinge, than in rehersing of the wordes (Whiche is not past a quarter of a yeares diligence, or verie little more, to a painfull and diligent man, if the Schollar haue a meane witt) then lett him passe to the Concordes, to knowe th'agrement of partes among themselues, with like way & diligēce, as is afore described. Wherin plain and sundry examples, and cōtinuall rehersall of thinges learned, and especially the dayly declining of a Verbe, and turninge it into all fashions, shall make the great and heauy labour so easy and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delite vnto them, that they be able to do well, then pain in searching of an vnused and vnacquainted thing.

And when these Concordes be well knowen vnto them, (an easy & a pleasant pain, if the fore groundes be well & thrughly beaten in,) let them not cōtinue in learning of their rules ordrely all as they lie in their Syntax, but rather learne some prety boke, wherin is conteined not only th'eloquence of the tongue, but also a good plaine lesson of honesty and godlines: and therof take some little sentēce as it lieth, & learne to make that same first out of English into Latin, not seing the boke or construing it thervpon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be knowen, then to learne it, as th'occasion of the sentence giueth cause that daye. Which sentence ones made well, and as nigh as can be with the wordes of the boke, then to take the boke and construe it, and so shall he be lesse troubled with the parsinge of it, and easiliest carry his lesson in mind.

And althogh it was saide before that the schollar shulde learn but a little at ones, it is not ment, that when the maister had hard them a while, he shuld let them alone. (for that were more negligence for both the partes). but I wold al their time they be at schoole, they shuld neuer be idle, but alwaies occupied in a continuall rehersing, loking back again to those thinges they had learned, and be more bound to kepe well their olde, then to take forth any newe.

Thus

Thus if the maister occupie them, he shall see a little lesson take a greate deale of time, and diligentlie inquiring and examining of the partes and the rules, not to be done so quickly and spedilie as it might be thoght to be. Within a while by this vse, the schollar shalbe broght to a good kind of readinesse of making, to the which if there be adioined some vse of speaking (which must necessarily be had) he shall be broght past the wearisome bitternesse of his learning.

A great helpe to further this readines of making and speaking shalbe, if the Maister giue him an Englishe boke, and cause him ordinarily to turne euery day some part into Latin. This exercise can not be done without his rules: and therfore doth establish them and ground thē surely in his mind for readinesse, and maketh him more able to speake sodeinly, when so euer any present occasion is offered for the same. And it doth helpe his learning more a great deale, to turne out of English into Latin, then contrariwise. Further we see, many can vnderstand Latin, that can not speake, and when they reade the Latin word in the boke, can tell you th'English therof at any time: but when they haue laide away their bokes, they can not contrariwise tell you for th'English the Latin again, when so euer ye will aske them. And therfore this exercise helpeth this sore well, and maketh these wordes, which he vnderstandeth to be ready by vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These preceptes well kept, will bring a man clean past th'vse of this Grammar boke, & make him as ready as his boke, and so meet to further thinges, wherof it were out of season to giue preceptes here. And therfore this may be for this purpose inough, which to good Schoolmaisters and skilfull, is not so needfull: To other meaner & lesse practised, it may be not only worth the labour of reading, but also of th'vsing.

A PRAIER.

O MIGHTIE LORDE and mercifull Father, maker of heauē and earth, which of thy free liberalitie geuest wisdome abūdantlie, to all that with faithe and full assurance aske it of the beautifie, by the light of thy heauenlie grace, the towardnes of my witt, the whiche with all other powers of nature, thou hast powred in to me: that I maie not onlie vnderstande those thinges, whiche maie effectuallie bring me to the true knowlege of the, and the Lorde IESV our Sauiour, but also with my whole heart, and will, constanlie folowe the same and receiue daylie increase, thrugh thy boūtifull goodnes towarde me aswell in good life, as doctrine, so that thou, which workest all thinges in all creatures, maist make thy gracious benēfites shine in me, to th'endlesse glorie and honor of thine immortall maiestie. SO BE IT.

THE LATINE LETTERS ARE thus vvritten.

Smale. { abcdefghiklmnopqrſstuvxyz&.
abcdefghiklmnopqrſstuvxyz&.

Capitales. { ABCDEFGHIKLMNOPQRST
VXYZ.

LETTERS ARE DIVIDED INTO Vovvels and Conſonantes.

A Vovvell, is à letter vvhiche maketh a full and perfecte ſounde of himſelfe: and there are fiue in number, namely, A, E, I, O, V, Whereunto is added the Greeke vovvell, Y.

A Conſonant, is à letter vvhiche needes muſt be ſounded vvith a vovvell: as B. vvith E. And all the letters, except the vovvels, are Conſonantes.

A Syllabe, is the pronuncinge of one letter or mo vvith one breath: as, A-ue.

A Diphthonge, is the ſounde of ij vovvels in one Syllable: and of them there be foure in numbre, namely æ, œ, au, eu: Whereunto is added, ei: as *Æneas, cœna, audio, euge, hey.*

In ſteede of *æ* & *œ*, vvee commonly do pronunce, E.

THE GREEKE LETTERS ARE thus vvritten.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ χ ψ ω.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

AN INTRODVCTION OF THE EIGHT PARTES OF LATINE SPEACHE.

IN SPEACHE be these eight partes folowinge.

Noune, Pronoune, Verbe, Participle, } declined. Aduerbe, Coniunction, Preposition, Interiection, } vndeclined.

OF A NOVNE.

what a Noune is.

A NOVNE is the name of a thing that may be seen, felt, heard or vnderstand. As the name of my hand in Latin, is *Manus*: The name of an house, is *Domus*: The name of goodnesse, is *Bonitas*

2 Kindes of Nounes.

Of Nounes some be substantiues, and some be adiectiues.

A Noune Substantiue is that standeth by him selfe, and requireth not an other worde to be ioyned with him: as *Homo*, a Mã: and it is declined with one article: as *Hic Magister*, a Maister: or els with two at the moste: as *Hic & Hæc Parens*, a Father or Mother.

A Noune Adiectiue is that can not stand by him selfe, but requireth to be ioyned with an other worde: as *Bonus*, good: *Pulcher*, faire. And it is declined either with three terminatiõs: as *Bonus, bona, bonum*; or els with three articles; as *Hic hæc & hoc Fœlix*, Happy. *Hic & hæc leuis, & hoc leue*, Light.

2 Kindes of Substantiues.

A Noune Substantiue, ether is propre to the thinge that it betokeneth: as *Eduardus*, is my propre name, or els is commune to me: as *Homo*, is a commune name to all men.

NVMBRES OF NOVNES.

Numbres 2.

In Nounes be two numbres: the singular, and the plural. The Singular numbre speaketh of one: as *Lapis*, a Stone. The plurall numbre speaketh of mo then one: as *Lapides*, Stones.

CASES OF NOVNES.

Cases 6.

Nounes be declined with six cases, Singularlie & Plurallie: The Nominatiue, the Genitiue, the Datiue, th'Accusatiue, the Vocatiue, and th'Ablatiue.

The Nominatiue case commeth before the verbe, and answereth to this questiō, Who or What: as *Magister docet*, The maister teacheth.

The Genitiue case is knowen by this token Of, and answereth to this question, Whose, or Werof: as *Doctrina magistri*, The learning of the Maister.

The Datiue case is knowen by this token To, and answereth to this question, To whom, or to what. as *Do librum magistro*, I giue a boke to the maister.

Th'Accusatiue case foloweth the verbe, and answereth to this question Whom, or what: as *Amo magistum*, I loue the maister.

The Vocatiue case is knowen by calling or speaking to. as *O magister*, O maister.

Th'ablatiue case is communly joined with prepositions seruing to th'ablatiue case: as *De magistro*, Of the maister. *Coram magistro*, Before the maister.

Also In, With, Thrugh, For, From, By and Than, after the Comparatiue degre, be signes of th'ablatiue case.

ARTICLES.

Articles 3. The latines (proprelie) haue no articles, as the Grekes haue.

Articles are borowed of the Pronoune, and be thus declined.

	Singular		Plural
Sin.	Nominat hic, hæc, hŏc.	Plu.	Nominatiuo hī, hæ, hæc.
	Genitiuo huiŭs.		Ge. hōrŭm, hāiŭm, hōrŭm
	Datiuo huīc.		Datiuo hīs.
	Accusat. hunc hanc, hŏc.		Accusatiuo hōs, hās, hæc.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo hōc, hāc, hōc,		Ablatiuo hīs.

GENDRES OF NOVNES.

Gendres 7.

Gendres of Nounes be seuen: the Masculine, the Fœminine, the Neutre, the Commun of two: the Cōmun of three: the Doubtfull: and th'Epicœne.

The Masculine gendre is declined with this article *Hic*: as *Hic vir*, a Man.

The Fœminine gendre is declined with this article *Hæc*: as *Hæc mulier*, a Woman.

The Neutre gendre is declined with this article *Hoc*: as *Hoc saxū*, a Stone.

The Commun of two is declined with *Hic*, and *Hæc*: as *Hic & hæc parens*, a Father or Mother.

The commun of three is declined with *Hic*, *Hæc*, and *Hoc*: as *Hic hæc & hoc*, *Fælix*, Happie.

The

The Doubtfull gendre is declined with *Hic* or *Hæc*: as *Hic vel Hæc Dies*, a Day.

Th'Epicœne gendre is declined with one article, and vnder that one article both kindes be signified: as *Hic passer*, a Sparrowe *Hæc aquila*, an Egle, both he and she.

THE DECLINATIONS OF NOVNES.

Declinations of nounes 5.

The first is when the genitiue and the datiue case singular end in *æ* diphthong: th'accusatiue in *am*: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in *a*. The nominatiue plurall in *æ* diphthong: the genitiue in *arum*: the datiue in *is*: th'accusatiue in *as*: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in *is*. As in example:

The nom. Mas. as es. Fæm a. e. wherof. a. only is propre to latin wordes.

Singulariter	Pluraliter
Nominatiuo hæc musá	Nominatiuo hæ musæ.
Genitiuo huius musæ.	Genit. harum musárum.
Datiuo huic musæ.	Datiuo his musis.
Accusatiuo hâc musám.	Accusatiuo has musás.
Vocatiuo ô musä.	Vocatiuo ô musæ.
Ablatiuo ab hac musá.	Ablatiuo ab his musis.

Note that *Filia* and *Nata*, make the datiue and th'ablatiue plurall in *is*, or in *abus*. Also *Dea*, *Domina*, *Famula*, *Asina*, *Ambæ*, *Duæ*, *Mula*, *Equa*, *Liberta*, make the datiue and th'ablatiue in *abus* onely.

The secund, is when the genitiue case singular endeth in *i*: the datiue in *o*: th'accusatiue in *um*: the vocatiue for the most parte like the nominatiue: th'ablatiue in *o*. The nominatiue plurall in *i*: the genitiue in *orum*: the datiue in *is*: th'accusatiue in *os*: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in *is*. As in example:

The nom. Mas. er, ir, ur. us. eus. Fæm. us. Neut. um. us.

Sin.	Plu.
Nominatiuo hic magístër.	Nominat. hi magístrī.
Genitiuo huius magístrī.	Ge. horū magístrōrūm.
Datiuo huic magístrō.	Datiuo his magístrīs.
Accusat. hunc magístrūm.	Accusa. hos magístrōs.
Vocatiuo ô magístër.	Vocatiuo ô magístrī.
Ablatiuo ab hoc magístrō.	Ablat. ab his magístrīs.

Here is to be noted, that when the nominatiue endeth in *us*, the vocatiue shall end in *e*: as *Nominatiuo hic Dominus, vocatiuo o Domine*. Excepte *Deus*, that maketh *o Deus*.

When the nominatiue endeth in *ius*, if it be a propre name of a man, the vocatiue shall end in *i*: as *Nominatiuo hic Georgius, vocatiuo o Georgi*. Hereunto is added *Filius*, that maketh *o Fili*.

Also these nounes folowing, make their vocatiue in *e*, or in *us*: as *Agnus*, *Lucus*, *Vulgus*, *Populus*, *Chorus*, *Fluuius*.

Note also that all nounes of the neutre gendre, of what declina-

tion so euer they be, haue the nominatiue, th'accusatiue, and the vocatiue like in both numbres: and in the plurall numbre they end all in *a*. As in example:

Sin.	Plu.
Nominat. hoc regnŭm,	Nominatiuo hæc regnă,
Genitiuo huius regnī,	Geniti horum regnôrŭm,
Datiuo huic regno,	Datiuo his regnīs,
Accusatiuo hoc regnŭm,	Accusatiuo hæc regnă,
Vocatiuo ô regnum,	Vocatiuo ô regnă,
Ablatiuo ab hoc regnō.	Ablatiuo ab his regnīs.

Except *Ambo* and *Duo*, whiche make the neuter gendre in *o*, and be thus declined.

Pluraliter
- Nominatiuo ambŏ, ambæ, ambŏ,
- Genitiuo ambôrŭm, ambārŭm, ambôrŭm,
- Datiuo ambôbŭs, ambâbus, ambôbŭs,
- Accusatiuo ambōs, ambās, ambŏ,
- Vocatiuo ambŏ, ambæ, ambŏ,
- Ablatiuo ambôbŭs, ambābŭs, ambobus. Like wise *Duo*.

The nominati. in a.e.o.c.d.l.r.n.t.x. whose gendre learne in the Latin Grãmar.

The thirde is, when the genitiue case singular endeth in *is*: the datiue in *i*: th'accusatiue most communly in *em*, and sometime in *im*, and sometime in both: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in *e*, somtime in *i*, and somtime both in *e*, and *i*. The nominatiue case plurall in *es*: the genitiue somtime in *um*, and somtime in *iŭm*: the datiue in *bus*: th'accusatiue in *es*: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in *bus*. As in example:

Sin.	Plu
Nominatiuo his lapĭs,	Nominatiuo hi lápĭdēs,
Genitiuo huius lápĭdĭs,	Genitiuo horum lápidŭm,
Dadiuo huic lápĭdī,	Datiuo his lapidĭbŭs,
Accusat. hunc lápidĕm,	Accusatiuo hos lápĭdēs,
Vocatiuo ô lapĭs,	Vocatiuo ô lápĭdēs,
Ablatiuo ab hoc lápidĕ.	Ablatiuo ab his lapidĭbus,

Sin.	Plu.
Nom. hic & hæc parēns,	Nom. hi & hæ paréntēs,
Genitiuo huius paréntĭs,	Ge. horū & harū paréntŭm
Datiuo huic paréntĭ,	Datiuo his paréntibŭs,
Acc. hūc & hāc parētĕm,	Acc. hos & has paréntēs,
Vocatiuo ô parēns.	Vocatiuo ô paréntēs,
Abl. ab hoc & hac parētē,	Ablatiuo ab his parētĭbŭs.

The nom. Masc. us. Fœm. us. Neut. u.

The fourth is, when the genitiue case singular endeth in *us*: the datiue in *ui*: th'accusatiue in *um* the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in *u*. The nominatiue plurall in *us*: the genitiue in *ŭum*, the datiue in *ibus*, th'accusatiue in *us*: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in *ibus*. As in example:

Nomi-

	Singular		Plural
Sin.	Nominatiuo hæc manŭs,	Plu.	Nominatiuo hæ manūs,
	Genitiuo huius manūs,		Genitiuo harū mánuŭm
	Datiuo huic mánŭi,		Datiuo his mânĭbŭs,
	Accusat.hanc manŭm,		Accusatiuo has manŭs,
	Vocatiuo ô manŭs,		Vocatiuo ô manŭs,
	Ablatiuo ab hac manū.		Ablatiuo ab his mánĭbŭs.

Except this word IESVS, *the which hath in the genitiue and the dat.* IESV.

The fifth is, whē the genitiue and the datiue case singular do end in *ei*:th'accusatiue in *em*:the vocatiue like the nominatiue:th'ablatiue in *e*. The nominatiue plurall in *es*:the genitiue in *erum* : the datiue in *ebus*:th'accusatiue in *es*:the vocatiue like the nominatiue : th'ablatiue in *ebus*. As in example:

The nom. Masc. es. Fæm. ei.

	Singular		Plural
Sin.	Nominat. hic merídiēs,	Plu.	Nominatiuo hi meridiēs,
	Genitiuo huius meridieī,		Genit.horū meridiērŭm,
	Datiuo huic meridieī,		Datiuo his meridiēbŭs,
	Accusat.hunc meridiĕm,		Accusat.hos meridiēs,
	Vocatiuo ô meridiēs,		Vocatiuo ô meridiēs,
	Ablatiuo ab hoc meridiē.		Ablat. ab his meridiēbŭs.

AN ADMONITION to the Reader.

FOR THE MORE PLAINE VNDERSTANDING, and betterkeping in memorie the summe of these declinations of Nounes Substantiues, this table followving is herunto added , by the diligent making vvherof, youthe maie not onlie finde present ease and helpe vnto their tendre vvittes, but also receiue muche lighte to th'opening of harder places herafter: the whiche elles mighte trouble and discourage them, gladlie to go fovvarde in these profitable & necessarie rudimētes, vvherbie is laide the groūde vvorke and foundation of all other learninge.

The

THE TERMINATION OF EVERIE CASE OF THE V. DECLINATIONS.

SINGVLARLIE.

Decl.	The nominat. and the vocat.		The genit.	The datiue	Th'accusat.	Th'ablat.
1	Masc. as. es. Fœm. a. e.	*whereof a only is propre to Latim wordes.*	æ. es.	æ.	am. en.	a. e.
2	Masc. er ir ur us eus. Fœm. us. Neut. um us.	*Of* us *the voc. somtime in* e, *also in* i. *of* eus *in* eu.	i.	o.	um.	o.
3	a e o c d l. t n s t x.	*whose gendre reade herafter in the Latin.*	is.	i.	em. im.	e. i
4	Masc. us. Fœm. us. Neut. u.	*undeclined.*	us.	ui.	um.	u.
5	Masc. es. Fœm. es.		ei.	ei.	em.	e.

PLVRALLIE.

Decl.	The nominat. and the vocat.	The genit.	The datiue and th'abl.	Th'accusat.
1	æ.	arum.	is. abus	as.
2	i. a.	orum.	is.	os. a.
3	es. a.	um. ium	bus.	es. a.
4	us ua	ium.	ibus. ubus	us. ua.
5	es.	erum.	ebus.	es.

THE DECLINING OF ADIECTIVES.

Decline a nowne adiectiue of 3. terminations thus.

	Sing.		Plur.
	Nomi.bónũs,bonã, bonũm.		Nom.boni, bonæ, bona.
	Genit.boni,bonæ,boni.		Gen.bonòrũ,bonarũ,bonòrũ
Sing.	Datiuo,bonò,bonæ,bonò.	Plur.	Dat.bonis.
	Acc.bonũm,bonám.bonũm.		Accu.bonõs,bonãs,bonã.
	Vocat.bone,bonã,bonũm.		Vocat.boni,bonæ,bonã.
	Ablat.bonò,bona, bonò.		Ablat.bonis.

There are beside these, certaine nounes adiectiues, otherwise declined, whiche make the genitiue case singular in *ius*, and the datiue in *i*, whiche be these that folowe, with their compoundes.

All adiectiues of 3. terminations saue these 9. are declined like nounes of the second declination, in the masculine and neuter gēdre, and in the fæminine like nounes of the first declinatiō.

	Sing.		Plur.
	Nomin. vnũs,vnã,vnũm.		Nomin.vni,vnæ,vnã.
	Genit.vnius.		Genit.vnòrũ,vnarũ,vnòrum.
Sing.	Datiuo.vni.	Plur.	Dat.vnis.
	Acc.vnũm,vnãm,vnũm.		Accus.vnõs,vnãs, vnã.
	Vocat.vnẽ.vnã,vnũm.		Vocat.vni,vnæ,vnã.
	Ablat.vnõ,vnã,vnò.		Ablat.vnis.

Note that *Vnus,a,um,*hathe not the plurall numbre, but when it is ioyned with a worde that lacketh the singular numbre: as, *Vnæ litteræ. Vna mœnia.*

In like manner be declined *Totus,Solus,*and also *Nullus,Vllus,Alius, Alter,Vter* and *Neuter,*sauing that these six laste rehersed, lacke the vocatiue case.

Decline a nowne of 3. articles thus.

All adiectiues of 3. articles are declined like Nownes of the third declination.

	Sing.		Plur.
	Nominatiuo,hic,hæc & hoc fœlix.		Nominat.hi hæ fœlices & hæc fœlicia.
	Genit.huius fœlicis.		Genit.horum, harum & horum fœlicium.
	Dat.huic fœlici.		Datiuo,his fœlicibũs.
Sing.	Accusatiuo,hunc,hanc fœlicẽm & hoc fœlix.	Plur.	Accus.hos, has fœlices & hæc fœliciã.
	Vocatiuo,ô fœlix.		Voc.ô fœlices,& ô fœlicia.
	Abl.ab hoc, hac, hoc fœlicẽ vel fœlici.		Ablat.ab his fœlicibũs.

	Sing.		Plu.
	Nomina. hic hæc tristis, & hoc tristẽ.		Nominatiuo hi hæ tristẽs, & hæc tristiã.
	Genitiuo huius tristis.		Genitiuo horum,harum & horum tristiũm.
	Datiuo huic tristi		Datiuo his tristibũs.
Sing.	Accusatiuo hunc hanc tristẽm, & hoc tristẽ.	Plu.	Accusa. hos has tristẽs, & hæc tristiã.
	Voc. ô tristis, & ô tristẽ.		Vo. ô tristẽs,& ô tristiã.
	Ablatiuo ab hoc, hac hoc tristi		Ablatiuo ab his tristibũs.

COMPARISONS OF NOVNES.

Comparison of Nownes.

Adiectiues, whose signification may increase or be diminished may forme Comparison.

There be three degrees of Cōparison: the Positiue, the Comparatiue, and the Superlatiue.

The

The Positiue betokeneth the thing absolutely without excesse: as *Durus*, Hard.

The Comparatiue somwhat exceedeth his positiue in signification: as *Durior*, Harder. And it is formed of the first case of his positiue that endeth in *i*, by putting therto, *or* and *us*: as of *Duri*, *hic & hæc durior*, *& hoc durius*: of *Tristi*, *hic & hæc tristior*, *& hoc tristius*: of *Dulci*, *hic & hæc dulcior*, *& hoc dulcius*.

The Superlatiue exceedeth his positiue in the highest degre: as *Durissimus*, hardest. And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting therto, *s*, and *simus*: as of *Duri*, *durissimus*: of *Tristi*, *tristissimus*: of *Dulci*, *dulcissimus*.

From these generall rules be excepted these that folowe:

Bonus, Melior, Optimus. *Magnus, Maior, Maximus.*
Malus, Peior, Pessimus *Paruus, Minor, Minimus.*
Multus plurimus, Multa plurima, Multum plus plurimum.

Except dexterimus of dexter, and maturimus of matur. 6. Adiectiues in lis, out of rule.

And if the positiue do end in *r*, the superlatiue is formed of the nominatiue case, by putting to *rimus*: as *Pulcher*, *pulcherrimus*.

Also these nounes endinge in *lis*, make the superlatiue by changing *lis* into *limus* as *Humilis*, *humillimus*. *Similis*, *simillimus*. *Facilis*, *facillimus*. *Gracilis*, *gracillimus*. *Agilis*, *agillimus*, *Docilis*, *docillimus*.

All other nounes ending in *lis*, do folowe the generall rule afore going: as *Vtilis*, *vtilissimus*.

Also if a vowel come nexte before *us*, it is compared by *magis* and *maxime*: as *Pius*, *magis pius*, *maxime pius*. *Assiduus*, *magis assiduus*, *maxime assiduus*.

OF A PRONOVNE.

A PRONOVNE is a parte of speache muche like to a Noune: whiche is vsed in shewing or rehersing.

Onlie four pronounes haue the vocatiue case.

There be fiftene Pronounes: *Ego*, *Tu*, *Sui*, *Ille*, *Ipse*, *Iste*, *Hic*, *Is*, *Meus*, *Tuus*, *Suus*, *Noster*, *Vester*, *Nostras*, *Vestras*. wherof four haue the vocatiue case: *Tu*, *Meus*, *Noster*, and *Nostras*: And all other lacke the vocatiue case.

To these may be added their compoundes: as *Egomet*, *Tute*, *Idem*: and also, *Qui*, *quæ*, *quod*.

These eight pronounes: *Ego*, *Tu*, *Sui*, *Ille*, *Ipse*, *Iste*, *Hic*, and *Is*, be Primitiues, so called, for bicause they be not deriued of others. And they be also called Demonstratiues, bicause they shew a thing not spoken of before.

And these six: *Hic*, *Ille*, *Iste*, *Is*, *Idem*, and *Qui*, be Relatiues, bicause

cause they reherse a thing that was spoken of before.

These seuen: *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester, Nostras, Vestras*, be Deriuatiues, for they be deriued of their primitiues, *Mei, Tui, Sui, Nostri*, and *Vestri*.

There belongeth to a Pronoune these, v. thinges: Nūbre, Case and Gendre, as are in a Noune: Declinatiō and Person, as here foloweth.

THE DECLINATIONS OF PRONVNES.

There be foure Declinations of Pronounes.

These three, *Ego, Tu, Sui*, be of the first declination, and be thus declined. *The first Declinatiō hath. 3. Pronounes. the which onlie are substātiues, all other pronounes are adiectiues.*

	Singular		Plural
Sin.	Nominatiuo Egŏ.	Plu.	Nominatiuo nōs.
	Genitiuo meĭ.		Genitiuo nóstrúm vel nóstri.
	Datiuo mihĭ.		Datiuo nobis.
	Accusatiuo mē.		Accusatiuo nōs.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo à mē.		Ablatiuo à nobis.
Sin.	Nominatiuo Tū.	Plu.	Nominatiuo vōs.
	Genitiuo tuī.		Genitiuo vestrūm vel véstri.
	Datiuo tibi.		Datiuo vōbis.
	Accusatiuo tē.		Accusatiuo vōs.
	Vocatiuo ô tū.		Vocatiuo ô vōs.
	Ablatiuo à tē.		Ablatiuo à vōbis.
Sin.	Nominatiuo caret.	Plu.	Nominatiuo caret.
	Genitiuo suī.		Genitiuo sui.
	Datiuo sibi.		Datiuo sibi.
	Accusatiuo sē.		Accusatiuo sē.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo à sē.		Ablatiuo à sē.

These six: *Ille, Ipse, Iste, Hic, Is*, and *Qui*, be of the second declination, and be thus declined. *The second hath 6.*

	Singular		Plural
Sin.	No. istĕ, istă, istŭd,	Plu.	Nominatiuo isti, istæ, istă.
	Genitiuo istiŭs,		Geni. istorŭm, illarŭm, istorŭm.
	Datiuo isti,		Datiuo istis.
	Ac. istū, istam, istud,		Accusatiuo istōs, istās, istă.
	Vocatiuo caret,		Vocatiuo caret.
	Abl istō, istā, istō.		Ablatiuo istis.

Ille, is declined like *Iste*, and also *Ipse*, sauing that the Neutre gendre in the nominatiue case, and in th'accusatiue case singular maketh *Ipsum*.

Nomina-

Nominatiuo, hic, hæc, hoc : *Genitiuo huius*: *Datiuo huic*: as afore in the Noune.

Sin. { Nominatiuo ĭs, ĕa, ĭd. Genitiuo eiŭs. Datiuo eī. Accusat. eŭm, eăm ĭd. Vocatiuo caret. Ablatiuo eō, eā, eō. } Plu. { Nominatiuo, iī, eæ, eă. Genitiuo eōrŭm, eārŭm, eōrum. Datiuo iīs vel eīs. Accusatiuo eos, eas, ea. Vocatiuo caret. Ablatiuo iis vel eis. }

Sin. { Nom. quī, quæ, quŏd. Genitiuo cuiŭs. Datiŭo cuī. Acc. quĕm, quā, quŏd. Vocat. caret. Ab. quō, qua, quō vel (quí } Plu. { Nominatiuo qui, quæ, quæ. Gen. quorŭm, quarŭm, quorŭm. Datiuo quĭbŭs, vel queīs. Accusatiuo quos, quās, quæ. Vocatiuo caret. Ablatiuo, quibŭs vel queīs. }

Likewise *Quis*, and *Quid*, be declined, whether they be interrogatiues or indefinites, Also *Quisquis*, is thus declined.

Nominatiuo { Quisquis. Quicquid. } Acc. Quicquid. } Abla. { Quoquō. Quaquā. Quoquō.

Where note, that *Quid*, is alwaies a substantiue of the neutre gendre.

The thirde hathe 5.

These fiue, *Meus*, *Tuus*, *Suus*, *Noster*, and *Vester*, be of the third declination, and be declined as nounes adiectiues of three terminations, in this wise.

Sin. { Nom. meŭs, meă, meŭm. Gen. meī, meæ, meī. Datiuo meō, meæ, meō. Ac. meŭm, meăm, meŭm. Vocat. mí, meă, meŭm. Ablat. meō, meā, meō. } Plu. { Nominatiuo meī, meæ, meă. Ge. meōrŭm, meārŭm, meōrŭm. Datiuo meis. Accusa. meōs, meās, meă. Vocatiuo meī, meæ, meă. Ablatiuo meis. }

The fourth hathe 3.

So is *Noster* declined, and *Tuus*, *Suus*, *Vester*, sauing that these three laste, do lacke the vocatiue case.

Nostras, *Vestras*, and this noune *Cuias*, be of the furth declination: and be thus declined.

Sin. { Nominatiuo hic & hæc nostras & hoc nostrate. Genitiuo huius nostratĭs. Datiuo huic nostrātī. Accu. hunc, hanc nostrātĕm & hoc nostratĕ. Vo. ô nostras & ô nostrātĕ, Ab. ab hoc hac & hoc nostrātĕ vel nostrātī. } Plu. { Nom. hi hæ nostrātēs, & hæc nostrātiă. Genit. hōrum hārum & horum nostrātiŭm. Datiuo his nostrātĭbŭs. Accus. hos has nostrātēs & hæc nostrātiă. Vo. ô nostrātēs, et ô nostrātiă. Ablatiuo ab his nostrātĭbŭs. }

HERE

HERE is to be noted, that *Nostras vestras*, & this noune *Cuias*, be called Gentiles, bicause they proprely betokē perteining to countries or nations, to sectes or factions.

A PRONOVNE hath three persons.

The first Person speaketh of him selfe: as *Ego*, I: *Nos*, wee.

The second Person is spoken to: as, *Tu*, thou: *Vos*, ye. And of this Person is also euery vocatiue case. Persons. 3.

The third Person is spoken of: as *Ille*, he: *Illi*, they. And therfore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third Person.

OF A VERBE.

VERBE is a part of speache declined with mode and tense, & betokeneth doing: as, *Amo* I loue. or suffering: as, *Amor*, I am loued. or being: as, *Sum*, I am. *what a verbe is.*

Of Verbes, such as haue persons, be called Personales: as *Ego amo*, *Tu amas*. And suche as haue no Persons, be called Impersonales: as, *Tædet*, It irketh: *Oportet*. It behoueth.

Of verbes Personales there be fiue kindes. Actiue, Passiue, Neutre, Deponent, and Commun. *Kindes of verbes personales 5.*

A verbe Actiue endeth in *o*, & betokeneth to do: as *Amo*, I loue: and by putting to *r*, it may be a passiue: as *Amor*.

A Verbe Passiue endeth in *or*, & betokeneth to suffer: as *Amor*, I am loued, & by putting away *r*, it may be an actiue: as, *Amo*.

A Verbe Neutre endeth in *o*, or *m*, and can not take *r*, to make him a passiue: as, *Curro*, I runne. *Sum*, I am. And it is english hed somtime actiuely: as *Curro*, I runne: and somtime pasiuely: as *Ægroto*, I am sicke. *4. kindes of neutres. a substantiue, as Sum: a transitiue, as curro: an intransitiue, as dormio: and passiue as vapulo.*

A Verbe Deponent endeth in r, like al Passiue, and yet in signification, is but ether Actiue: as *Loquor verbum*, I speake a word: or Neutre: a. *Glorior*, I boast.

A Verbe Commun endeth in r, and in signification is both Actiue & Passiue: as *Osculor te*, I kisse the. *Osculor a te*, I am kissed of the.

MODES.

There be six modes: th'Indicatiue, th'Imperatiue, th'Optatiue, the Potentiall, the Subiunctiue, and th'Infinitiue. *Modes. 6.*

Th'Indicatiue mode sheweth an reason true or false as *Ego amo*, I loue: or els asketh a question. *Amas tu*. Doest thou loue?

Th'Imperatiue biddeth or commaundeth: as *Ama*, loue thou.

Th'Optatiue wisheth or desireth, with these signes, wold God, I pray God, or God graunt: as *Vtinam amem*, I pray God I loue: & hath euermore an Aduerbe of wishinge ioined with him.

The Potentiall mode is knowen by these signes, amay, canne, might, wold, shuld or oght: as *Amem*, I canne or may loue, without an Aduerbe ioined with him.

The Subiunctiue mode hath euermore some Coniunction ioined with him: as *Cum amarem*, when I loued. And it is called the Subiunctiue mode, bicause it dependeth of an other verb in the same sentence, ether going afore, or comming after: as *Cùm amarem, eram miser*, when I loued, I was a wretch.

Th'Infinitiue signifieth to do, to suffer or to be: and hath nether numbre nor person nor nominatiue case before him, but for the most part an accusatiue, and is knowen communly by this signe To: as *Amare*, to loue. Also when two verbes come togither without any nominatiue case betwene them, then the latter shalbe th'Infinitiue mode: as *Cupio discere*, I desire to learne.

Gerundes 3. There be morouer belonging to th'Infinitiue mode of verbes, certain voices called Gerundes, ending in di, *do* and *dum*, which haue both th'actiue & passiue signification: as *Amandi*, of louinge, or of being loued. *Amando*, in louing, or being loued. *Amandum*, to loue, or to be loued.

Supins 2. There be also pertaining vnto verbes two Supins: th'one ending in *um*, which is called the first Supine, bicause it hath the signification of the verb actiue: *as Eo amatũ*, I go to loue. And th'other in *u*, which is called the latter Supine, bicause it hath for the moste part the signification passiue: *as Difficilis amatu*, Hard to be loued.

TENSES.

Tenses 5. There be fiue Tenses or Times: the Present tens, the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, & the Future tense.

The Present tense speaketh of the time that nowe is: *as Amo*, I loue.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: *as Amabam*, I loued, or did loue.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe Haue: *as Amaui*, I haue loued.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then

perfectly past, with this signe Had: as *Amaueram*, I had loued.

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe, **shall** or **will**: as *Amabo*, I shall or Will loue.

PERSONS.

There be also in Verbes three Persons in both numbres: as Sing. *Ego, amo*, I loue: *Tu amas*, Thou louest: *Ille amat*, He loueth. Plural. *Nos amamus*, we loue: *Vos amatis*, Ye loue: *Illi amant*, they loue. *Persons 3.*

CONIVGATIONS.

Verbes haue foure Coniugations, which be knowen after this manner. *Coniugat. 4.*

The first Coniugation hath â long before *Re* and *Ris*: as Amâre, Amâris.

The second Coniugation hath ê long before *Re* and *Ris*: as Docêre, Docêris.

The third Coniugation hath ĕ short before *Re* and *Ris*: as Légĕre, Légĕris.

The fourth Coniugation hath î long before *Re* and *Ris*: as Audîre, Audîris.

Verbes in *o*, of the foure Coniugations, be declined after these examples.

AMo, amás, amâui, amâre: amándi, amándo, amándum: amátum, amátu: amans, amatûrŭs, *to Loue*.

Dóceo, docés, dócui, docêrĕ: docéndi, docéndo, docéndŭ: doctŭm, doctŭ: docens, doctûrŭs: *to Teache*.

Lego, legĭs, legi, légĕrĕ: legéndi, legéndo, legéndum: lectŭm, lectŭ: legens, lectúrŭs. *to Reade*.

Audio, audĭs, audiui, audîrĕ: audiéndi, audiéndo, audiéndum: auditum, audîtŭ: audiens, auditûrus. *to Heare*.

Loke for the declaration of these markes signifying the legth and shortnes of Syllabes with the true sounding of the same, after the forming of Amor.

I loue. thou louest. he loueth. we loue. ye loue. they loue.

INDICATIVE mode de pres. tens singular.	AMo, amas, amăt,	Plurali	amâmŭs, amâtĭs, amant.
	Dóceo, doces, cet,		docêmŭs, docêtis, docent
	Lego, legĭs, légĭt,		légĭmŭs legĭtĭs, legunt.
	Audio, audĭs, audĭt,		audimŭs, audĭtis, audiunt

Preterimperfect tens singular.	Amâbăm,	bas, băt.	I *loued or did loue.*
	Docêbăm,		I *taught or did teache.*
			Plural. bâmŭs, bâtĭs, bant.
	Legébăm,		I *read or did reade.*
	Audiébăm,		I *heard or did heare.*

Præterperfect tense singular.	Amáui, Dócui, Legi, Audiui	ísti, it.	*I haue loued. I haue taught.* Pluraliter: ĭmŭs, ístĭs, erūnt, vel ērĕ. *I haue read. I haue heard.*
Præterpluperfect tens singular.	Amáuĕram, Docúĕram, rās, rāt. Légĕrām, Audiuĕram,		*I had loued. I had taught.* Pluraliter: rāmŭs, rātĭs, rant. *I had read. I had heard.*
Future tense sing.	Amâbo, Docêbo,	bĭs, bĭt.	*I shall or will loue.* Pluraliter: bĭmŭs, bĭtĭs bunt. *teache.*
	Legām, Audiām,	ēs, ĕt,	Pluraliter: ēmŭs, ētis, ent, *reade. heare.*

	Loue thou	*Loue he, or let him loue.*	*Loue we, or let vs loue.*	*Loue ye.*	*Loue they or let them loue.*
Imperatiue mode pres. tense singular.	Amā, Amātó,	amĕt, amâto,	Plur. amêmŭs	amâtĕ, ament, amatōtĕ, amānto.	
	Docē, Docēto,	dóceāt, docētŏ,	Plu. doceâmŭs	docêtĕ, dŏceant. docetōtĕ, docénto.	
	Legĕ, Légĭto,	legăt, légĭto,	Plu. legâmŭs	légĭtĕ, legant, legitōtê. legúnto.	
	Audí, Audîto,	audiat, audîto,	Plu. audiâmŭs	audîtĕ, audiant, auditōtĕ, audiúnto.	

Optatiue mode pres. tens sing. vtinam.	Amĕm, amēs, amĕt, Dóceām, Légām, Audiām,	ās, ăt.	*God graunt I loue.* Pluraliter, amêmŭs, amêtis, ament. *God graunt I teache.* Pluraliter, āmŭs, âtĭs, ant. *reade. heare.*
Preterimpfect tens sing. vtin.	Amārĕm, Docêrĕm, Légĕrĕm, Audirĕm,	rēs, rĕt.	*Vvolde God, I loue. taught.* Plura. vtinam rêmŭs, rêtĭs, rent. *reade. hearde.*
Preterperfect tense sing. vtinam.	Amáuĕrim, Docúĕrim, Légĕrim, Audíuĕrim,	rĭs, rit	*I pray God I haue loued. taught.* Plurali. vtinam rimŭs, rĭtĭs, rint. *reade. hearde.*
Preterpluperfect tés sing. vtinam.	Amauíssem, Docuíssem, Legíssem, Audíuissem	sēs, sĕt.	*Vvold God I had loued. taught.* Pluraliter, vtinam, sêmŭs, sētis, sent. *read. heard.*

Fu-

God graunt I loue herafter
teache.
Future tẽs sing. vtinã. { Amáuĕro, Docuĕro, Légĕrŏ, Audiuéro } rĭs rit. Plural. vtinam, rĭmŭs, rĭtĭs, rint.
reade.
heare.

I may or can loue.
Potential mode, present tense singular. { Amé, amĕs, amĕt. Plural. amĕmŭs, amĕtĭs, ament.
teach.
Dóceăm, Legăm, Audiăm, } ăs, at. Plura. ămŭs, ătis, ant. reade.
heare.

I might or could loue.
teache.
Preterimperfect tens singular. { Amârĕm, Docêrĕm, Lègĕrĕm, Audirém, } rĕs rĕt: Pluraliter, rĕmŭs, rĕtĭs, rent.
reade.
heare.

I might, shulde or oght to haue loued
taught.
Preterperfect tens singular. { Amáuĕrĭm, Dócúĕrĭm, Légĕrĭm, Audiuĕrim, } rĭs, rĭt. Pluraliter. rĭmus, rĭtĭs, rint.
reade.
heard.

I might, shulde or oght to had loued
taught.
Preterpluperfect tens singular. { Amauíssĕm, Docuissĕm, Legíssĕm, Audiuissĕm } ses, sĕt. Pluraliter, sĕmŭs, sĕtĭs, sent.
reade.
heard.

I maye or can loue herafter.
teache herafter.
Future tẽse singu. { Amăuĕro, Docúĕro, Légĕrŏ, Audíuĕrŏ, } rĭs, rĭt, Pluraliter, rimŭs, rint.
reade herafter.
heare herafter.

VVhen I loue.
Subiúctiue mode pres. tens singu. cũ. { Amĕm, amĕs, amĕt. Pluraliter, amêmŭs, amĕtis, ament.
Vvhan I teache.
Dóceăm, Legăm, Aúdiăm, } ăs, at. Pluraliter, ămŭs, ătĭs, ant. reade.
heare

Vvhan I loued, or did loue.
teache.
Preterimperfect tẽs singul. cum. { Amârĕm, Docêrĕm, Légĕrĕm, Audirĕm, } rĕs, rĕt. Pluraliter, rĕmŭs, rĕtis, rent.
reade.
heare.

Vvhan I haue loued.
taught.
Preterperfecte tense singu. cum { Amáuĕrĭm, Docúĕrĭm, Legĕrĭm, Audiuĕrim. } rĭs, rĭt. Pluraliter, rĭmŭs, rĭtis, rint.
reade.
hearde.

Preterplu-perfect tens sing. cum	Amauíssĕm, Docuíssĕm, Legíssĕm, Audiuíssĕm,	sēs, sĕt.	*Vvhen I had loued.* *taught.* Pluraliter: sēmŭs, sētis, sent. *reade.* *hearde.*
Future tens sing. cum	Amáuĕro, Docúĕro, Légĕro, Audíuĕro,	rĭs, rit.	*Vvhen I shall or will loue.* *Vvhen I shall or will teache.* Pluraliter: rimŭs, ritĭs, rint. *Vvhen I shall or will reade.* *Vvhen I shall or will heare.*

INFIN. mode pres. and Preterimperfect tens.	Amârĕ, Docêrĕ, Légĕrĕ, Audirĕ,	*To*	*Loue.* *Teache,* *Reade.* *Heare.*
Preterperfect and Preterpluperfect tens.	Amauísse, Docuísse, Legísse, Audiuísse,	*To haue or had*	*Loued.* *Taught.* *Reade.* *Hearde.*
Future tens.	Amatûrŭm, Doctûrŭm, Lectûrŭm, Auditûrŭm,	esse. *To*	*Loue.* *Teache.* *Reade.* *Heare.* *herafter.*

The Gerundes.	Amándi, Docéndi, Legéndi, Audiédi,	*of Louing.* *of Teaching.* *of Reading.* *of Hearing.*	do, *in Louing.* do, *in Teaching.* do, *in Reading.* do, *in Hearing.* — dum, *to Loue.* dum, *to Teache.* dum, *to Reade.* dum, *to Heare.*
The Supines.	Amâtŭm, Doctŭm, Léctŭm. Auditŭm,	*To* *loue.* *teache.* *reade.* *heare.*	Amatū, Doctū, Lectū, Auditū, *To be.* *loued.* *taught.* *reade.* *hearde.*
A participle of the present tens.	Amans, Docens, Legens, Audiens,		*Louinge.* *Teaching.* *Reading.* *Hearing.*
The participle of the futur tens.	Amatûrŭs, Doctûrus, Lectûrŭs, Auditûrŭs,	*To* *loue* *teach* *read* *hear*	*or* *about to loue.* *about to teach.* *about to read.* *about to hear.*

HERE,

HERE, BEFORE WE DECLINE ANIE Verbes in OR, for supplying of many tenses, lacking in all suche verbes, wee must learne to decline this verbes *Sum*, in this wise.

SVM es fui esse futurus : *To be.*

INDICATIVE MODE.

Present tens sing.	SVm. I *am*, ĕs, est, Plural. sŭmŭs, estis, sunt.
Preterimperfect tens sin.	Eram, I *was*, ĕrās, ĕrăt. Pluraliter, erāmŭs, ĕratis, erant.
Preterperfect tens sin.	Fui, *I haue been*, fuisti, fŭit. Plu. fŭimŭs, fuistis, fuĕrunt vel ĕrĕ.
Preterpluperfect tens singular,	Fŭĕrăm, I *had been*, fŭĕrās, fŭĕrăt. Pluraliter fuerāmŭs, fuerātis, fuĕrant.
Future tens singular,	Ero, I *shall or will be*. ĕris, ĕrit. Plu. ĕrĭmŭs, ĕritis, ĕrunt.

IMPERATIVE MODE.

Present tens singular.	Sis, ĕs, esto, *be thou.* sit, esto, Plu. simus sitis, estĕ, estōtĕ. sint, sunto,

OPTATIVE MODE.

Present tens sing. vtinā	Sim, I *pray God I be.* sis, sit. Plu. simŭs, sitis, sint.
Preterimperfect tens sin. vtinam.	Essĕm, *Vvold God I weere*. essēs, essĕt. Pluraliter, essēmŭs, essētis, essent,
Preterperfect tēs sin. vtinam.	Fŭĕrim, I *pray God I haue been*. fŭĕris, fŭĕrit. Plu. fuĕrimŭs, fuĕritis, fŭĕrint.
Preterpluperfect tens sing. vtinā.	Fuissĕm, *Vvold God I had been*. fuissēs, fuissĕt. Plura. fuissēmŭs, fuissētis, fuissent.
Future tens singular, vtinam.	Fŭĕro, *God grawnt I be herafter*: fŭĕris, fŭĕrit. Plur. fuerimŭs, fueritis, fŭĕrint.

POTENTIALL MODE.

Present tēs singular.	Sim, I *may or can be*. sis, sit. Pluraliter, simŭs, sitis sint.
Preterimperfect tens.	Essĕ, I *might or could be*. essēs, essĕt. Plu. essēmŭs, essētis, essent.
Preterperfect tens sin.	Fŭĕrim, I *might, shuld, or oght to haue been*. fŭĕris, fŭĕrit. Plural. fuĕrimŭs, fuĕritis, fŭĕrint.

Preterpluperfect tens ſingular. Fuiſsēm, *I might, ſhuld or oght to had been.* fuiſſēs, fuiſſēt. Pluraliter Fuiſſēmūs, fuiſſētĭs, fuiſſent.

Future tens ſingular. Fúerŏ, *I may or can be herafter.* fúĕrĭs, fúĕrĭt. Pluraliter, fuerîmŭs, fuerĭtis, fuĕrint.

SVBIVNCTIVE MODE.

Preſ. tēs ſingular cum Sĭm, *when I am*, sís, sĭt. Plur. Sĭmŭs, sĭtĭs, ſint.

Preterimperfect tēs ſing. cum. Eſsēm, *when I was*, eſſēs, eſsēt. Pluraliter, eſsēmūs, eſsētĭs, eſſent.

Preterperf. tens ſing. cū Fúĕrĭm, *when I haue been*, fúĕrĭs, fúĕrĭt. Plural. Fuĕrîmŭs, fuerîtĭs, fuĕrint.

Preterpluperfect tens ſin. Fuíſsēm, *when I had been.* fuíſsēs, fuíſsēt. Plural. fuiſsênıūs, fuiſsêtĭs, fuíſſent.

Future tenſe ſing. cum Fúerŏ, *when I ſhall or will be*, fúĕrĭs, fúĕrĭt. Plural. Fuerĭmŭs, fuerĭtĭs, fuĕrint.

INFINITIVE MODE.

Preſen. and Preterimperfect tens } Eſſe, *to be*, { Preterperfect & preter pluperfect } Fuiſsē { *to haue or had been.*

Future tenſe. Fŏrĕ, vel futûrŭm eſſe, *to be herafter.*

VERBES in OR, of the foure Coniugations, be declined after theſe examples.

Amor, amâris vel amâre, amâtus ſum vel fui, amári, amâtŭs, amándus. *To be loued.*

Docεor, docêris vel docêrĕ, dóctŭs ſum vel fui, docéri, dóctŭs, docéndus. *To be taught.*

Légor, légĕris vel légĕre, léctŭs ſum vel fui, legí: léctŭs, legéndus. *To be reade.*

Audior, audıris, vel audirĕ, auditŭs ſum vel fui, audíri: auditŭs, audiéndus. *To be hearde.*

INDICATIVE MODE.

Preſ. tens ſingular
Amŏr, amârĭs vel amârĕ, amâtŭr, — *I am loued.*
Dóceŏr, docêris, vel cêrĕ, cêtŭr. — *I am taught.*
Legŏr, légĕrĭs, vel légĕrĕ, legĭtŭr. — *I am reade.*
Audior, audîrĭs vel audîrĕ, audîtŭr. — *I am hearde.*
} Plur. mŭr, mĭní, tŭr.

Preterimperfect tens ſingular
Amābăr, — *I was loued.*
Docébăr, — *taught.*
Legêbăr, — *read.*
Audiêbăr — *heard.*
} bâris, vel bâre, batŭr. Plur. bâmŭr, bâmĭní, bătur

Preter-

Preterperfect tense singular { Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, } sŭm vel fuí, *I haue been loued. taught. read. heard.* { tus ĕs vel fuístí, tŭs est vel fuit. Plural. tí sŭmŭs vel fuĭmŭs, tí estĭs vel fuistis, tí sunt fuĕrunt vel fuĕrĕ.

Preterpluperfect tens singular { Amâtus, Doctŭs, Lectŭs, Auditus. } erăm vel fuĕrăm *I had been loued. taught. read. heard.* { tus erăs vel fuĕrăs, tŭs erăt vel fuĕrăt. Plur. ti eramŭs vel fuerâmŭs, ti erâtis vel fuerâtĭs, ti erant vel fuĕrant.

Future tens singular { Amăbŏr, Docĕbŏr, } bĕrĭs, vel ĕrĕ, itŭr. Plu. bĭmŭr, bímini, bûntŭr. *I shall or will be loued. I shall or will be taught.*
{ Legăr, Audiăr } ĕrĭs vel ĕrĕ ĕtŭr. Plur. êmŭr, émini, éntŭr. *read. heard.*

	Be thou loued.	*Lette him be loued.*	*Lette vs be loued*	*Be ye loued*	*Lette them be loued.*
IMPERATIVE mode pres. tens singular	Amârĕ,	amĕtŭr	Plura. amêmŭr,	ámini,	améntŭr,
	Amatŏr,	amatŏr,		aminor,	amántŏr.
	Docérĕ,	doceatŭr,	Pur. doceâmŭr,	docémini,	doceatur.
	Docĕtŏr,	docĕtŏr,		docéminŏr,	docétŏr.
	Légĕrĕ,	legatŭr,	Plur. legâmŭr,	legímini,	legántŭr.
	Légĭtŏr,	légitŏr.		legímĭnŏr,	leguntŏr.
	Audirĕ,	audiatŭr,	Plur. audiâmŭr,	audímini,	audiántur
	Auditŏr,	auditŏr,		audíminŏr	audiútor

God graunt I be loued.

OPTATIVE mode present tens sing. vtinam { Amêr, ĕrĭs, vel ĕrĕ, ĕtŭr. Plur. émŭr, émĭni, éntŭr.
{ Dóceăr, Légăr, Audiăr, } ăris vel ărĕ, ătŭr. Plur. âmŭr, ámini, ántŭr. *taught. read. heard.*

wold God I were loued.

Preterimperfect tens singular, vtinā { Amârĕr, Docérĕr, Légĕrĕr, Audirĕr, } rêrĭs vel rêrĕ, rêtŭr. Plu. rêmŭr, rémĭni, réntŭr. *taught. read. hearde.*

Preterperfect tens singular. vtinam. { Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs. } *I pray God I haue been loued.* sĭm vel fuĕrĭm, tŭs sĭs vel fuĕrĭs, tus sit vel fuĕrĭt. Plurali. tí sĭmŭs, vel fuĕrĭmŭs, tí sĭtis vel fuĕrĭtĭs, tí sint vel fuĕrint.

Preterpluperfect tens singul. vtinam. { Amâtŭs, Doctŭs. Lectŭs, Auditŭs } *VVold God I had been loued.* essĕm vel fuissĕm, tŭs essĕs vel fuissĕs, tŭs essĕt vel fuissĕt. Plu. tí essêmŭs vel fuissêmŭs, tí essĕtis vel fuissĕtis, tí essent vel fuissent.

Future tens sing. vtinā. { Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, } *God graunt I be loued hereafter.* ĕro vel fuĕro tŭs ĕrĭs, vel fuĕris, tŭs ĕrĭt vel fuĕrĭt. Plu. tí ĕrĭmŭs vel fuĕrĭmŭs, tí ĕrĭtis vel fuĕritis, tí erunt vel fuĕrint.

I may or can be loued.

POTENT. mode present tense, singular, Amĕr, amêris, vel êre, êtur, Plur. émŭr, émĭni, entŭr.
Docĕar, Legăr, Audiăr, — *I may or can be taught.* âris, vel âre, âtur. Plu. âmŭr, âmini, ántŭr. *reade. hearde.*

Preterimperfect tens, singular. Amârĕr, Docérĕr, Légĕrĕr, Audirĕr, — *I wolde shuld, or oght to be loued. taught.* rêrĭs vel rêrĕ, rétŭr. Plur. rêmŭr, rêmĭni, réntŭr. *reade. heard.*

Preterperfe. tense, singu. Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, — *I wolde, shult, or oght to haue been loued.* sĭm vel fuĕrim, tŭs sis vel fuĕrĭs, tŭs sit vel fuĕrit Plur. ti simŭs vel fuérĭmŭs, ti sitis vel fuérĭtis, ti sint vel fuĕrint.

Preterpluperfect tens singular. Amátŭs, Doctus, Lectus, Audîtŭs. — *I wolde, shuld or oght to had been loued.* essĕm, vel fuissĕm, tŭs essĕs vel fuíssĕs, tŭs essĕt, vel fuissĕt. Plur. ti essémus vel fuissémŭs, ti essétis vel fuissétis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular Amátŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, — *I may or can be loued herafter.* ĕrŏ vel fuĕrŏ, tŭs ĕrĭs vel fuĕrĭs, tŭs erĭt vel fuĕrit. Plur. ti érĭmŭs vel fuĕrimŭs, ti ĕrĭtis, vel fuĕrĭtis, ti erŭnt vel fuĕrint.

whan I am loued.

SVBIVNCTIVE mode Pres. tense, sing. cùm Amĕr, ĕrĭs vel êre, ĕtŭr. Plur. amémŭr, émĭni, éntŭr,
Dóceăr, Legăr, Audiăr, — *whan I am taught.* ârĭs vel âre, âtŭr. Plur. ámŭr, âmĭni, ántŭr. *reade. hearde.*

Preterimperfecte tense singul. cùm Amârĕr, Docêrĕr, Légĕrĕr, Audirĕr, — *whan I was loued. taught.* rêrĭs vel rêrĕ, rêtŭr. Plur. rêmŭr, rêmĭni, réntŭr. *reade. hearde.*

Preterperfecte tense, sing. cùm Amâtus, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, — *whan I haue been loued.* sim vel fuĕrĭm, tus sis vel fúĕrĭs, tŭs sit vel fuĕrit. Plura. ti simŭs vel fuérĭmŭs, ti sitĭs vel fuérĭtis, ti sint vel fuĕrint.

Preterpluperfect tens singul. cùm Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, — *whan I had been loued.* essĕm vel fuissĕm, tŭs essĕs vel fuissĕs, tŭs essĕt vel fuissĕt. Plur. ti essémŭs vel fuissémŭs, ti essétis vel fuissétĭs, ti essent vel fuissent.

Future tens sing. cùm Amâtŭs, Doctus, Lectŭs, Auditŭs, — *whan I shall or will be loued.* ĕro vel fuĕro, tŭs ĕrĭs vel fúĕrĭs, tŭs ĕrĭt vel fuĕrit. Plur. ti érĭmŭs vel fuérĭmŭs, ti érĭtis vel fuĕrĭtis, ti erunt vel fúĕrint.

INFINITIVE mode de Pre. and Preterimperfect tés.	Amári, *To be loued,*		Preterperfect and Preterpluperfect tens	Amatum	*to haue or had bē loued.*
	Docéri, *To be taught.*			Doctum	*taught.* esse vel fuisse.
	Legi, *To be reade,*			Lectum,	*read.*
	Audiri, *To be heard,*			Auditū,	*hearde.*

Future tense	Amâtūm iri vel amándūm esse,	*To be*	*Loued herafter.*
	Doctūm iri vel docendum esse,		*Taught herafter.*
	Lectūm iri vel legendūm esse,		*Read herafter.*
	Auditūm iri vel audiéndūm esse,		*Heard herafter.*

A Participle of the present tés	Amâtus,	*Loued.*	A Participle of the Future in *dus,*	Amándūs,	*To be loued*
	Doctūs,	*Taught.*		Docéndūs.	*To be taught*
	Lectūs,	*Reade.*		Legéndūs.	*To be reade.*
	Auditūs,	*Heard,*		Audiéndūs.	*to be hearde*

TO THE READER.

The cause why we do in this Introduction, note aswell the soundee, as also the length and shortnes of Syllabes, is, that as Children maie in learning these Rudimentes, haue some taste of th'oter principall partes of Grāmar, so thei shulde not altogether be ignorant of the last (called of the Grekes PROSODIA, *and teaching the right pronunciation of wordes) but somwhat perceiue howe thei maie aptlie pronounce that tonge, the whiche thei labour t'atteine, ād (being by this small helpe entered) with more facilitie make a verse, after further knowlege and habilitie therunto. Let this litle Table folowing therfore, by their Maisters be opened and taught vnto them, afore, or, in the declining of Nounes ād Verbes, that thei maie in suche sorte vnderstande both the thing and th'end therof, as maie not onlie for the time present quicken and refresshe their wittes, but also ease their trauaile in time to comme.*

In Syllabes (cōcerning the last part of Grāmar called in Latin *Accentus*) is to be marked: the,	Time	Longe. thus, ¯	as	Clēmēns.
		Shorte. thus, ˘		Pŭĕr.
	Sounde	Sharpe. thus, ´	as	Mél, Bónus.
		Flatt. thus, \`		Piè, Protectò.
		Drawen forth. ^		Mûsa, Clârus.
	Breathe	With, h.	as	Hérus, Hómo.
		Without, h.		Ars, Orátio.

As afore in the Noune, so here also haue we drawen this Table, to helpe the memorie of yonge Children, that seing, and after their Maisters instruction marking here in one page the summe of the Verbes in sundrie leaues formed be fore, thei maie with more, both facilitie and profite, attein to whatsoeuer is necessarie in the same.

Th'In-

VERBES ACTIVES AND NEVTRES, OF ALL CONIVGATIONS ARE THVS FORMED.

PERSONS.	CONIVG.	1	2	3		CONIVG.	2	3		CONIVG.	1	2	3		
Th'Indicat. pres.tens.	1		as	at	*Th'imperat.*	1	a to	et to	*Th'Optat. Potential. Subiunct.*	1	em	es	et	*Th'infin. pres.tens*	are.
	2	o	es	et		2 3	e to	at to							ere.
	3 4		is	it		4	i to	at to		2 3 4	am	as	at		ere.
															ire.
The preterimperf.tens.		bā	as	at							rem	res	ret		re.
The preterperf.tens.		i	isti	it							rim	ris	rit		isse.
The preterplusperf.		rā	ras	at							issem	isses	isset		isse.
The future tēs.	1 2	bo	bis	bit							ro	ris	rit		rum.
	3 4	am	es	et											esse.

VERBES PASSIVES, DEPONENTES AND COMMUNES of all Coniugations, are thus formed.

PERSONS.	CONIVG.	1	2	3		2		3			CONIVG.	1	2	3		
Th'indicat. pres.tens.	1	or	āris	ātur	*Th'imperat.*	āre	tor	etur	tor.	*Th'Opt. Potent. Subiunct*	1	or	eris	etur	*Th'infin.*	ari.
	2		ēris	ētur		ēre		atur								eri.
	3		ĕris	ĭtur		ĕre		atur								i.
	4		īris	ītur		īre		atur			2 3 4	ar	aris	atur.		iri.
The preterimperfect.		bar	baris	batur								rer	reris	retur		ri.
The preterperfect.		tus sum vel fui	tus fuisti	tus fuit.								tus fuerim	ris	rit		tū fuisse.
The preterpluperfect.		tus eram vel fuerā	tus eras	tus erat								tus fuissem	ses	set		tū fuisse.
The future tēs.	1 2	bor	beris	bitur								tus fuero	ris	rit		tum iri.
	3 4	ar	eris	etur												dum esse

Possum,potes,potui,posse,potens,*may or can.*

Volo,vis,volui, velle,volendi,volendo , volendum,supinis caret, volens *to will or to be willing.*

Nolo,nonnis,nolui,nolle,nolendi,nolédo,nolendum:supinis caret, nolens, *to nil or to be vnwillinge.*

Malo,mauis,malui,malle , malendi,malendo malendum:supinis caret, malens,*to haue leifir.*

Edo, es,vel edis,vel edi,edere vel esse,edendi,edendo,edendum,esum,esu vel estum,estu,edens, esurus,*to eat.*

Fio,fis,factus sum vel fui,fieri,factus,faciendus, *to be made or to be done.*

Fero , fers,tuli,ferre,ferendi,ferendo,ferendum,latum, latu,ferens, laturus, *to beare or to suffer.*

Feror,ferris,vel ferre,latus sum vel fui , ferri:Latus, ferendus , *to be borne or suffered.*

Indicatiue mode pres. tens, singul. — Pl.

I maie or canne.
Possum,potes,potest. — Possŭmŭs,potestis, possunt.
I will.
Volo,vis,vult, — Volŭmŭs,vúltis, volunt.
I will not .
Nolo,nonuis,nonuult. — Nólŭmŭs,nonuultis , nolunt.
I haue liefer.
Malo,mauis,mauult. — Málŭmŭs,mauúltis,malunt.
I eate
Edo,edis vel es,edit, vel (est. — Edĭmŭs,edĭtis, vel estis,edunt.
I am made or done.
Fio,fis,fit. — Fímŭs,fitis,fiunt.
I beare or suffer.
Fĕro,fers,fert. — Férimŭs,fertis,férunt.
I am borne or suffred.
Feror,ferris vel re,tur. — Férĭmŭr,ferímĭnĭ,feruntur.

Preterimperfect tens singular.

Pótĕrăm, *I coulde.*
Volêbăm, *wolde .*
Nolêbăm, *wolde not.*
Malêbăm, *hade liefer.*
as,át.Plur.âmŭs,âtis,ant.
Edêbăm, *did eate.*
Fiêbăm, *was made.*
Fĕrêbăm, *did beare or suffer.*
was borne or suffred.
Ferĕbăr,bârĭs vel bârĕ,batur.Plur.bâmur,bâmĭni, bântur.

I haue bene of might.

Preterperfect tense singular

Potui, Volui, Nolui, Malui, Edi, Tuli, } isti,it.Plur.imŭs,istis,ĕrunt,vel ĕrĕ.

Factŭs, Latŭs, } sum vel fui,tus ĕs vel fuisti,tus est vel fuit.Plur. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis , ti sunt, fuerunt vel fuĕrĕ.

Preter-

VERBES ACTIVES AND NEVTRES, OF ALL CONIVGATIONS ARE THVS FORMED.

PERSONS.	CONIVG.	1	2	3
Th'Indicat. pres.tens.	1		as	at
	2	o	es	et
	3 4		is	it
The preterimperf.tens.		bā	as	at
The preterperf.tens.		ī	isti	it
The preterplusperf.		rā	ras	at
The future tẽs.	1 2	bo	bis	bit
	3 4	am	es	et

Th'imperat.		2		3	
	1	a	to	et	to
	2 3	e	to	at	to
	4	i	to	at	to

Th'Optat. Potential. Subiunct.		1	2	3
	1	em	es	et
	2 3 4	am	as	at
		rem	res	ret
		rim	ris	rit
		issem	isses	isset
		ro	ris	rit

Th'infin. pres.tens	
	are.
	ere.
	ere.
	ire.
	re.
	isse.
	isse.
	rum. esse.

VERBES PASSIVES, DEPONENTES AND COMMUNES of all Coniugations, are thus formed.

PERSONS.	CONIVG.	1	2	3
Th'indicat. pres.tens.	1	or	āris	ātur
	2		ēris	ētur
	3		ĕris	ĭtur
	4		iris	itur
The preterimperfect.		bar	baris	batur
The preterperfect.		tus sum vel fui	tus fuisti	tus fuit.
The preterpluperfect.		tus eram vel fuerã	tus eras	tus erat
The future tẽs.	1 2	bor	beris	bitur
	3 4	ar	eris	etur

Th'imperat.	2		3	
	āre	tor	etur	tor.
	ēre		atur	
	ĕre		atur	
	īre		atur	

Th'Opt. Potent. Subiunct		1	2	3
	1	er	eris	etur
	2 3 4	ar	aris	atur.
		rer	reris	retur
		tus fuerim	ris	rit
		tus fuissem	ses	set
		tus fuero	ris	rit

Th'infin.	
	ari.
	eri.
	i.
	iri.
	ri.
	tũ fuisse.
	tũ fuisse.
	tum iri. dum esse

Possum,potes,potui,posse,potens,*may or can.*
Volo,vis,volui, velle,volendi,volendo , volendum,supinis caret, volens *to will or to be willing.*
Nolo,nonuis,nolui,nolle,nolendi,noledo,nolendum:supinis caret, nolens, *to nil or to be vnwillinge.*
Malo,mauis,malui,malle , malendi,malendo malendum:supinis caret, malens,*to haue leifir.*
Edo, es,vel edis,vel edi,edere vel esse,edendi,edendo,edendum,esum,esu vel estum,estu,edens, esurus,*to eat.*
Fio,fis,factus sum vel fui,fieri,factus,faciendus, *to be made or to be done.*
Fero , fers,tuli,ferre,ferendi,ferendo,ferendum,latum, latu,ferens, laturus, *to beare or to suffer.*
Feror,ferris,vel ferre,latus sum vel fui , ferri:Latus, ferendus , *to be borne or suffered.*

Indicatiue mode pres. tens, singul. / Pl.

I maie or canne.
Possum,potes,potest. — Possŭmŭs,potestis, possunt.
I will.
Volo,vis,vult, — Volŭmŭs,vúltis, volunt.
I will not.
Nolo,nonuis,nonuult. — Nólŭmŭs,nonuultis , nolunt.
I haue liefir.
Malo,mauis,mauult. — Málŭmŭs,mauúltis,malunt.
I eate
Edo,edis vel es,edit, vel (est. — Edĭmŭs,edĭtis, vel estis,edunt.
I am made or done.
Fio,fis,fit. — Fímŭs,fitis,fiunt.
I beare or suffer.
Fĕro,fers,fert. — Fĕrĭmŭs,fertis,férŭnt.
I am borne or suffred.
Feror,ferris vel re,tur. — Férĭmŭr,ferímĭnĭ,feruntur.

Preterimperfect tens singular.

Pótĕrăm, *I coulde.*
Volêbăm, *wolde.*
Nolêbăm, *wolde not.*
Malêbăm, *hade leiffer.*
as,át. Plur.âmŭs,âtis,ant.
Edêbăm, *did eate.*
Fiêbăm, *was made.*
Ferêbăm, *did beare or suffer.*
was borne or suffred.
Ferêbăr,bâris vel bârĕ,batŭr.Plur.bâmur,bámĭni, bântur.

Preterperfect tense singular

I haue bene of might.
Potui, Volui, Nolui, Malui, Edi, Tuli, — ísti,it.Plur.ĭmŭs,ístis,érunt,vel ĕrĕ.
Factŭs, Latŭs, — sum vel fui,tŭs ĕs vel [illegible],tŭs est vel fuit.Plur. tí sumŭs vel fuĭmŭs,[illegible] estis vel fuistis , ti sunt, fuerunt vel fuĕrĕ.

Preter-

Preterpluperfect tése singular.
Potueram, Volueram, Nolueram, Malueram, Ederam, Tuleram, ras, rat. Pl. ram⁹, ratis, rant.
Factus, Latus, eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular
Potero, poteris, poterit. Plu. êrimus, eritis, erint.
Volam, Nolam, Malam, Edam, Fiam, Feram es, et. Plur. emŭs, etĭs, ent.
Ferar, ferêris vel ferêre, ferêtur. Plur. ferêmŭr, ferêmĭni, rêtur.

Possum, Volo, Malo, *haue none imperatiue mode.*

IMPERATIVE mode present tense singular
Nolo, Nolito, Plural. Nolĭte, Nolitôtĕ.
Es esto, Ede, edito, edăt, esto, edito, Plur. edâmus édĭte, este, eltôte, editôte, edant. edunto,
Fito u, Fiăt, Fito, Plura. Fiâmus, Fite, Fitôte, Fiant. Fiunto.
Fer, Ferto, Ferăt, Ferto, Ferâmŭs Ferte, Fertôte, Ferant. Ferunto.
Ferre, Fertor, Ferâtur Fertor Ferâmur Ferimĭni, Ferímĭnor, Ferantur. Feruntor.

Possim, Velim, Nolim, Malim, is, ĭt. Plur. îmŭs, ĭtĭs, int.
Edam, Fiam, Feram, as, ăt. Plu. âmŭs, âtĭs, ant.
Ferar, feráris, vel ferâre ferâtur. Plur. âmur, âmĭni, ántur.

Preterimperfect tens singular vtinã.
Possem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem, vel essem, Fierĕm, Ferrĕm, es, ĕt, Plu. êmŭs, ĕtĭs, ent.
Ferrĕr, rêris, vel rêre, rêtur. Plur. rêmŭr, rémĭni, réntur.

Preterperfect tense singular, vtinam
Potúĕrĭm, Voluĕrim, Nolúĕrim, Malúĕrĭm, Edĕrim, Tulĕrim, rĭs, rĭt. Plur. rĭmŭs, rĭtĭs, rint.
Factus sim, Latŭs sim, vel fuĕrĭm, tŭs sis vel fúĕrĭs, tŭs sit vel fúĕrit, Plur. ti simŭs vel fuerĭmŭs, ti sitĭs vel fuerĭtĭs, ti sint vel fuĕrint.

Preterpluperfect tens singul, vtinam,
Potuíssem, Voluissem, Noluissem, Maluissem, Edissem, Tulissem, ses, set. Plur. sêmŭs, sêtis, sent.
Fact⁹ essem Latus essem vel fuissem, tus esses vel fuísses, tus esset vel fuisset. Pluralit. ti essemŭs vel fuissémŭs, ti essêtis vel fuissêtis, ti essent vel fuissent.

Future

	Potúĕro,	Malúĕro,	
	Volúĕro,	Edero,	rĭs,rĭt. Plura.rimŭs,ritĭs, rint.
Future	Nolúĕro,	Tulĕro,	
tens sing.			vel fŭĕro,tŭs ĕrĭs vel fúerĭs,tŭs erĭt vel fuerit.
Vtinam.	Fact⁹ ero,		Plural. ti érĕmŭs, vel fuerĭmŭs, tĭ ĕrĭtĭs vel
	Latŭs ero		fuerĭtĭs,ti erunt vel fŭĕrint.

The Potentiall and the Subiunctiue mode, be formed and coniugated or varied like th'Optatiue in voice, and do differ only in signification, and signe of the Mode, in all verbes.

	Possĕ,		Potuissĕ,		
	Vellé,	Preterper-	Voluissé,		
Infinitiue	Nolle,	fect and	Noluissé,		
mode pre-	Mallé,	Preterplu-	Maluíssé,		
sent and	Fertĕ,	perfect tēs	Edissĕ,	Future	Esŭrum esse,
Preterim-	Edĕrĕ,	vel esse,	Tulissĕ,		Latûrŭm esse
perfect tēs.	Fieri,	Preter perfect and Preterpluperfect.			Factŭ esse vel fuisse,
	Ferri,				Latŭ esse vel fuisse.

Future tense { Factŭm ĭrĭ vel faciendŭm esse, Latŭm ĭrĭ vel feréndŭm esse.

Eo and *Queo*, make *ibam*, and *quibam*, in the Preterimperfect tens of th'Indicatiue mode, and *ibo* and *quibo* in the Future tens. and in all other modes and tenses, are varied like verbes in o, of the fourth Cōiugation, sauing that they make the Gerundes *Eundi, eundo, eundum*: *Queundi, queundo, queundum*.

Of the Preterperfect tense of th'indicatiue mode, be formed the preterpluperfect tens of the same mode. The preterperfect tense, the preterpluperfect tens, and the future tense, of th'optatiue mode, the potentiall mode, and the subiunctiue mode. The preterfect and preterpluperfect tense, of th'infinitiue mode: as of *Amaui*, are formed *amaueram, amauerim, amauero*, by changing *i*, into *e*, shorte: *amauissem, amauisse*. keping *i*, still. *Tenses formed of the Praeterperfect.*

Impersonales be declined thrughout al Modes and Tenses in the voice of the third person singular only. as *Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere*: *Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.* It is studied. And they haue commonly before their english this signe, It: as, It deliteth me to reade, *Delectat me legere*. It becommeth not the to trifle, *Non decet te nugas agere*. *Impersonales.*

OF A PARTICIPLE.

A PARTICIPLE is a part of speache, deriued of a Verb, and taketh part of a Noune: as Gendre, case, and Declination, and parte of a Verb: as Tense, and signification: & Parte of bothe: as Numbre, and Figure.

4 Kindes of Participle. There be foure manner of Pa ticiples: one of the Present tens, an other of the Preter tens, & one of the Future tens in *Rus*, and an other of the Future tens in *Dus*.

present. A Participle of the present tens, hath his englysh ending in ing, as **Louing**. and his latin in *ans*, or *ens*: as *Amans*, *Docens*. And it is formed of the preterimperfect tens, of th'Indicatiue mode, by changing the laste syllabe into, *ns*: as *Amabam, amans*: *Audiebam, audiens*: *Auxiliabar, auxilians*: *Poteram, potens*.

Futur.1. A participle of the futur in *rus*, betokeneth to doo, like th'Infinitiue mode of th'Actiue voice. as *Amaturus*, **to loue**, or **about to loue**. And is formed of the latter supine, by putting to *Rus*: as *Doctu*, *Docturus*.

Preter. A participle of the præter tense, hath his englysh ending in d, t, or n. as **loued/ taught/ slaine**: and his latin *in tus*, *sus*, *xus*: as *Amatus*, *visus*, *nexus*, and one *in üus*: as *mortuus*. And it is formed of the latter supine, by putting to *s*: as *Lectu*, *lectus*: excepte *mortuus*.

Futur.2. A participle of the futur *in dus*, betokeneth to suffer, like th'Infinitiue mode of the Passiue voice: as *Amandus*, **to be loued**. And it is formed of the genitiue case of the Participle of the præsent tense, by chaunging tis into *dus*: as *Amantis, amandus*. *Legentis, legendus*. And it is also founde to haue the signification of the present tēs: as: *legendis veteribus proficis*, **In reading olde Authors/ thou doest profite.**

Of an Actiue comme 2. OF a verb Actiue, and a verbe Neutre, which hath the supines, come two participles: one of the preter tēse, and an other of the future *in Rus*: as of *Amo*, cometh *amās, amaturus*: of *Curro, currens Cursurus*.

Of a Passiue.2. OF a verb Passiue, whose actiue hath the supines, come two Participles, one of the pretertense, and an other of the future in *dus*: as of *Amor*, cometh *amatus*, *amandus*.

Of a Deponent. 3. Of a verb Deponent come three Participles: one of the present tēse, one of the preter tense, and an other of the future in *Rus*: as of *Auxilior* cometh *auxilians, auxiliatus, auxiliaturus*. And if the Verbe Deponent do gouerne an accusatiue case after him, it may forme also a Participle *in dus*, as of *Loquor, loquendus*.

Of a Commune.4. O F a verbe Commune, come four Participles: as of *Largior*, cometh *largiens, largiturus, largitus, largiendus*.

Parti-

Participles of the preſent tenſe, be declined like Nounes adiecti-ues, of three articles: as, *Nominatiuo hic, hæc, hoc amans. Genitiuo huius amantis. Datiuo huic amanti. &c.* *Participles declined like Adiectiues.*

Participles of other tenſes, be declined like Nounes adiectiues of the diuers endings: as, *Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.*

OF AN ADVERBE.

AN ADVERBE is a part of ſpeache ioyned to Verbes, to declare their ſignification. *An aduerbe*

Aduerbes ſome be of Time: as, *Hodie, Cras, Heri, Perendie, Olim, Aliquando, Nuper, Quando.*

Some be of	Place:	as	*Vbi, Ibi, Hic, Iſtic, Illic, Intus, Foris.*
	Numbre:		*Semel, bis, ter, quater, iterum.*
	Ordre:		*Inde, deinde, denique, poſtremo.*
	Aſking or doubting:		*Cur, quare, vnde, quorſum, num nunquid.*
	Calling:		*Heus, o, ehodum.*
	Affirming:		*Certe, næ, profecto, ſane, ſcilicet, licet, eſto.*
	Denying:		*Nō, haud, minime, neutiquā, nequaquā*
Some be of	Swering:	as	*Pol, ædepol, hercle, mediusfidius.*
	Exhorting:		*Eia, age, agite, agedum.*
	Flattering:		*Sodes, amabo.*
	Forbidding		*Ne.*
	Wiſhing:		*Vtinam, ſi, o ſi, o.*
	Gathering together:		*Simul, vna, pariter, nonmodo, non ſolum.*
	Parting:		*Seorſim, ſigillatim, vicatim.*
Some be of	Choſing:	as	*Potius, imo,*
	A thing not finiſhed:		*Pene, fere, prope, vix, modo, non.*
	Shewing:		*En, ecce.*
	Doubting:		*Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe.*
	Chaunce:		*Forte, fortuito.*
	Likenes		*Sic, ſicut, quaſi, ſeu, tanquam, velut.*
Some be of	Qualitie:	as	*Bene, male, docte, fortiter.*
	Quantitie:		*Multū, parū, minimū, paululū, plurimū*
	Cōpariſon:		*Tam, quam, magis, minus, maxime.*

Certain aduerbes be compared: as, *Docte, doctius, doctiſſime. Fortiter, fortius, fortiſſime. Prope, propius, proxime.*

Alſo the voices of Prepoſitions, yf they be ſet alone, not hauing

Prepoſitions chaūged into Aduerbes.

any caſuall worde to ſerue vnto, ioyned with them, be not prepoſitions, but are chaunged into Aduerbes: as, *Qui antè non cauet, pòſt dolebit*, He that bewaret not afore, ſhall be ſory afterward. *Coràm laudare, & clàm vituperare, inhoneſtum eſt*, In preſence to commend one, and behind the backe to diſpraiſe, is an vnhoneſt point.

OF A CONIVNCTION.

A Coniunction.

A CONIVNCTION ys a parte of ſpeache, that ioyneth wordes and ſentences togither.

Of Coniunctions, ſome be Copulatiues: as, *Et, Que, Quoque, Ac, Atque, Nec, Neque.*

Some	Diſiunctiues:	as	*Aut, Vē, Vēl, Seu, Siue.*
	Diſcretiues:		*Sed, quidēm, autē, verò, at, aſt.*
	Cauſalles:		*Nā, nāque, enim, etenim, quia. vt, quòd, cùm, quoniā*, and *quando* ſet for *quoniam.*
Some	Conditionalles:	as	*Si, ſin, modò, dùm, dúmmōdō.*
	Exceptiues:		*Niſi, quin, aliōquin, prӕterquā*
	Interrogatiues:		*Ne, an, verūm, necne, anne, nonne.*
	Illatiues:		*Ergò, ideò, igitur, quare, itaq;, próinde.*
Some	Aduerſatiues:	as	*Etſi, quanquam, quamuis, licet*
	Redditiues to the ſame:		*Tāmen, attāmen.*
	Electiues:		*Quām, ac, atque.*
	Diminutiues:		*Saltem, vel, certe, at certe.*
	Abſolutiues:		*Ne, vt, quo, vtut, pro nenon.*

OF A PREPOSITION.

A Prepoſition.

A PREPOSITION is a parte of ſpeache, moſte cōmunly ſet before other partes, ether in Appoſition: as, *Ad patrem*, or els in Compoſition: as, *Indoctus.*

Theſe prepoſitions folowing, ſerue to th'Accuſatiue caſe:

Ad,	to.	*Extrā,*	without.	*Poſt,*	after.
Apud,	at.	*Intrā,*	within.	*Trans,*	on the furder ſide.
Ante,	before.	*Inter,*	betwene.	*Vltra,*	beyonde.
Aduerſus,	againſt.	*Infra,*	beneth.	*Prӕter,*	beſide.
Aduerſum	againſt.	*Iuxtā,*	beſide or nigh to	*Suprā,*	aboue.
Cis,	on this ſide.	*Ob,*	for.	*Circitēr,*	about.
Citrā,	on this ſide.	*Pone,*	behind.	*Vſquē,*	vntill.

Circiter

Circum, *Circa,*	aboute.	*Per,*	by or thrugh.	*Secus,*	by.
		Prope,	nigh.	*Versus,*	towardes.
Contrā,	against.	*Propter,*	for.	*Penes,*	in the power.
Ergā,	towarde.	*Secundum,*	after.		

Where note, that *Versus,* is set after his casuall worde: as, *Londinum versus,* Towardes London. And like wise may *Penes,* be set also.

These prepositions folowing serue to t'Ablatiue case.

A, Ab, Abs,	from or fro.	*Pro,*	for.
Cūm,	with.	*Præ,*	before or in comparison.
Cōrām,	before, or in presence.	*Palām,*	openly.
Clam,	priuely.	*Sine, Absque,*	without.
De, E, Ex,	of or fro.	*Tenūs,*	vntill, or vp to.

Where note, that if the casuall worde ioyned with *Tenus*, be the plurall numbre, it shallbe put in the Genitiue case, and be set before *Tenus*: as, *Aurium tenus,* Vp to th' ears.

Note also, that the voyces of prepositions, being set alone without their casuall wordes, be not prepositions, but are changed into Aduerbes: as is afore saide in the Aduerbe.

These prepositiōs folowing, serue to both cases: *In*, with this signe *to*, to th'accusatiue case: *In*, without this signe *to*, to t'ablatiue case: as,

In vrbem,	Into the citie.
In te spes est,	My hope is in the.
Sub noctem,	A little before night.
Sub iudice lis est,	The matter is before the iudge.
Super lapidem,	Vpon a stone.
Super viridi fronde,	Vpon green leaues.
Supter terram,	Vnder th' earth.
Supter aquis,	Vnder the water.

OF AN INTERIECTION.

AN Interiectiō is a part of speache, which betokeneth a soden passion of the minde, vnder an vnperfect voyce. *An Interiection.*

Some are of	Mirth:	as	*Euax, vah.*	Some are of	Scorning:	as	*Hui.*
	Sorowe:		*Heu, hei.*		Exclamation.		*Proh deūm atq; hominū fidē.*
	Dread:		*At at.*		Cursing:		*Væ malum.*
	Merueilling:		*Papè.*		Laughing		*Hā, hā, hē.*
	Disdaigning:		*Hem, vah.*		Calling:		*Ehò, oh, io.*
	Shunning:		*Agage.*		Silence.		*Au.* And suche others.
	Praising:		*Euge.*				

THE CONCORDES OF LATINE SPEACHE.

OR THE due ioyning of wordes in Conſtruction, it is to vnderſtanded that in the latine ſpeache there be three concordes. *Concordes.*

The firſte, betwene the nominatiue caſe and the verbe.

The ſecond, betwene the ſubſtantiue and th'adiectiue.

The third, betwene the antecedent and the relatiue.

THE FIRST CONCORD.

The principall verbe. When an engliſh is giuen to be made in Latine, looke out the Principall verbe.

If there be mo verbes then one in a ſentence, the firſt is the principall verbe, except it be th'Infinitiue mode, or haue before it a relatiue: as, That/whome/which. or a Coniunction: as, *Vt*, That: *Cum*, when/ *Si*, yf: and ſuch others.

When ye haue founde the verbe, aſke this queſtion *who* or *what*, and the worde that aunſwereth to the queſtion, ſhall be the nominatiue caſe to the verbe, except it be a verbe Imperſonall, whiche will haue no nominatiue caſe. An the nominatiue caſe ſhall in makinge and conſtruing Latine, be ſet before the verbe, except a queſtion be aſked, and then the nominatiue is ſet after the verb, or after the ſigne of the verbe: as *Amas tu?* Loueſt thou? *Venit-ne Rex?* Doth the King comme? Likewiſe, if the verb be of t'Imperatiue mode: as, *Ama tu*, Loue thou. *Amato ille*, Let him Loue. And ſomtime when the ſigne It/ or There, commeth before th'engliſh of the verb: as, *Eſt liber meus*, It is my boke. *Venit ad me quidam.* There came one to me.

And that caſuall word whiche commeth next after the verb, and anſwereth to this queſtion Whome/ or what, made by the verbe, ſhall communly be th'accuſatiue caſe, except the verbe do proprely gouerne an other caſe after him, to be conſtrued withal: as, *Si cupis placere Magiſtro, vtere diligentia, nec ſis tantus ceſſator, vt calcáribus indigeas.* If thou couet to pleaſe the Maiſter, vſe diligence, and be not ſo ſlack, that thou ſhalt need ſpurres.

The verbe. A verbe perſonall agreeth with his nominatiue caſe, in numbre and

and person: as, *Præceptor legit, vos verò negligitis*, The Maister readeth, and ye regard not.

Where note, that the first person is more worthy then the second, and the second more worthy then the third.

Many nominatiue cases singular, with a Coniunction copulatiue, comming betwene them, will haue a verbe plurall, which verbe plurall, shall agree with the nominatiue case of the moste worthy person: as, *Ego & tu sumus in tuto*, I and thou be in safegard. *Tu & pater periclitamini*, Thou and thy father are in ieoperdy. *Pater & Præceptor accersunt te*, Thy father and thy maister haue sent for the.

A Noune of multitude singular is somtime ioyned with a verbe plurall: as, pars abiere: Some departed.

When a verbe commeth betwene two nominatiue cases of diuers numbres, the verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, *Amantium iræ, amoris redintegratio est*, The falling out of louers, is a renuing of loue. *Quid enim nisi vota supersunt?* For wath remaineth, sauing only prayers? *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt*, She stroke her breast, and her breast turned into oke also.

Here note also, that somtime th'Infinitiue mode of a verbe or els a whole clause a fore going, or els some membre of a sentence, may be the nominatiue case to the verbe: as, *Diluculo surgere, saluberrimum est*, T'arise betime in the morning, is the moste holsome thing in the world. *Deum scire, vita beatissima*, To knouw God, is the happiest life of all.

THE SECOND CONCORDE.

When ye haue an adiectiue, aske this question, **who/** or **what**, and the word that aunswereth to the question, shall be the Substantiue to it. *T'Adiectiue*

Th'Adiectiue, whether it be a Noune, Pronoune, or a Participle, agreeth with his substantiue in case, gendre and numbre: as, *Amicus certus, in re incerta cernitur*, A sure friend is tried in a doubtfull matter. *Homo armatus*, A man armed. *Ager colendus*, A field to be tilled. *Hic vir*, This man. *Meus herus est*, It is my maister.

Here note, that the masculine gendre is more worthy than the fœminine, and the fœminine, more worthy than the neutre.

Many substantiues singular, with a Coniunction copulatiue comming betwene them, will haue an adiectiue plural, which adiectiue shall agree with the substantiue of the most worthy gendre: as *Rex & Regina beati*, The King and the Quene are blessed.

THE THIRDE CONCORDE.

When ye haue a Relatiue, aske this question, **who/** or **what/** and *The Relatiue*

the word that andswereth to the question, shalbe th'Antecedent.

Th'Antecedent most communly is a word that goeth before the Relatiue, and his rehersed again of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent, in gendre, numbre and person: as, *Vir sapit, qui pauca loquitur*, That man is wise, that speaketh few thinges, or wordes.

Somtime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shalbe put in the neutre gendre and singular numbre: as, *In tempore veni quod omnium rerũ est primum.* I came in season, whiche is the chiefe thing of all. But if the Relatiue be referred to two clauses or mo, than the Relatiue shal be put in the plurall numbre: as, *Tu multum dormis, & sæpe potas: quæ ambo sunt corpori inimica*, Thou sleapest muche, and drinkest often, bothe which thinges, are noght for the body.

When this english (that) maie be turned into this englishe (which) it is a Relatiue, otherwise it is a Coniunction, Which in Latin is called *Quod* or *Vt*, & in Latin making it may elegantly be put away, by turning the nominatiue case into th'accusatiue, and the verb into th'infinitiue mode: as, *Gaudeo quòd tu bené vales: Gaudeo te benè valere*, I am glad that thou art in good health. *Iubeo vt tu abeas: Iubeo te abire.* I bid that thou go hense.

Many Antecedentes singular, hauing a Coniunctiõ copulatiue betwene them, wil haue a Relatiue plural, which Relatiue shall agre with th'Antecedent of the moste worthy gendre: as, *Imperium & dignitas quæ petijsti*, The rule and dignitie which thou hast required. For in thinges not apt to haue life, the neutre gendre is most worthy: yea and in such case, thogh the Substãtiues or Antecedents be of the masculine or of the fœminine gendre, and none of them of the neutre, yet may th'Adiectiue or Relatiue be put in the neutre gendre: as, *Arcus & calami sunt bona.* The bowe and arowes be good. *Arcus & calami quæ fregisti*, The bowe and arowes whiche thou hast brokẽ.

THE CASE OF THE RELATIVE.

The cõstruction of the Relatiue.

When there commeth no nominatiue case betwene the Relatiue and the verbe, the relatiue shalbe the nominatiue case to the verb: as, *Miser est qui numos admiratur*, Wretched is that person, whiche is in loue with money.

But when there commeth a nominatiue case betwen the Relatiue and the verbe, the Relatiue shalbe such case as the verbe will haue after him: as, *Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum*, Happie is he, whom other mennes harmes do make to be ware.

As the Relatiue may be the nominatiue caſe to the verbe, ſo it may be ſubſtantiue to th'adiectiue that is ioined with him, or that cõmeth after him: as, *Diuitias amare noli, quod omnium eſt ſordidiſſimum*, Loue not riches, whiche to do, is the moſte beggarly thing in the worlde.

Nounes interrogatiues and Infinites, folowe the rule of the Relatiue: as, *Quis, Vter, Qualis, Quantus, Quotus, &c.* which euermore come before the verbe, like as the Relatiue doth: as, *Hei mihi, qualis erat, talis erat, qualem nunquam vidi.*

Yet here is to be noted, that the Relatiue is not alwaies gouerned of the verbe that he commeth before, but somtime of th'infinitiue mode that commeth after the verbe: as, *Quibus voluiſti me gratias agere, egi.* What perſons thou willedſt me to thanke, I haue thanked.

Somtime of the Participle: as, *Quibus rebus adductus feciſti?* With what thinges moued, diddeſt thou it? Somtime of the Gerund: as, *Quæ nunc non eſt narrandi locus*, Which thinges at this preſent, is no time to tell.

Somtime of a Præpoſition ſet before him: as, *Quem in locum deducta res ſit, vides*, Vnto what ſtate the matter is nowe broght, thou ſeeſt. Somtime of the ſubſtantiue that he doth accord with: as, *Sentîes qui vir ſiem*, Thou ſhalt perceiue what a felow I am. All be it in this mãner of ſpeaking, *Qui*, is and Indefinit, and not a Relatiue.

Somtime of a Noune partitiue or diſtributiue: as, *Quarum rerum vtram minus velim, nõ facilè poſſem exiſtimare*, Of the which two thinges, whether I wold with leſſe will haue, I can not eaſilie eſteeme. Somtime it is put in the genitiue caſe, by reaſon of a ſubſtãtiue comming next after him: as, *Ego illum non noui, cuius cauſa hec incipis*, I knowe him not, for whoſe cauſe thou beginneſt this matter. Somtime it is other wiſe gouerned of a Noune ſubſtantiue: as, *Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes*, All thinges ſhalbe geuen the, whiche thou haſt need of. Somtime of an Aduerb: as, *Cui vtrùm obuiam procedam, nondum ſtatui*, Whom whether I wil go to meet with, I haue not yet determined. Somtime it is put in th'ablatiue caſe, with this ſigne, that, and is gouerned of the Comparatiue degree cõming after him: as, *Vtere virtute, qua nihil eſt melius*, Vſe vertue, then the whiche, nothing is better. Somtime it is not gouerned at all, but is put in th'ablatiue caſe abſolut: as, *Quantus erat Iulius Cæſar? quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingreſſi ſunt*, How worthy a mã was Iulius Cæſar? vnder whoſe conducte the Romaines firſt entred into Britaine,

Alſo when it ſignifieth an inſtrument wherwith a thing is to be done, it is put in th'ablatiue caſe: as, *Ferrum habuit quo ſe occideret*, He had a knife, werwith he wold haue ſlain him ſelfe.

When a Relatiue commeth betwene two ſubſtantiues of diuers gendres, it maie indifferently accord with ether of them: as, *Auis quæ paſser appellatur*: or, *Auis qui paſſer appellatur*, The birde wich is called a Sparow. Yea thogh the ſubſtantiues be of diuers numbres alſo: as, *Eſt ne ea Lutetia, quam nos Pariſios dicimus*? or els, *Eſt ne ea Lutetia, quos nos Pariſios dicimus*? Is that called *Lutetia*, Wich we do call Pariſe?

CONSTRVCTIONS OF NOVNES SVBSTANTIVES.

This genitiue is ſomtime chawnged into a datiue: and ſomtime aptlie turned into an adiectiue: as here for Ciceronis, Ciceroniana.

When two ſubſtantiues come together, betokening diuers thinges, the latter ſhalbe the genitiue caſe: as, *Facundia Ciceronis*, Th'eloquence of Cicero. *Opus Vergilii*, The work of Vergile, *Amator ſtudiorum*, A louer of ſtudies. *Dogma Platonis*, Th'opinion of Plato.

But if they belong both to one thing, they ſhalbe put both in one caſe: as, *Pater meus vir, amat me puerum*, My father being a man, loueth me a childe.

When th'engliſh of this word *Res*, is put with an adiectiue, ye may put away *Res*, and put th'adiectiue in the neutre gendre like a ſubſtantiue: as, *Multa me impedierunt*, Many thinges haue letted me. And being ſo put, it may be the ſubſtantiue to an adiectiue: as, *Pauca his ſimilia*, A few thinges like vnto theſe. *Nonnulla huiuſmodi*, Many thinges of like ſorte.

An adiectiue in the neutre gendre put alone without a ſubſtantiue, ſtandeth for a ſubſtantiue, & may haue a genitiue caſe after him, as if it were a ſubſtantiue: as, *Multum lucri*, Much gaine. *Quantum negotii*? How much buſines? *Id operis*, That Worke.

wordes of praiſe or diſpraiſe.

Wordes importing indument of any qualitie or propertie, to the praiſe or diſpraiſe of a thinge, comming after a Noune ſubſtantiue or a Verbe ſubſtantiue, may be put in th'ablatiue caſe or in the genitiue: as, *Puer bona indole*: or, *Puer bonæ indolis*, A child of a good towardnes. *Puer boni ingenii*, or, *Puer bono ingenio*, A child of a good witt.

Opus, and *Vſus*, when they be latin for need, require an ablatiue caſe: as, *Opus eſt mihi tuo iudicio*, I haue need of thy iudgement. *Viginti minis vſus eſt filio*, My ſonne hath need of twentie poundes.

CON-

CONSTRVCTION OF ADIECTIVES.

THE GENITIVE CASE.

ADiectiues that signifie desire, knowlege, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a genitiue case: as, *Cupidus auri*, Couetous of money. *Peritus belli*, Expert of warfarre. *Ignarus omnium*, Ignorant of all thinges. *Fidens animi*. Bold of heart. *Dubius mentis*, Doubtfull of mind. *Memor præteriti*, Mindefull of that is past. *Reus furti*, Accused of theft.

Nounes Partitiues and certain Interrogatiues with certaine Nounes of numbre, require a genitiue case: as, *Aliquis, Vter, Neuter, Nemo, Nullus, Solus, Vnus, Medius, Quisque, Quisquis, Quicunque, Quidam, Quis*, for, *Aliquis*, or *Quis* an interrogatiue: *Vnus, Duo, Tres: Primus, Secundus, Tertius, &c.* as, *Aliquis nostrum. Primus omniũ.* *Sõtime they require an ablatiue also with a preposition or a datiue.*

When a question is asked, th'answer in Latin must be made by the same case of a Noune, Pronoune, or Participle, & by the same tense of a Verbe, that the question is asked by: as, *Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo Litterario? Studetur.* Except the question be asked by: *Cuius, ia, ium*: as, *Cuia est sententia? Ciceronis.* Or by a worde that maie gouerne diuers cases: as, *Quanti emisti librum? Paruo.* Or except I must answer by one of these possessiues: *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester*: as, *Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.*

The comparatiue and the superlatiue require the same case that their positiue hath.

Nounes of the comparatiue & the superlatiue degree, being put partitiuely, that is to say, hauing after them this englishe, **of** or **among**, require a genitiue case: as, *Aurium mollior est sinistra*, Of the ears, the left is the softer. *Cicero Oratorum eloquentissimus*, Cicero the most eloquent of Orators. *To the comparatiue and superlatiue are ioyned.*

Nounes of the comparatiue degree, hauing **than** or **by** after them, do cause the word folowing, to be th'ablatiue case: as, *Frigidior glacie*, More colde then yce. *Doctior multo*, Better learned by a great deale. *Vno pede altior*, Higher by a foot. multò, longè, tantò, quãtò, eò, quò, hòc.

THE DATIVE CASE.

ADiectiues that betoken profit or disprofit, likenes, vnliknes, pleasure, submitting, approching, or belonging to any thing, require a datiue case: as, *Labor est vtilis corpori*, Labour is profitable tho the body. *Æqualis Hectori*, Equall to Hector. *Idoneus bello*, Fitt for warre. *Iucundus omnibus*, Pleasant to all persons. *Parenti supplex*, Suppliant to his father. *Proximus sibi*, Nighest to him selfe. *Mihi propriũ*, Propre to me.

Likewise Nounes adiectiues of the passiue signification in *bilis*, & Participials in *dus*: as, *Flebilis, flendus omnibus*, To be lamented of all men. *Formidabilis, formidandus, hosti*, To be feared of his ennemie.

TH' ACCVSATIVE CASE.

Somtime also in the genitiue.

The measure of length, breadth or thicknes of any thing, is put after Adiectiues in th' Accusatiue case, and somtime in th' ablatiue case: as, *Turris alta centum pedes*, A toure an hundreth foot high. *Arbor lata tres digitos*, A tree three fingers broade *Liber crassus tres pollices, vel tribus pollicibus*, A boke three ynches thick.

TH' ABLATIVE CASE.

Adiectiues signifieng the cause, or mäner of the thing, require an ablatiue case: as, Pallidus ira. Spe diues.

Adiectiues signifieng fulnes, emptines, plenty, or wanting, require an Ablatiue case, and somtime a genitiue: as, *Copiis abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Integer vitæ scelerisq; purus. Quis nisi mentis inops, auditum spernat Iēsum? Expers omnium. Corpus inane animæ.*

These adiectiues *Dignus, Indignus, Præditus, Captus, Cōtentus*, with suche others, will haue an ablatiue case: as, *Dignus honore. Captus oculis. Virtute præditus. Paucis contentus.*

Where note, that *Dignus, Indignus*, and *Contentus*, may in steed of th' ablatiue case, haue an infinitiue mode of a verbe: as, *Dignus laudari*. Worthy to be praised: *Contentus in pace viuere*. Content to liue in peace.

CONSTRVCTION OF THE PRONOVNE.

THese genitiue cases, of the primitiues, *Mei, Tui, Sui, Nostri*, and *Vestri*, be vsed when suffering or the person is signified: as, *Pars tui. Amor mei*, But when possession is signified, *Meus, Tuus, Suus, Noster* and *Vester* be vsed: as, *Ars mea, Imago tua.*

These genitiue cases: *Nostrum, Vestrum*, be vsed after Distributiues, Partitiues, Comparatiues, and Superlatiues: as, *Nemo Vestrûm, Aliquis nostrûm, Maior vestrûm, Maximus natu nostrûm.*

CONSTRVCTION OF THE VERBE: AND first with the Nominatiue case.

VVhat verbes require a Nominatiue case.

SVm, Forem, Fio, Existo, and certain verbes Passiues: as, *Dicor, Vocor, Salutor, Appellor, Habeor, Existimor, Videor*, with oter like, wil haue such case after them, as they haue before them: as, *Fama est malum*, Fame is an euill thing. *Malus cultura fit bonus*, An euill person, by due ordering or gouuernance, is made good. *Cræsus vocatur diues*, Cresus is called rich. *Horatius salutatur Poëta*, Horace is saluted by the name of a Poet. *Malo te diuitem esse quàm haberi*, I had leiffer thou were riche in dede, than so accompted.

Also verbes, that betoken bodily mouing, going, resting or doing, which be properly called verbes of gesture: as, *Eo, Incedo, Curro, Sedeo,*

Sedeo, Appareo, Bibo, Cubo, Studeo, Dormio, Somnio, and such other like, as they haue before them a nominatiue case, of the doer or sufferer, so may they haue after them a nominatiue case of a Noune or Participle, declaring the manner of circumstance of the doing or suffering: as, *Incedo claudus,* I go laime. *Petrus dormit securus,* Peter slepeht void of care. *Tu cubas supinus,* Thou liest in bed with thy face vpward. *Somnias vigilans,* Thou dreamest waking. *Studeto stans,* Study thou stading. And likewise in th'accusatiue case: as, *Non decet quenquam meiere currentem aut mandentem,* It doth not become any man to pisse running or eating.

And generally, when the word that goeth before the Verbe, and the word that commeth after the Verbe, belong both to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend either of other, they shalbe put both in one case, whether the verbe be Transitiue or Intransitiue, of what kind so ouer the Verbe be: as, *Loquor frequens,* I speake often. *Taceo multus,* I holde my peace much. *Scribo epistolas rarissimus,* I writte letters very seldome. *Ne assuescas bibere vinum ieiunus,* Accustome not thy selfe to drinke wine next thy heart. or not hauing eaten som what afore.

THE GENITIVE CASE.

Verbes construed with a genitiue case.

THis Verbe *Sum,* when it betokeneth or import the possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, property, dutie or guise, it causeth the Noune, Pronoune or Participle folowing to be put in the genitiue case: as, *Hæc vestis est patris,* This garment is my fathers. *Insipientis est dicere, Non putaram,* It is the propretie of a foole to saye: I hadde not tought. *Extremæ est demẽtiæ discere dediscenda,* It is a point of the greasted folly in the world, to learne thinges that must afterwarde be learned otherwise. *Orantis est nihil nisi cælestia cogitare,* It is the dutie of a man that is sayinge his prayers, to haue mind on nothing, but heauenly thinges. Except that these Pronounes: *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester,* shall in suche manner of speaking be vsed in the Nominatiue case: as, *Hic codex est meus,* This boke is mine. *Hæc domus est vestra,* This house is yours. *Non est mentiri meum,* It is not my guise (or propertie) to lie. *Nostrum est iniuriam non inferre,* It is our partes, not to do wrong. *Tuum est omnia iuxtà pati,* It is thy part, or dutie, to suffer all thinges in like.

Verbes that betoken to esteem or regard, require a genitiue case betokening the value: as, *Parui ducitur probitas,* Honesty is reckened little worth. *Maximi penditur nobilitas,* Noblenes of birth, is very much regarded.

Verbes

Verbes of accusing, condemning, warning, purging, quiting, or assoiling, wil haue a genitiue case of the crime, of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of, or els an ablatiue case most communly without a Preposition: as, *Hic furti se alligat, vel furto. Admonuit me errati, vel errato. De pecuniis repetundis damnatus est.*

Satago, Misereor, Miseresco, require a genitiue case: as, *Rerum suarum satagit. Miserere mei Deus.*

Reminiscor, Obliuiscor, Recordor & Memini, wil haue a genitiue or an accusatiue case: as, *Reminiscor historiæ. Obliuiscor carminis. Recordor pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui, vel te,* I remembre the. *Memini de te,* I speake of the.

Egeo vel *Indigeo tui, vel te,* I haue need of the. *Potior vrbis,* I conquere the citie. *Potior voto,* I obteine my desier.

THE DATIVE CASE.

Verbes construed with a datiue case.

AL manner of verbes put acquisitiuely, that is to say, with these tokens to or for, after them, will haue a datiue case: as. *Non omnibus dormio.* I slepe not to all men. *Huic habeo non tibi,* I haue it for this man, and not for the.

To this rule do also belonge verbes betokening,

To
- profit or disprofit: as, *Commodo, Incommodo, Noceo.*
- compare: as, *Comparo, Compono, Confero.*
- giue or restore: as, *Dono, Reddo, Refero.*
- promise or to paye: as, *Promitto, Polliceor, Soluo.*
- commaund or shew: as, *Impero, Indico, Monstro.*
- trust: as, *Fido, Confido, Fidem, habeo.*
- obey or to be against: as, *Obedio, Adulor, Repugno.*
- threaten or to be angry with: as, *Minor, Indignor, Irascor.*

Also *Sum,* with his compoundes: except *Possum.* Also verbes compounded with *Satis, Bene,* and *Male*: as, *Satisfacio, Benefacio, Malefacio.* Finally, certain verbes cōpounded with these Prepositions: *Præ, Ad, Cō, Sub, Ante, Post, Ob, In & Inter,* wil haue a datiue case: as, *Præluceo, Adiaceo, Cōdono, Suboleo, Antesto, Posthabeo, Obijcio, Insulto, Intersero.*

This verbe *Sum, es, fui,* may oftentimes be set for *Habeo*, and then the word that semeth in th'englisħ to be the nominatiue case, shal be put in the datiue case: and the word that semeth to be th'accusatiue case, shalbe the nominatiue: as, *Est mihi mater,* I haue a mother. *Non est mihi argentum,* I haue no money. But if *Sum,* be th'Infinitiue mode, this nominatiue shalbe turned into th'accusatiue case: as, *Scio tibi non esse argentum.* I knowe thou hast no money.

Also,

Alſo, when *Sū* hath after it a nominatiue caſe and a datiue, the word that is the nominatiue caſe, may be put alſo in the datiue, ſo that *Sum* may in ſuch manner of ſpeakinges, be conſtrued with a duble datiue caſe: vt *Sum tibi præſidio*, I am to the a ſafegarde. *Hæc res eſt mihi voluptati*, This thinge is to me a pleaſure. And not only *Sum*, but alſo many other verbes, may in ſuch manner of ſpeaking haue a duble datiue caſe, one of the perſon, and an other of the thing: as, *Do tibi veſtē pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.*

TH'ACCVSATIVE CASE.

Verbes Tranſitiues, are all ſuch as haue after them an accuſatiue caſe of the ſufferer, whether they be actiues, communes or Deponentes: as, *Vſus promptos facit. Fœminæ ludificantur viros, Largitur pecuniā.* *Verbes tranſitiues.*

Alſo verbes Neutres, may haue an accuſatiue caſe of their owne ſignification: as, *Endymionis ſomnum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.* *Vnderſtand this rule of neutres tranſitiues.*

Verbes of aſking, teaching, calling, and araying, Will haue two accuſatiue caſes: one of theſufferer, & an other of the thing: as, *Rogo te pecuniam. Doceo te litteras. Vrbs quam Londinū vocant. Quod te iam dudum hortor. Exuo me gladium. Nihil te celabo. Hoc modò ſine te exorem. Vnum illud te moneo. Facio te Deum. Te virum preſtes.*

TH'ABLATIVE CASE.

ALL Verbes require an ablatiue caſe of th'inſtrument, put with his ſigne With, before it, or of the cauſe, or of the māner of doinge: as, *Ferit cum gladio, Taceo metu. Summa eloquentia cauſam egit.* *Vvhat verbes require an ablatiue caſe.*

The word of price, is put after verbes in th'ablatiue caſe: as, *Vendidi auro. Emptus ſum argento.* Except theſe genitiues when they be put alone without ſubſtantiues: *Tanti, Quanti, Pluris, Minoris, Tantiuis, Tantidē, Quantiuis, Quantilibet, Quanticunque*: as, *Quanti mercatus es hunc equum? Certe pluris quàm vellem.* Sauing that after verbes of price, we ſhall alwaies vſe theſe Aduerbes: *Cariùs, Viliùs, Meliùs & Peiùs*, in ſteed of their caſuals.

Verbes of plenty or ſcarſnes, filling or emptying, loding or vnloding, wil haue an ablatiue caſe: as, *Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Oneras ſtomachum cibo. Leuabo te hoc onere.* Likewiſe, *Vtor, Fungor, Fruor, Potior, Lætor, Gaudeo, Dignor, Muto, Munero, Communico, Afficio, Proſequor, Impertio, Impertior, Veſcor, viuo.*

Verbes that betoken receiuing, diſtance, or taking away, will haue an ablatiue caſe with *A, Ab, E, Ex,* or *De*: as, *Accepit litteras à Petro. Audiui ex nuncio. Longe diſtat a nobis. Eripui te è malis.* And this

this Ablatiue after verbes of taking away, may be turned into the datiue: as, *Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.*

Verbes of comparing or exceding, may haue an ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceding: as, *Præfero hunc multis gradibus*, I preferre this man by many degrees. *Paullo interuallo illum superat*, He is beyond th'other but a little space.

Howe th'ablatiue case absolute is vsed and resolued.

A Noune or a Pronoune substantiue, ioyned with a Participle, expressed or vnderstand, and hauing none other word wher of it may be gouerned, shallbe put in th' ablatiue case absolute: as, The king comming, th'ennemies fledde, *Rege veniente, hostes fugerunt*. I being a Captaine, thou shalt ouercomme, *Me duce vinces*. And it may be resolued by any of these wordes: *Dum, Cum, Quando, Si, Quanquam, Postquam*: as, *Rege veniente, id est, dum veniret Rex. Me duce, id est, Si ego dux fuero.*

Neutrespassiues haue the same construction.

The passiue of verbes which signifie teaching asking araying, &c. will haue an accusatiue case of the thinge.

CONSTRVCTION OF PASSIVES.

A verbe passiue will haue after him an ablatiue case with a Preposition, or somtime a datiue of the doer: as, *Vergilius legitur a me. Tibi fama petatur.* And the same ablatiue or datiue, shalbe the Nominatiue case to the verbe, if it be made by th'actiue: as, *Ego lego Vergilium. Petas tu famam.*

GERVNDES.

Gerundes and Supines wil haue such case as the verbe that they come of: as, *Ocium scribendi litteras. Ad consulendum tibi. Auditum Poëtas.*

DI.

The Gerund in Di.

Whan th'english of th'infinitiue mode commeth after any of these Nounes substantiues, *Studium, Caussa, Tempus, Gratia, Ocium, Occasio, Libido, Spes, Opportunitas, Voluntas, Modus, Ratio, Gestus, Satietas, Potestas, Licentia, Consuetudo, Consilium, Vis, Norma, Amor, Cupido, Locus*, & others like, if the verbe shuld be of th' actiue voice, it shall be made by the Gerund in *Di*.

The same Gerund in *Di*, is vsed also after cretain Adiectiues: as, *Cupidus visendi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.*

DO.

The Gerund in Do.

When ye haue th' english of the Participle of the present tense, with this signe of or with, comming after a Noune adiectiue, it shall in Latine making be put in the Gerund in *do*: as, I am wery of walking, *Defessus sum ambulando.*

Also

Alſo th'engliſh of the Participle of the preſent tens cōming without a ſubſtantiue, with this ſigne *In or by* before him, ſhall in Latin making be put in the Gerund in Do: as, *Cæſar dando, ſubleuando, ignoſcēdo, gloriam adeptus eſt. In apparando, totum hunc conſumunt diem.*

And the Gerund in Do, is vſed either without a Præpoſition, or with one of theſe Præpoſitions: *A, Ab, De, E. Ex, Cum, In*: as, *Deterrent a bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene ſcribendi, cum loquendo coniuncta eſt.*

DVM.

The Gerund in Dum.

Th'engliſh of th'Infinitiue mode, comminge after a reaſon, and ſhewing a cauſſe of the reaſon, may be put in the Gerund in *Dum*: as, *Dies mihi vt ſatis ſit ad agendum, vereor.* I feare that a whole day will not be inough for me to do my buſines.

The Gerund in *Dum*, is vſed after one of theſe Prepoſitions, *Ad, Ob, Propter, Inter, Ante*: as, *Ad capiendum hoſtes. Ob (vel Propter) redimendum captiuos. Inter cænandum. Ante damnandum.*

And whē ye haue found this engliſh *muſt* or *oght* in a reaſon, where it ſemeth to be made by this Verbe *Oportet*, it may be put in the Gerundi in *Dum*, with this Verbe *Eſt*, ſed imperſonally. And thē the word that in th'engliſh ſemeht to be the Nominatiue caſe, ſhall be put in the Datiue caſe: as, I muſt go hence, *Abeundum eſt mihi.*

The conſtruction of the 2. Supines. It is ſomtime put abſolutlie with this verbe. Eſt: *as,* Actum eſt. Ceſſatū eſt.

SVPINES.

The firſt Supine hath th'Actiue ſignification, & is put after Verbes and Participles, that betoken mouing to a place: as, *Eo cubitum. Spectatum admiſſi, riſum teneatis amici.*

The latter Supine, hath the Paſſiue ſignification, and is put after Nounes adiectiues: as, *Dignus, Indignus, Turpis, Fœdus, Procliuis, Facilis, Odioſus, Mirabilis, Optimus*, and ſuch like.

And this Supine may alſo be turned into th'Infinitiue mode Paſſiue. as it may be indifferently ſaid in Latin, *Facile factu*, or *Facile fieri*, Eaſy to be done. *Turpe dictu*, or *Turpe dici*, Vnhoneſt to be ſpokē.

THE TIME.

Nounes of time.

Nounes that betoken part of Time, be communy vſed in th'ablatiue caſe: as, *Nocte vigilas. Luce dormis.* But Nounes that betoken continual terme of Time, without ceaſſing or intermiſſion, be communly vſed in th'accuſatiue caſe: as, *Sexaginta annos natus. Hyemem totam ſtertis.*

Nou-

SPACE OF PLACE.

Somtime in th'ablatiue also.

Nounes that be token ſpace betwene place and place, be cōmunly put in th'accuſatiue caſe: as, *Pedem hinc ne diſceſſeris*, Go thou not a foot from this ſame place.

A PLACE.

Nounes of place howe thei be put in conſtruction

NOunes appellatiues, or names and great places, be put with a Præpoſition, if they folowe a verbe that ſignifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, *Viuo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiſcor ex Vrbe.*

In a place, or at a place, if the place be a propre name, and of the firſt or ſecond declination, and the ſingular numbre, it ſhalbe put in the genitiue caſe: as, *Vixit Londini. Studuit Oxonij*. And theſe Nounes, *Humi, Domi, Militiæ, Belli*, be likewiſe vſed: as, *Procūbit humi bos. Militiæ, enutritus eſt. Domi, Belliq́ue otioſi viuitis.* But if the place be of the third declination, or of the plurall numbre, it ſhalbe put in the datiue or in th'ablatiue caſe: as, *Militauit Carthagini*, or *Carthagine*. *Athenis natus eſt*. Likewiſe we ſay: *Ruri (vel rure) educatus eſt*.

To a place, if the plaſe be a propre name, it ſhall be put in th'accuſatiue caſe without a præpoſition: as, *Eo Romam*. Likewiſe *Confero me domum. Recipio me rus.*

From a place or by a place, if the place be a propre name, it ſhall be put in th'ablatiue caſe, without a Præpoſition: as, *Diſceſsit Londino. Profectus eſt Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam*. *Domus* and *Rus* be likewiſe vſed: as, *Abijt domo. Rure reuerſus eſt.*

IMPERSONALES.

Imperſonales what caſe and conſtructiō thei haue. All Imperſonales be ether of th'actiue, or of the Paſſiue voice.

A Verbe Imperſonall, hath no nominatiue caſe before him, & this word, *It* or *There*, is communly his ſigne: as, *Decet*, It be commeth *Oportet aliquem eſſe*, There muſt be ſome body.

But if it haue nether of theſe wordes before him, thē the word that ſemeth to be the nominatiue caſe, ſhalbe ſuch caſe, as the verbe Imperſonall wil haue after him: as, I muſt, *Me oportet*. Thou maiſt, *Tibi licet*.

Intereſt, Refert, and *Eſt* for *Intereſt*, require a genitiue caſe of all caſuall wordes, except, *Mea, Tua, Sua, Noſtra, veſtra & Cuia*, th'ablatiue caſes of the Pronounes poſſeſſiues, *Intereſt omnium recte agere. Tua refert te ipſum noſſe.*

Certain Imperſonales require a datiue caſe: as, *Libet, Licet, Patet, Liquet, Conſtat, Placet, Expedit, Prodeſt, Sufficit, Vacat, Accidit, Conuenit, Contingit*, and other like.

Some

Some will haue an accusatiue case only·as, *Delectat, Decet, Iuuat, Oportet*. Some beside th' accusatiue, will haue also a genitiue · as, *Nostri nosmet pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miseret me tui. Me illorum miserescit.*

Verbes Impersonales of the passiue voice, being formed of Neutres, do gouerne such case, as the verbes Neutres, which they come of as, *Parcatur sumptui.* Let cost be spared. because we say: *Parcamus pecuniæ.* Let vs spare money.

A verbe Impersonall of the passiue voice, hath like case as other verbes Passiues haue: as, *Benefit multis à Principe*. yet many times the case is not expressed, but vnderstand. as, *Maxima vi certatur (subaudi) ab illis.*

When a deed is signified to be done of many, the verbe being a verbe Neutre, we may well chaunge the verbe Neutre into th' Impersonall in *tur*: as, *In ignem posita est, fletur, &c.*

A PARTICIPLE.

Participles gouerne such cases, as the verbes that they come of as, *Fruiturus amici. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.* *the construction of Participles.*

Here note that Participles may four waies be chaunged into Nounes. *Participles chaunged into Nounes.*

The first is, when the voice of a Participle is construed with an other case, then the verbe that it commeth of: as, *Appetens vini*, Gredy of wine.

The second, when it is compounded with a Preposition, which the verbe that it commeth of, can not be compounded withall: as, *Indoctus, Innocens.*

The third, when it formeth al the degrees of Comparisons: as, *Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.*

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as, *Homo laudatus.* A man laudable. *Puer amandus, id est, amari dignus* A childe worthy to be loued. And all these are proprely called Nounes participiales.

Participles, when they be chaunged into Nounes, require a genitiue case: as, *Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.* *Some also require an ablatiue: as, natus, æditus, & such like.*

These participiall voices, *Perosus, Exosus, Pertæsus*, haue alwaies th' Actiue signification, and gouerne an accusatiue case: as, *Exosus sæuitiam*, Hating cruelitie. *Vitam pertæsus*, Werie of life.

TH' ADVERBE.

Aduerbes of shewing require a nominatiue, and somtime an accusatiue

 cusatiue

cusatiue case: as, *En virtus. Ecce temporis calamitas.*

Aduerbes deriued haue for the most part the same case that their primitiue hathe.

Aduerbes of Quantitie, Time & Place, do require a genitiue case: as, *Multum lucri. Tunc temporis. Vbique gentium.*

Certain Aduerbes will haue a Datiue case, like as the Nounes that they come of: as, *Venit obuiam illi. Canit similiter huic.*

These Datiues be vsed aduerbially, *Tempori, Luci, Vesperi*: as, *Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.*

Aduerbes of diuersitie, as, aliter, secus antè, pòst. *often require an ablatiue. So do also Aduerbes of comparing, hauing (then after) them.*

Certain Aduerbes will haue an accusatiue case of the Preposition that they comme of: as, *Propiùs vrbem. Proximè castra.*

Where note that Prepositions, when they be set without a case, or els do forme the degrees of Camparison, be chaunged into Aduerbes.

THE CONIVNCTION.

Coniunctions copulatiues and disiunctiues, and these four, *Quam, nisi, præterquam, an,* couple like case: as, *Xenophon & Plato fuêre æquales. Studui Romæ & Athenis.* And somtime they be put betwene diuers cases: as, *Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis, & pluris.*

Coniunctions copulatiues and disiunctiues, most commonly ioyne like modes and tenses together: as, *Petrus & Ioannes præcabantur & docebant.* And somtime diuers tenses: as, *Et Habetur & referetur tibi à me gratia.*

THE PREPOSITION.

Loke what case it hath afore in th'Introduction.

Somtime this Preposition *In*, is not expressed but vnderstanded, and the casuall word neuerthelesse put in th'Ablatiue case: as, *Habeo te loco parentis, id est, in loco.*

A verbo compounded, somtime requireth the case of the Preposition that it is compounded withal: as, *Exeo domo. Prætereo te insalutatum. Adeo templum.*

TH'INTERIECTION.

O also will haue an accusatiue & somtime a vocatiue case. Heu & Proh *will haue also a nominatiue.*

Certain Interiections require a Nominatiue case: as, *O festus dies hominis.* Certaine a Datiue: as, *Hei mihi.* Certaine an accusatiue: as, *Heu stirpem inuisam.* Certaine a Vocatiue: as, *Proh sancte Iupiter.* And the same *Proh* will haue an Accusatiue as, *Proh Deum atque hominum fidem.*

Th'End of th'English Rules.

GVIL-

GVILIELMI LILII AD SVOS DISCIPVLOS, MONITA PÆDAGOGICA, SEV CARMEN DE MORIBVS.

VI mihi discipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem discute somnum.
Templa petas supplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies sit lota manúsque:
Sint nitidæ vestes, comptáque cæsaries.
Desidiam fugiens, cùm te Schola nostra vocarit,
Adsis: nulla pigræ sit tibi caussa moræ.
Me Præceptorem cùm videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque fac sedeas, vbi te sedisse iubemus,
Inque loco, nisi sis iussus abire, mane.
At magis vt quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes, at singula rectè:
Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpe recognoscas tibi lecta animoque reuoluas,
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet, conscia desidiæ.
Sisq; animo attentus, quid enim docuisse iuuabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
Inuigila & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus, & amittet spem simul ingenii.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.

Incumbens studio submissa voce loqueris:
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum:
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis, & mereare decus.
Non lingua celeri nimis, aut laudabere tarda:
Est virtus medium, quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos, barbara verba fuge.
Præterea Socios quoties te cumque rogabunt,
Instrue & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii.
Quorum tam fatuus nemo aut tam barbarus ore est,
Quem non auctorem barbara turba probet.
Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui,
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos auctores turba latina docet.
Nunc te Vergilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te, Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit.
Certat & in tenebris viuere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusq; Sodales,
Aut alio quouis sollicitare modo.
Est alius, qui, se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam praua sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emésve:
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis: puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,

Sint

Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum:
Est vitæ, ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas, cuiquam maledicta referre:
Iurare, aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum, quoties isque redisque, feres.
Effuge vel caussas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

DESIDERII ERASMI ROTERODAMI AD CHRISTIANVM LVBECENSEM DE RATIONE STVDII,

Epistola Parænetica.

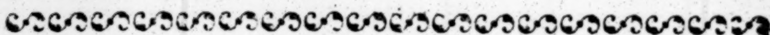

CVM te incredibili quodam ardore litterarum flagrare minimè dubitarem, Christiane non vulgaris amice, Hortatore nihil opus esse putaui, sed eius, quam ingressus esses, viæ, Duce modò, ac tanquam Indice. id quod mei officij esse iudicaui, videlicet, vt tibi homini nō modò copulatissimo, verùm etiam iucundissimo, vestigia quibus ipse a puero eisdem ingressus, commonstrarem. Quæ si tu pari cura accipies, atque ego dicturus sum, futurum confido, vt neque me monuisse, neque te paruisse pœnituerit. Prima igitur cura sit, vt Præceptorem tibi deligas quàm eruditissimum. Neque enim fieri potest, vt is rectè quenquā erudiat, qui sit ipse ineruditus: Quē simulatque nactus eris, fac modis omnibus efficias, vt ille patris in te, tu filij vicissim in illum induas affectum. Ad quod quidem, cùm ipsa honesti ratio nos debet adhortari (quod non minus debeamus his, à quibus rectè viuendi rationem, quàm à quibus viuendi initia sumpsimus) tùm mutua ista beneuolentia tantum ad discendum habet momenti, vt frustra sis litterarum Præceptorē habiturus, nisi habueris & amicum. Deinde, vt te illi & attentum & assiduū præbeas. Contentione enim immodica, nonnunquam obruuntur ingenia discentium. Assiduitas verò & mediocritate sua perdurat, & quotidianis incrementis maiorem opinione aceruum accumulat. Satietate cùm omnibus in rebus, tum in litteris nihil periculosius. Laxanda est igitur aliquoties illa litterarum contentio. Intermiscendi lusus, sed liberales, & litteris digni, & ab ijs non nimis abhorrentes, imo medijs ipsis studijs perpetua quædam voluptas est intermiscēda, vt ludum potius discendi, quàm laborem existimemus. Nihil enim perdiu fieri potest, quod non agentem aliqua voluptate remoretur. Optima quæque statim ac primùm disce. Extremæ est dementiæ, discere dediscenda. Quod in curando stomacho solent præcipere Medici, idem tibi in ingenijs seruandū puta. Caue aut noxio aut immodico cibo ingeniū obruas: vtroque enim iuxta offenditur.

ſenditur. Ebrardum, Catholicontem, Brachilogum, cæteróſque id genus, quos percenſere neque poſſum, neque operæpretium eſt, ijs relinquito, quos barbariem immenſo labore diſcere iuuat. Initio non quàm multa, ſed quàm bona & quàm bene percipias, refert. Sed iam rationem accipe, qua poſſis non ſolùm rectiùs, ſed etiam faciliùs diſcere. Hoc enim in homine Artifice præſtare ſolet artis ratio, vt tantundem operis cùm rectiùs expeditiúſque, tum leuiùs etiam efficiat. Diem tanquam in operas partire, id quod & à Plinio Secundo, & à Pio Pontifice Max. Viris omnium memoria præſtantiſſimis, factitatū legimus. Principio (quod caput eſt) Præceptorem interpretantem non attentus modò, ſed & auidus auſcultato: non contentus impigrè, ſequi diſſerentem, aliquoties præuolare contende. Omnia illius dicta memoriæ, præcipuè etiam litteris mandabis, fideliſſimis vocum cuſtodibus: quibus rurſus ita confidas caue, vt diues ille ridiculus apud Senecam, qui ſic animum induxerat, vt ſe tenere crederet, quicquid ſeruorum quiſquam meminiſſet. Noli committere, vt codices habeas eruditos, ipſe ineruditus. Audita ne effluant: aut apud te, aut cum alijs retracta. Nec his contentus, aliquam temporis partem tacitæ cogitationi tribuere memento, quam vnam D. Aurelius, tum ingenio, tum memoriæ in primis conducere ſcripſit. Conflictatio quoque, & tanquam paleſtra ingeniorùm neruos animi præcipuè tum oſtendit, tum excitat, tum adauget. Nec ſciſcitari, ſi quid dubitas, nec caſtigari ſi quid errabis, ſit pudor. Nocturnas lucubrationes, atque intempeſtiua ſtudia fugito, nam & ingenium extinguunt, & valetudinem vehementer offendunt. Aurora Muſis amica eſt, apta ſtudijs. Pranſus, aut lude, aut deambula, aut hilarius confabulare. Quid quod inter iſta quoque, ſtudijs locus eſſe poteſt? Cibi, non quantum libidini, ſed quantum valetudini ſatis ſit, ſumito. Sub cœnam, pauliſper inambula: cœnatus, idem facito. Sub ſomnum, èxquiſiti quippiam, ac dignum memoria legito: de eo cogitantem ſopor opprimat: id, experrectus, à te ipſo repoſcas. Plinianum illud ſemper animo inſideat tuo: omne perire tempus, quod ſtudio non impartias. Cogita iuuenta nihil eſſe ſagacius; quæ vbi auolarit ſemel, redit nunquam. Sed iam Hortator eſſe incipio, Indicem pollicitus. Tu, ſuauiſſime Chriſtiane, hanc formam, aut ſi quam poteris meliorem, ſequere, ac beneVale.

Caluiſius Sabinus. Lege Senecam Epiſt. 27. ad Luciliuni.

Pulcherrimæ ac tutiſſimæ
Hominis opes, ſunt Litteræ.

Symbolum Apoſtolorum.

1. CREDO pia in noſtrum ratione Deumque Patremque,
   Omnia quem ſtatuo numine poſſe ſuo:
Qui nitidis clarum ſtellis fabricauit Olympum,
   Stat cuius verbo, qua patet omne ſolum.

2. Credo quoque in Chriſtum, ſimili pietate colendum,
   Vnicus eſt noſtri Filius ille Dei.
Omnis huic patrij eſt ſubiecta potentia regni,
   Qui regit arbitrio cuncta creata ſuo.
Pene fide maius, fuerat conceptus in aluo
   Virginis, afflatu numinis ille ſacro:

Poſt

Postmodo conceptum peperit purissima virgo,
Quæ Maria est certo nomine dicta suo.
Quique fuit passus sub iniquo multa Pilato,
Præside Iudæi Cæsareo populi.
Affixusque cruci miseranda morte necatus,
More Palæstina deinde sepultus humo.
Interea vindex ad tartara cæca recessit,
Ius adimens nigris, imperiumque deis.
Terque vbi præbuerat mundo sua lumina Titan,
Surrexit per se viribus ipse suis.
Stelligeras scanditque domos, vbi cuncta potentis
Proximus ad dextram nunc sedet vsque Patris.
Inde redibit, vt & viuos, vitaque carentes
Iudicet, & toto quæ sit in orbe fides.
Inque Dei flatum credo, Spirabile numen,
Cuius agunt vitam flamine cuncta suam.
Confiteor sanctos homines, cœtumque piorum,
In quibus est veri cultus, amorque Dei:
Quos quod habent Iesu communia dogmata Christi,
Communi dicas nomine Christicolas.
Omnia per Christum fateor peccata remitti,
Omnibus his quibus indubitata fides.
Credo quod hæc olim rursus caro nostra resurget,
Quodque procul dubio vita perennis erit.

Precatio dominica.

O Pater omnipotens, clarique habitator Olympi,
Laudetur merito nomen honore tuum.
Adueniat regnum. Tua sit rata vbique voluntas,
Fiat & in terris sicut in arce poli.
Da nobis hodie panem, & nos exime noxæ,
Vt veniam nostris hostibus vsque damus.
Nec sine, tentando Stygius nos opprimat error:
Fac, animas nostras vt mala nulla ligent. AMEN.

Decalogus.

NON aliena tuis venerabere numina votis,
Summe Deique tui vanos nec nomen inusus.
Septima sacra coles, opera feriatus ab omni,
Semper honore tuos merito reuerere parentes.
Non hominem quenquam crudeli morte necabis,
Alterius caueas lectum temerare iugalem.
Non furtum facies, digitos cohibebis ab illo.
Testis es accitus, nihil attestabere falso,
Nullius affectes spaciosum tecta per orbem:
Alterius nuptam, seruum, famulos, & asellos.

Baptismus.

CHRISTVS ad æthereas cùm vellet scandere sedes,
Dixit discipulis talia verba suis:

Ite

Ite per extremas, ô vos mea viscera gentes,
Cunctos doctrinam ritè docete meam.
Inque Patris, Natique, & Flatus nomine sancti,
Mortales vndis sponte lauate sacris.
Nam qui crediderit, lotusque erit amne salubri,
Hunc bona perpetuò vita, salusque beant.
Qui sine saluifica fuerit pietate, fideque,
Hunc bona destituet vita, salusque simul.

Cœna Dominica.

DOMINVS Iesus Christus, hostibus suis
Qua nocte Iudæ proditus dolo fuit,
Capiens manu panem sacra, Deo patri
Gratesque agens, fregit, suisque porrigens:
Accipite, dixit, edite, corpus hoc meum est,
Quod deditur salute pro vestra: in mei
Hoc facite memoriam, meique funeris
Celebrate honorem. Poculum simili modo
Capiens manu, gratesque agens Deo Patri,
Socijs dedit, dixitque: Bibite singuli,
Hoc est nouum fœdus meum per sanguinem,
Ablutionem in criminum qui funditur.
Hoc facite, quotiescunque bibitis, in mei
Memores honorem, & prædicate meam necem,

Puer orans ante cibum.

HIS epulis, donisque tuis benedicito Christe,
Vt foueant iussu corpora fessa tuo.
Non alit in fragili panis modò corpore vitam:
Sermo tuus vitæ tempora longa facit.

Alia.

ARBITER ô rerum, nostræ spes vnica vitæ,
Nos tibi deuotum sanctifica populum.
Sanctificaque tuo, concessum munere potum,
Huic mensæ impositas sanctificaque dapes:
Fac satiati hymnum pura tibi mente canamus,
Vt tua laus nostro semper in ore sonet.

Puer orans post cibum.

QVOD cerere & potu pleni sumus, ipsaque quod iam
Viscera quæsito sunt saturata cibo:
Laus tibi Christe Deus, mundi venerande redemtor,
Qui mare, qui cœlos, qui Phlegethonta domas.

Alia.

ALME Deus nobis, benedic, & redde salubres,
Quas capimus, large te tribuente dapes,
Non lauta humanam sustentant fercula vitam,
Sed quæ diuini vox venit ore Patris.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITVTIO, SEV RATIO GRAMMATICES COGNOSCENDÆ,

Ad omnium puerorum vtilitatem prescripta: quam solam REGIA MAIESTAS in omnibus Scholis profitendam præcipit.

Studijs, ac litteris, res secundæ ornantur, aduersæ adiuuantur.

Artes virtutis sunt magistræ.

M. D. LXVII.

ALPHABETVM GRÆCVM.

Litteræ apud Græcos ſunt quattuor & viginti.

Nomen.		*Figura.*	*Pronuntiatio.*
Αλφα	Alpha	Α α	a
Βῆτα	Vita	Β β ϐ	b
Γάμμα	Gamma	Γ γ ſ	g
Δέλτα	Delta	Δ δ	d
Εψιλὸν	Epſilon	Ε ε	e tenue.
Ζῆτα	Zita	Ζ ζ ζ	z
Ητα	Ita	Η η	e longũ vel
Θῆτα	Thita	Θ ϑ θ	th (dẽſum
Ιῶτα	Iota	Ι ι	i
Κάππα	Cappa	Κ κ	c
Λάμβδα	Lamda	Λ λ	l
Μῦ	My	Μ μ	m
Νῦ	Ny	Ν ν	n
Ξῦ	Xi	Ξ ξ	x
Ο μικρόν	O micron	Ο ο	o paruum.
Πῖ	Pi	Π π ϖ	p
Ρῶ	Rho	Ρ ϱ ρ	r
Σῖγμα	Sigma	Σ σ ς	s
Ταῦ	Tau	Τ τ ⁊	t
Υψιλὸν	Ypſilon	Υ υ	y
Φῖ	Phi	Φ φ	ph
Χῖ	Chi	Χ χ	ch
Ψῖ	Pſi	Ψ ψ	pſ
Ω μέγα	O mega	Ω ω	O magnũ.

Τέλος.

DE GRAMMATICA, ET EIVS PARTIBVS.

RAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi ars.

Grammaticæ quattuor sunt partes.

Orthographia.		*Syntaxis.*
Etymologia.		*Prosodia.*

DE ORTHOGRAPHIA.

RTOGRAPHIA est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus queque dictio sit formanda litteris: vt, *Lectio*, non *Lexio*: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura. Orthographia.

DE LITTERIS.

Ex viginti duabus litteris, quinque sunt VOCALES: a, e, i, o, u: nam y, Græca est. Vocales.

Ex quibus variè cõpositis coalescunt DIPHTHONGI quinque, Diphthõgi

æ	vt	*Musæ.*
au		*Audio.*
œ		*Cœlum.*
ei		*Hei.*
eu		*Euge.*

Reliquæ litterę CONSONANTES appellantur, quarum nouem sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, t. Consonãtes Mutæ.

Septem autem Semiuocales, l, m, n, r, s, x, z. Semiuocales.

Ex quibus, quattuor vocantur etiam Liquidæ, l, m, n, r. Liquidæ.

S, verò suæ cuiusdam potestatis littera est, quæ interdum etiam liquescit. S.

X, & Z, duplices sunt Consonantes, atque etiam I, inter duas vocales. X, & Z.

Adduntur etiam Consonantibus, I, & V, quando sibi, vel alijs vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt, I, & V consonãtes aliquando.

Iuno, Iouis, Voluntas, Vultus.

K, Y, & Z. K, Y, & Z, Latinis dictionibus nunquam admiſcentur.

H, aſpiratio H, propriè quidem littera non eſt, ſed aſpirationis nota: apud Poëtas autem interdum conſonantis vim obtinet. Pręponitur autem vocalibus omnibus: vt,

Hamus, Habemus, Hiatus, Homo, Humus, Hymnus.

Conſonantibus vero nullis, Recte itaque enuntiamus,

Hiulcus / *Hiacchus*	triſſyllaba.	*Hieronymus* / *Hieremias*	pentaſſyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum H, poſtponitur C: vt,

Charus, Charitas, Pulcher, Pulchritudo.

BIFARIAM pinguntur litteræ: Maiuſculis ſcilicet characteribus, & Minuſculis. Maiuſculis inchoantur ſententiæ: vt, *Deum time, Regem honora.* & propria nomina: vt, *Henricus Anglia.*

Diligenter obſeruare oportebit quæ dictiones diphthongis ſcribantur: nam hæ quidem vel ſcribi omnino, vel ſignari debent: vt

Muſæ / *Præſunt*	vel	Muſę. / Pręſunt.

Litteræ maiuſculæ. Litteræ maiuſculæ, quum ſolæ aut paucæ ſcribuntur, aliquando ſignificant prænomen, aliquando numerum: vt,

A.	*Aulus.*	P. C.	*Patres Conſcripti.*
C.	*Caius.*	Q.	*Quintus, Quæſtor, Quirites.*
D.	*Decius.*	R. P.	*Reſpublica.*
G.	*Gaius.*	Sp.	*Spurius.*
L.	*Lucius.*	Sex.	*Sextus.*
M.	*Marcus.*	S.P.Q.R.	*Senatus Populuſq; Romanus.*
P.	*Publius.*	T.	*Titus.*
P.R.	*Populus Romanus.*	T.C.	*Tua Clemētia, & eius generis (infinita.*

In numeris vero,

I.		vnum,	1.
V.		quinque.	5.
IX.		nouem.	9.
X.		decem.	10.
XL.	ſignificat	quadraginta.	40.
L.		quinquagīta.	50.
XC.		nonaginta.	90.
C.		centum.	100.
D.		quingenta.	500.
M.		mille.	1000.

DE

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

RECTE ſcripturo diſcendum eſt in primis ſyllabas inter ſcribendum apte diſtinguere atque connectere. Diſtinctiones ſyllabarum.

In ſimplicibus vocibus, bd, vocali ſequenti adhærent.

A-bdomen, *A-bdera*.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta:

ct	vt	*Do-ctus.* *San-ctus.*	gm gn	vt	*A-gmen.* *I-gnis.*
pſ		*Scri-pſi.* *Sum-pſi.*	ſt		*Ve-ſter.* *Magi-ſter.*
ſc		*Pi-ſcis.* *Di-ſco.*	x		*An-xius.* *Di-xi.* & ſimilia.
tn		*AE-tna.*			

Inter m, & n, non interſeritur p. Male igitur pingeretur *Sompnus* pro *Somnus*. *Columpna* pro *Columna*.

Poſt x, non ſcribitur ſ. vt, *Excribo*, *Exoluo*: non *Exſcribo*, *Exſoluo*.

In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſeruiendum eſt: vt,

Occurro *Officio* *Aufero*	potius quàm	*Obcurro.* *Obficio.* *Abfero.* & contrà.
Abſtineo *Obtineo* *Obrepo*	non autem	*Auſtineo.* *Ottineo.* *Orrepo.*

Atque huius rei gratia etiam conſonantes in compoſitione aliquando interſeruntur: vt, *Redamo*, *Redeo*, *Ambigo*, *Ambio*.

DE ORTHOEPIA.

ORTHOGRAPHIAE affinis eſt Orthoepia: hoc eſt, emendate recteque loquendi ratio: ab ὀρθὸς, Rectus, & ἔπος Verbum. Orthoepia

Hic in primis curandum eſt, vt præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora ſic effingant & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate ita ſermonem præcipitent, vt nuſquam niſi vbi ſpiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad ſingulas quaſque voces longa interſpiratione conſileſcant, ructu, riſu, ſingultu, ſcreatu, vel tuſſi ſermonis tenorem inepte dirimentes.

Cęterum ante omnia deterrendi ſunt pueri ab ijs vitijs, quæ noſtro vulgo pene propria eſſe videntur:

Cuiuſmodi ſunt { Iotaciſmus. Lambdaciſmus. Iſchnotes. Trauliſmus. Plateaſmus: & ſimilia.

Iotaciſmus

IOTACISMVS dicitur, quando, I, littera pleniore ſono: & ſupra iuſtum decôrem extenditur: quo vitio ex noſtratibus maximè laborant Angli Septentrionales.

Lamdaciſmus.

LAMBDACISMVS eſt, vbi quis l, nimis operoſè ſonat: vt, *Ellucet*, pro *Elucet*, *ſaulus* pro *ſalus*.

Noſtrati vulgo diuerſum vitium impingitur: nempe quòd hanc litteram pinguius iuſto pronuntiant, dum

pro { *Multus*, *Mollis*, *Falſus* } auditur { *Moultus*. *Moollis*. *Faulſus*.

Iſchinotes.

ISCHINOTES eſt quædam loquendi exilitas, quoties ſyllabas aliquas exilius & gracilius enuntiamus quàm par eſt: vt quum

pro { *Nunc*, *Tunc*, *Aliquis*, *Alius* } proférimus { *Nync*. *Tync*. *Eliquis*. *Elius*.

Trauliſmus

TRAVLISMVS, eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpius repetitur: vt *Cacacanit*, pro *Canit*: *Tututullius*, pro *Tullius*.

Huic vitio, vt fœdiſſimo, ita & periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur à pueris, vt nomina & verſus affectatę difficultatis, ex plurimis & aſperrimis inter ſe coëuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſsime voluant: vt

Arx, tridens, roſtris, Sphinx, præſter, torrida, ſeps, ſtrix.

-Poſtquam diſcordia tetra.

Belliferratos poſtes, portaſque refregit.

Plateaſmus.

PLATEASMVS, eſt quando craſsius & vocè plus quàm virili loqui nitimur: vt quum

pro { *Montes*, *Fontes*, *Pontes*, } efférimus { *Mountes*. *Fountes*. *Pountes*. } vt etiam

pro { *Ergo*, *Sperma*, *Perago*, } efférimus { *Argo*. *Sparma*. *Parago*.

Sunt

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro u consonante, sonant f: & contrà, u pro f: vt,

Folo, *Fis,* *Folui,* *Felle.*	pro	*Volo.* *Vis.* *Volui.* *Velle.*	& rursum.	*Verro,* *Vers,* *Verre*	pro	*Fero.* *Fers.* *Ferre.*

S, vero, mediam inter duas vocales, corruptè sonant nonnulli. S.

pro	*Laesus,* *Visus,* *Risus,*	pronuntiantes	*Lezus.* *Vizus.* *Rizus.*

At Cicero non modò geminam pronuntiabat, sed scribebat etiam: praesertim si longa syllaba praecedebat, vt *Caussa, Cassus, &c.* H.

H, in initio dictionis lenius, in medio asperius enuntiari volunt: Malè ergo.

pro	*Homo,* *Hamus,* *Humus,*	efferimus	*Omo.* *Amus.* *Vmus.*
	Christus, *Chrisma,* *Chremes,*		*Cristus.* *Crisma.* *Cremes.*
	Thus, *Diphthōgus,* *Sphaera,*		*Tus.* *Diptongus.* *Spaera.*

Foedè quoque erratur à nostris vbi t, & d, tanquā aspiratas pronuntiant: vt *Amath,* *Caputh,* *Aputh,* pro *Amat.* *Caput.* *Apud.*

At innumera penè sunt huius generis vitia, quae bonarum litterarum candidatis, & praeceptorum diligentiae emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

De punctis.

NEque exigua Orthographię pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur. Proinde de clausularum distinctionibus paucula annotasse non fuerit superuacaneum. Puncta ergo siue notę, quibus in scribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur, Comma.

Subdistinctio,	Graecis	Comma.
Media distinctio,		Colon.
Plena ac perfecta distinctio,		Periodus.

SVBDISTINCTIO seu Comma, est silentij nota, seu potius respirandi locus, vtpote qua pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, vt quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur

tatur autem puncto deorsum inflexo : ad hunc modum, [;]

Ouidius *Vtendum est ætate, cito pede præterit ætas:*

Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulæ partes: vt,

Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes.

Græculus esuriens, in cælum, iusseris, ibit.

Colon: MEDIA distinctio seu COLON, est vbi tantum fere de sententia restat, quantum iam dictũ est: & est perfecta periodi pars, notaturque duobus punctis, sic [:] *Quemadmodum horologij vmbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creuisse apparet, crescere autem nulli videtur : ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex interuallo sentitur.*

Periodus. PLENA distinctio, quę & PERIODVS dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ puncto plano notatur hoc modo, [.]

Dic mihi Musa virum captæ post tempora Troiæ,

Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

HVC annumerari solent Parenthesis & Interrogatio, Subunionis nota, Apostrophus, Dialysis, & Admirationis nota.

Parẽthesis. PARENTHESIS est sententia duabus semilunulis inclusa, ( ) qua remota, sermo tamen manet integer: vt, *Princeps (quia bella minantur Hostes) militibus vrbes præmunit & armis.*

Interrogatio. INTERROGATIO signatur duobus punctis, ac superiore sursum inflexo, sic, [?] vt, *Et quæ tanta fuit Romam tibi caussa videndi?*

Subunio. SVBVNIONIS nota, qua syllabæ seiunctæ contrahuntur: [-] vt, *Qui-cunque.*

Apostrophus. APOSTROPHVS, qua extrema alicuius dictionis vocalis eliditur : ['] vt, *tanton', pro tantóne.*

Dialysis. DIALYSIS, quæ vocales cohærentes diuersis syllabis pronuntiandas signat: [..] vt *Iësus, Iöhannes.*

Admiratio nis nota. ADMIRATIONIS nota, quæ duobus item punctis pingitur: sed superiore & recto & productiore: sic [!] *Flens quàm familiariter!*

DE ETYMOLOGIA.

Etymologia. ETYMOLOGIA versatur in primis circa inuestigandas dictionum origines: vt, Num *cælebs* dicatur, quasi cælestem vitã agens: num *lepus*, quasi leuipes.

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea disserimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina : vt, Fortis , fortiter : Lego, legit omnesque orationis partes complectitur. Cicero notationem seu veriloquium vocat . Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE

DE PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis.

	DECLIN.	INDECLIN.
PARTES orationis sunt octo:	*Nomen.*	*Aduerbium.*
	Pronomen.	*Coniunctio.*
	Verbum.	*Præpositio.*
	Participium.	*Interiectio.*

DE NOMINE.

OMEN est pars orationis quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur, substantiuum & Adiectiuum.

Nomen substantiuũ. SVBSTANTIVVM est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantiuum duplex: { *Appellatiuum, &* *Proprium.*

Appellatiuum. APPELLATIVVM est, quod rem multis communem significat: vt, *Homo, Lapis, Iustitia, Bonitas.*

Proprium. PROPRIVM est, quod rem vni indiuiduo propriam significat: vt, *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprij nominis tria sunt genera.

Prænomen. Prænomen, quod vel differentiæ caussa, vel veteri ritu præponitur: vt, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen. Nomen, quod suum est cuique: vt, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomē. Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* vel ab euentu aliquo: vt, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Nomen adiectiuum. ADIECTIVVM est, quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæreat: vt, *Piger, Alacris, Candidus, Clemens.*

Adiectiuum est duplex: { *Commune, &* *Proprium.*

Commune. COMMVNE est, quod affectionem multis communem significat, vt, *Bonus, Malus, Solers, Satur.*

Proprium. PROPRIVM est, quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt, *Gradiuus,* Marti. *Quirinus,* Romulo.

Nominiac cidentia.

Nomini accidunt ſeptem. { Species. Figura. Nnmerus. Caſus. Genus. Declinatio. Comparatio.

DE SPECIE.

Species nominum.

Species nominum eſt duplex. { Primitiua. & Deriuatiua.

Primitiua. PRIMITIVA eſt, quæ aliundæ non trahitur.

Deriuatiua. DERIVATIVA eſt, quæ aliunde formatur.

Primitiuæ ſubijciuntur hæc quæ ſequuntur, & huiuſmodi.

Collectiuū. COLLECTIVVM ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: vt, *Concio, Cœtus, Plebs, Turba*.

Factitium. FACTITIVM, quod à ſono fingitur: vt, *Sibilus, Tintinabulum, Stridor, Clangor*.

Interrogatiuum. INTERROGATIVVM: vt, *Quis, Vter, Qualis, Quantus, Quot, Nunquis*. Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in relatiua.

Redditiuū. REDDITIVVM, quod interrogatiuo reſpondet: vt, *Talis, Tantus, Tot*.

Numerale. NVMERALE, cuius ſpecies hæ numerantur:

Cardinale. Cardinale, a quo ſeu à fonte alij numeri dimanant: vt, *Vnus, Duo Tres, Quattuor*.

Ordinale. Ordinale, vt, *Primus, Secundus, Tertius, Quartus*.

Diſtributiuum. Diſtributiuum, vt, *Singuli, Bini, Terni, Quaterni*.

Partitiuū. PARTITIVVM, quod ſignificat vel multa ſingulatim: vt, *Quiſque, Vnuſquiſque, Vterque, Neuter*. Vel vnum è multis, vt, *Alter, Aliquis, Cætera, Reliquus*.

Vniuerſale. VNIVERSALE, vt, *Omnis, Cunctus, Nullus, Nemo*.

Particulare PARTICVLARE, vt, *Aliquis, Quiſquam, Vllus, Quidam*.

Deriuatiua DERIVATIVA autem has ſpecies ſubiectas habent: nimirum, Verbale, vt, *Lectio, Litura, Auditus, Aratrum*.

Patrium. Patrium, vt *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Actonenſis*.

Gentile. Gentile: vt, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus*.

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam ſuæ familiæ perſona deriuatur:

vt,

vt { *AEácides*, *Nerine*, *Latóides*, *Menedâus*, } { filius vel nepos AEáci. filia vel neptis Nerei. filius Latonæ. vxor Menelai. }

Diminutiuũ:	vt	*Regulus, Popellus, Maiusculus, Minusculus.*	Diminutiuum.
Possessiuum:		*Herilis, Seruilis, Regius, Paternus.*	Possessiuũ.
Materiale:		*Faginus, Lapideus, Gemmeus, Aureus.*	Materiale.
Locale:		*Hortensis, Agrestis, Marinus, Montanus.*	Locale.
Aduerbiale:		*Hodiernus, Hesternus, Castinus, Clandestinus.*	Aduerbiale
participiale:		*Amandus, Docendus, Videndus, Scribendus.*	Participiale

Et quæ in LIS exeunt, à verbis deducta vt *Fictilis, Coctilis, Fléxilis, Pénsilis*: & à nomine: vt *AEdilis, Puerilis, Curulis.*

DE FIGVRA.

FIGVRA aut est Simplex: vt *Iustus*: aut composita: vt *Iniustus.* Sunt qui addunt & Decompositam: vt *Irreparabilis.* Figura nominum.

DE NVMERO.

NVMERI sunt duo. { Singularis, de vno: vt *Pater.* pluralis, de pluribus: vt *Patres.* } Numerus.

DE CASV.

CASVS nominum sunt sex. Casus nominis.

Nominatiuus, qui & Rectus dicitur, est prima vox qua rem aliquam nominamus.

Genitiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic patrius, gignendi aut interrogandi casus dici solet.

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octauum etiam casum comprehenderunt. vt, *It clamor cælo*, id est *in cælum.* Octauus casus.

Accusatiuus, qui & incusatiuus vel causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vtpote in quem actio verbi rectà transit: vt, *Amo patrem.*

Vocatiuus, quem & salutatorium vocant, vocandis compellandísve personis accommodatur.

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quód Latinorum sit proprius. Latinus casus.

DE GENERE.

GENVS, est sexus discretio. Et sunt genera numero septem. Genera nominum.

Mascu-

Masculinum, Fœmininum, Neutrum,	cuius nota	Hic. Hæc. Hoc.
Commune, Commune trium, Dubium,	est,	Hic & hæc. Hic,hæc, & hoc. Hic vel hæc.

EPICOENVM seu promiscuũ, quum sub vna generis nota vtrunque sexum complectimur: vt *Hic anser, Hæc aquila.* Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita proprie spectare videtur, quum hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Cõmunis, & dubij differẽtia. Porro inter Commune genus & Dubium hæc est differentia, quòd vbi semel Communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*: quandiu de eisdem ipsis indiuiduis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò dubij generis substantiuo posito, etiam si adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti licuerit pro tuo arbitratu mutare geuus adiectiui: vt si dixeris, *Durum corticem*: poteris etiam de eodem dicere, *eandem corticem esse & amaram.*

Genera nominum. VT autem genera nominum adamussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt: quos & Guilielmo Lilio Anglo acceptos referre debes.

REGVLÆ GENERALES PROPRIORVM.

PROPRIA quæ maribus tribuuntur, mascula dicas:
Masculina Diuorum, Viroru, Fluuiorũ, Mensium. Ventorũ. Vt sunt Diuorum, Mars, Bacchus, Apollo: Virorum,
Vt Cato, Vergilius: Fluuiorum, vt Tybris, Orontes:
Mensium, vt October: Ventorum, vt Lybs, Notus, Auster.

DE FOEMININIS.

PROPRIA fœmininum referentia nomina sexum
Fœm. sunt Dearum, Vrbium, Regionũ. Insularum. Fœmineo generi tribuuntur: siue Dearum
Sunt, vt Iuno, Venus. Mulierum, ceu Anna, Philotis.
Vrbium, vt Elis, opus: Regionum, vt Græcia, Persis:
Insulæ item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus.
Exceptio. Excipienda tamen quædam sunt vrbium, vt ista
Mascula, Sulmo, Agragas. quędam neutralia, vt Argos,
Tybur, Præneste, & genus Anxur quod dat vtrunque.

RE-

REGVLÆ GENERALES APPELLATIVORVM.

APpellatiua Arborum erunt muliebria: vt Alnus, Arborum.
Cupressus, Cedrus. Mas Spinus, mas Oleaster.
Et sunt neutra, Siler, Suber, Thus, Robus, Acérque.

EPICOENA.

Sunt etiam Volucrum, ceu Passer, Hirundo. Ferarum, Volucrum
Vt Trigis, Vulpes. & piscium, vt Ostrea, Cetus. Ferarum.
Dicta Epicœna, quibus vox ipsa genus feret aptum. Piscium.

Attamen ex cunctis quę diximus antè, notandum, Exceptio
Omne quod exit in VM, seu Græcum siue Latinum, generalis.
Esse genus neutrum, sic inuariabile nomen.

Sed nunc de reliquis, quæ appellatiua vocantur, Vsus trium
Aut quæ sunt tanquam appellatiua, ordine dicam. regularum
Nam genus his semper dignoscitur ex genitiuo, specialium.
Infrà vt monstrabit specialis regula triplex.

PRIMA REGVLA SPECIALIS.

NOmen non crescens genitiuo, seu Caro carnis, Prima regula.
Capra capræ, Nubes nubis, genus est muliebre.

Quoniam Lilius noster genus nominum appellatiuorum ex genitiuo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam Regulam esse omnium nominum appellatiuorum non crescentium in genitiuo. Cuius sunt omnia primæ & quartæ inflexionis, vt & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies. Pertinent etiam ad hanc classem plæraque tertiæ declinationis: cuiusmodi sunt,

Labes, labis.	*Mater, matris.*
Pestis, pestis.	
Vis, genitiuo vis.	*Caro, carnis.*

MASCVLINA *excepta ex non crescentibus.*

MAscula nomina in A, dicuntur multa virorum: In A.
Vt Scriba, Assecla, Scurra & Rabula, Lixa, Lanista.
Mascula Græcorum quot declinatio prima
Fundit in AS & in ES, & ab illis quot per A fiunt,
Vt Satrapas satrapa, Athletes athleta. Leguntur

Maſcula item Verres, natalis, Aqualis: ab aſſe
Nata, vt Centuſſis, coniunge Lienis, & Orbis,
Callis, Caulis, Follis, Collis, Menſis & Enſis,
Fuſtis, Funis, Panis, Penis, Crinis & Ignis,
Caſſis, Faſſis, Torris, Sentis, Piſcis & Vnguis,
Et Vermis, Vectis, Poſtis, ſocietur & Axis,
In ER, OS, & VS. Maſcula in ER, ceu Venter: in os vel in vs, vt Logos, Annus.

FOEMININA.

FOEminei generis ſunt, Mater, Humus, Domus, Aluus,
Et Colus: & quartæ pro fructu Ficus, Acúſque,
Porticus atque Tribus, Socrus, Nurus & Manus, Idus.
Huc anus addenda eſt, huc myſtica Vannus Iacchi.
His iungas os, in vs, vertentia Græca, Papyrus,
Antidotus, Coſtus, Diphthongus, Byſſus, Abyſſus,
Chryſtallus, Synodus, Sapphîrus, Erêmus & Arctus,
Cum multis alijs, quæ nunc perſcribere longum eſt.

NEVTRA *non creſcentia.*

In E, ON, vel VM. NEutrum nomen in E, ſi gignit IS,: Mare, Rete:
Et quot in ON, vel in VM fiunt, vt Barbiton, Ouum.
Eſt neutrum Hippomanes genus, & neutrum Cacoëthes,
Et Virus, Pelagus: neutrum modò, mas modò, Vulgus.

DVBIA *non creſcentia.*

INcerti generis ſunt Talpa, & Dama, Canalis,
Halcyonis, Funis, Clunis, Reſtis, Penus, Amnis.
Pampinus & Corbis, Linter, Torquis, Specus, Anguis.
Pro fructu Ficus fici dans, atque Phaſelus.
Lecythus ac Atomus, Groſſus, Pharus, & Paradiſus.

COMMVNIA.

COmpoſitum à verbo dans A, commune duorum eſt.
Graiugena à gigno, Agricola à colo: id Aduena monſtrat
A venio. adde Senex, Auriga & Verna, Sodalis,
Vates, Extorris, Patruelis, Pérque duellis,
Affinis, Iuuenis, Teſtis, Ciuis, Canis, Hoſtis.

SECVNDA REGVLA SPECIALIS.

Secunda regula. NOMEN creſcentis penultima, genitiui
Syllaba acuta ſonat, velut hæc Pietas pietátis,
Virtus virtûtis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant quæ acuunt penultimam genitiui creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter Fides.

Omnia item monoſyllaba, præter Vis. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis, vt ſunt omnia deſinentia.

In

In { C, In, An } vt { Halec halêcis; Delphin, Titan } nis.
{ Ans } { Infans, Quadrās } antis.
{ Ens } { Continēs, Triens } entis.
{ Vns } Decuns Decuncis.

In Er longum quæ Græcis per ηρ scribuntur:

vt, { Character, Crater } êris. { Stater, Soter } êris.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent, quare Mulier haud recte in hac classe collocatur.

{ Inx } vt { Syrinx, ingis.
{ Anx } { Phalanx, angis.
{ Vnx } { Deunx, Septunx } uncis.
{ Ons } { Effrons, Bifrons } ontis.
{ Ors } { Cohors, Consors } ortis.

Præterea in o, Latina quæ ONIS & ENIS habent in genitiuo: vt,

{ Lectio, Ligo } ônis. { Spado } ônis. { Anio } ênis.

Præter pauca gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: vt,

{ Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo } ônis.

In Al, neutra vt { Vectigal, Animal } âlis. Cætera in Al, sunt tertiæ regulæ. AL.

In En, quæ ênis habent in genitiuo: vt, EN.

{ Lien, Siren } ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In ων Græca: quæ retinent ω in genitiuo: vt,

{ Damon, Ladon } ônis { Simon, Trion } ônis.

Quædam variant: vt,

{ Orion, Edon, Egeon } ônis & ŏnis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In

AR. In AR Latina: vt { Laquear, Exemplar, Calcar } áris, præter { Iubar, Nectar, Aiar. } ăris.

OR. In OR Latina: vt { Amor, Timor } óris. { Vxor, Soror } óris.

præter sequentia quæ ad tertiam regulam spectant: vt,

{ Arbor, Marmor, AEquor } ŏris. { Ador, Robor, &c. } ŏris.

Et Græca quoq; nonnulla: vt, { Hector, Rhetor } ŏris. { Nestor, Stentor, &c. } ŏris.

AS. In AS Latina: vt, { Maiestas, Lenitas } átis. { Humilitas, Humanitas, &c. } átis.

Excipe Anas, anătis, & Græca quædam fœminina: vt,

{ Lampas, Monas } ădis. { Trias, Decas } ădis.

ES. In ES Latina aliquot: vt, { Quies, Magnes, Locuples } êtis. { Merces, Hæres, Cohæres, &c. } êdis.

Accidunt his etiam Græca quædam: vt, { Lebes, Tapes } êtis. { Dares, Chremes } êtis.

IS. In IS quæ faciunt itis, inis, & idis in genitiuo: vt,

{ Samnis, Quiris } itis. { Salamis, Trachis } inis. { Psophis, Crenis } idis.

Cætera in IS sunt tertiæ regulæ.

OS. In OS Latina; vt, { Custos, ódis, Nepos, ótis } præter { Compos, Impos } ŏtis.

Et Greca quæ retinent o, in penultima genitiui: vt,

{ Heros, Minos } óis. { Rhinóceros, AEgóceros } ótis.

VS. In VS quæ mittunt genitiuum singularem in { útis, údis, úris, úntis } vt { Salus, Palus } útis. údis. { Tellus, Opus } úris. úntis

præter vnam vocem, Pecus, pécŭdis.

Huc

Huc pertinent & comparatiua neutra in vs: vt,

Sanctius ⎫ ôris. ⎧ Melius ⎫ ôris
Probius ⎭ ⎩ Peius ⎭

In AX, tam Latina quàm Græca: vt, AX.

Limax ⎫ âcis. ⎧ Thorax ⎫ âcis. ⎧ Audax ⎫ âcis.
Fornax ⎭ ⎩ Pharax ⎭ ⎩ Bibax ⎭

Excipe Græca quędam appellatiua & gentilia: vt,

Abax ⎫ ⎧ Smilax ⎫ ⎧ Diopax ⎫
Storax ⎬ ăcis. ⎨ Colax ⎬ ăcis. ⎨ Pharnax ⎬ ăcis.
Styrax ⎭ ⎩ Corax ⎭ ⎩ Candax ⎭

Syphax tamen variat, syphácis & syphăcis.

In EX paucula quædam: vt, ⎧ Veruex, êcis ⎫ Exlex, êgis. EX.
⎩ Vibex, ìcis ⎭ Alex, ěcis.

Reliqua in EX, ad tertiam regulam referenda sunt.

In IX, Latina & Græca: vt. ⎧ Lodix ⎫ ⎧ Felix ⎫ IX.
⎨ Radix ⎬ ícis. ⎨ Phœnix ⎬ ícis
⎨ Cornix ⎬ ⎨ Perdix ⎭
⎩ Spadix ⎭ ⎩ Coturnix, &c.

Et verbalia omnia in trix: vt ⎧ Victrix ⎫ ícis ⎧ Motrix ⎫ ícis.
⎩ Nutrix ⎭ ⎩ Lotrix ⎭

Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In OX, substantiua & adiectiua: vt, OX.

Celox ⎫ ôcis. Præter ⎧ Cappadox ⎫ ŏcis.
Velox ⎭ ⎩ Allobrox ⎭ ŏgis.

In VX, vt Pollux Pollûcis. Cætera sunt tertiæ regulæ. VX.

In YX, vt Bombyx, bombycis. Bebrix autem variat Bebrȳcis & Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent in S, Græca, præcedente P: vt, YX. S.

Hydrops ⎫ ôpis ⎧ Conops ⎫ ôpis.
Cyclops ⎭ ⎩ Cercops ⎭

Reliqua in OPS, ad tertiam regulam referenda sunt.

MASCVLINA *excepta ex crescentibus acute.*

MAsculina dicuntur monosyllaba nomina quædam,
Sal, Sol, Ren & Splen, Car, Ser, Vir, Vas vadis, As, Mas,
Bes, Cres, Pres & Pes, Glis gliris habens genitiuo.
Mos, Flos, Ros & Tros, Mus, Dens, Mons, Pons, simul & Fons,
Seps pro serpente Gryps, Thrax, Rex, Grex gregis, & Phryx.
Mascula sunt etiam polysyllaba in N: vt Acarnan, Polysyllaba in N.
Lichen & Delphin: Et in O, signantia corpus, O.
Vt Leo, Curculio: sic Senio, Ternio, Sermo.
Mascula in ER, OR & OS, ceu Crater, Conditor, Heros, In ER OR, OS.

DENS. Sic Torrens, Nefrens, Oriens, cum pluribus in DENS.
Quale Bidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde Gigas, Elephas, Adamas, Garamásque, Tapésque,
Atque Lebes, Cures, Magnes, vnúmque Meridi-
es, Nomen quintæ, & quæ componuntur ab Asse,
Vt Dodrans, Semis. Iungantur mascula Samnis,
Hydrops, Nycticorax, Thorax, & mascula Veruex,
Fœminina. phœnix & Bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Siren, mulier, Soror, Vxor.

NEVTRA *ex crescentibus acute.*

Neutra. Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, Mel, Fel,
Lac, Far, Ver, Cor, AEs, Vas vasis, Os ossis & oris,
AL. Rus, Tus, Ius, Crus, pus: Et in AL, polysyllaba in ARque,
AR. Vt Capital, Laquear. Neutrum Halec & muliebre.

DVBIA.

Sunt dubia hæc, python, Scrobs, Serpens, Bubo, Rudens, Grus,
Stirpis pro progenie. Calx pro saxo excocto, fœm. sunt. Perdix, Lynx, Limax, Stirps pro trunco, pedis & Calx.
Adde Dies, numero tantum mas esto secundo.

COMMVNIA.

Sunt commune parens, Autórque, Infans, Adolescens,
Dux, Illex, Hæres, Exlex: à fronte creata,
Vt Bifrons, Custos, Bos, Fur, Sus, Atque Sacerdos.

TERTIA, *& vltima regula specialis.*

Nomen crescentis penultima si genitiui
Sit grauis, vt Sanguis, genitiuo sánguinis, est mas.

Hæc contrà, penultimam genitiui crescentis grauant. Cuius generis sunt paucula illa secundę declinationis de quibus suprà meminimus: videlicet,

Socer, Gener, Puer } ĕri. { Adulter, Presbyter, } ĕri.

Composita à Vir viri: vt,

Leuir, Triumuir, } ĭri. { Decemuir, Centumuir } ĭri.

Composita item à Gero & Fero: vt,

Armiger, Clauiger } ĕri. { Caducifer, Lucifer } ĕri.

Et Adiectiua quædam: vt,

Tener } tenĕri; Satur } satŭri { Dexter, Prosper } ĕri.

Spe-

Spectant huc & Græca omnia neutri generis in *a*:vt, A.

Poëma } ătis. { Sophisma } ătis.
Dogma } { Aenigma }

In YR item Græca: vt, { Martyr } Martyris. YR.
{ Psithyr } Psithyris.

Omnia item in VR Latina:vt, { Augur } ŭris. { Furfur } ŭris. VR.
{ Murmur } { Cicur }

In VT etiam omnia: vt, { Caput } capĭtis. VT.
{ Occiput } occipĭtis.

Præterea in O, Latina omnia, præter illa quæ superius excipiuntur:vt, O.

Imágo } ĭnis. { Ordo } ĭnis.
Sartágo } { Cardo }

In L:vt { Annibal } ălis. { Consul } ŭlis. L.
{ Mugil } ĭlis. { Præsul }

In EN: vt, { Pecten } ĭnis. { Carmen } ĭnis. EN.
{ Tibicen } { Crimen }

In ON Græca, quæ sumunt o paruum in penultima genitiui sing. vt, ON.

Canon } ŏnis. { Architecton } ŏnis.
Dæmon } { Philémon }

In OR Latina & Græca:vt, { Arbor } ŏris. { Pantocrator } ŏris. OR.
{ Aequor } { Apator }

In AS, vt Anas, Anatis. Et Græca:vt, AS.

Archas } ădis. { Hebdomas } ădis.
Chilias } { Enneas }

In ES Latina : vt, { Fomes } ĭtis. { Præses } ĭdis. ES.
{ Limes } { Deses }

In IS Latina & Græca:vt, { Sanguis } ĭnis. { Tyrannis } ĭdis. IS.
{ Pollis } { Paropsis }

In AR Latina & Græca: vt, { Iubar } ăris. { Nectar } ăris. AR.
{ Compar } { Bacchar }

In ER Latina & Græca: vt, { Socer } ĕri. { Aër } ĕris. ER.
{ Gener } { Aether }

In S, præcedente consonante, tam Latina quàm Græca:vt, S præcedēte consonante.

Princeps } cĭpis { Arabs } ăbis.
Hyems } ĕmis { Aethiops } ŏpis.
Inops } ŏpis. { Chalybs } ybis.

In OS Latina : vt, { Compos } Compotis. OS.
{ Impos } Impotis.

In VS Latina & Græca:vt, VS.

Pecus } ŏris. { Vellus } ĕris. { Tripus } ŏdis.
Decus } { Vulnus } { Oedipus }

AX.	In AX Græca: vt,	Abax, Storax	ăcis	Colax, Climax	ăcis.
EX.	In EX, Latina: vt,	Iudex, Vindex	ĭcis	Carnifex / Auſpex	ĭcis. / ĭgis.
IX.	In IX, Latina & Græca: vt,	Varix, Fornix	ĭcis	Maſtrix, Calix	ĭcis.
OX.	In OX, Latina & Græca: vt,	Præcox, Cappadox	ŏcis	Allobrox, Poliphlox	ŏgis.
VX.	In VX, Latina: vt,	Coniux / Redux	coniŭgis. / redŭcis.		
YX.	Denique in YX, Græca: vt,	Onyx, Sardonyx	ychis.	Ceryx, Eryx	ychis.

FOEMININA *excepta ex creſcentibus grauiter.*

FOEminei generis ſit hyperdiſſyllabon in DO,
Quod DINIS, atque in GO, quod dat GINIS in genitiuo.
Id tibi Dulcedo, faciens dulcedinis, idque
Monſtrat Compágo compáginis: adijce Virgo,
Grando, Fides, Compes, Teges, & Seges, Arbor, Hyémſque:
Sic Bacchar, Sindon, Gorgon, Icon & Amázon.
Græcula in AS, vel in IS, finita, vt Lampas, Iaſpis,
Caſſis, Cuſpis: in VS, vox vna Pecus pecŭdis dans.
His Forfex, Pellex, Carex, ſimul atque Supellex.
Appendix, Hiſtrix, Coxendix, adde Philixque.

NEVTRA *excepta ex creſcentibus grauiter.*

Eſt neutrale genus, ſignans rem non animatam.
Nomen in A, vt Problêma: EN, vt Omen: AR, vt Iubar, VR, dans
Vt Iecur: VS, vt Onus: PVT, Occiput. Attamen ex his
Maſcula ſunt Pecten, Furfur. Sunt neutra Cadauer,
Verber, Iter, Suber, pro Fungo Tuber & Vber.
Gingiber & Lacer, Cicer & Piper, atque Papauer,
Et Siſer atque Siler. Neutra Æquor, Marmor, Adórque.
Atque pecus, quando pecoris facit in genitiuo.

DVBIA *ex creſcentibus grauiter.*

Sunt dubij generis, Cardo, Margo, Cinis, Obex,
Puluis, Adeps, Forceps, Pumex, Ramex, Anas, Imbrex,
Adde Culex, Natrix, & Onyx cum prole, Silexque,
Quamuis hæc melius, vult maſcula dicier vſus.

COMMVNIA *ex creſcentibus grauiter.*

Communis generis ſunt iſta, Vigil, Pugil, Exul,
Præſul, Homo, Nemo, Martyr, Ligur, Augur & Arcas.

Antiſtes,

Antistes, Miles, Pedes, Interpres, Comes, Hospes.
Sic Ales, Præses, Princeps, Auceps, Eques, Obses:
Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur,
Vt Coniunx, Iudex, Vindex, Opifex, & Aruspex.

REGVLA ADIECTIVORVM GENERALIS.

ADiectiua, vnam duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, audax, retinent genus omne sub vna.
Sub gemina si voce cadant, velut Omnis & Omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum.
At si tres variant voces, Sacer vt sacra, sacrum,
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiua vocares,
Adiectiua tamen natura vsuque reperta.
Talia sunt Pauper, Puber, cum Degener, Vber,
Et Diues, Locuples, Sospes, Comes atque Superstes,
Cum paucis aliis, quę lectio iusta docebit.
Hæc proprium quendam sibi flexum asciscere gaudent,
Campester, Volucer, Celeber, Celer, atque Saluber,
Iunge Pedester, Equester, & Acer: iunge Paluster.
Ac Alacer, Syluester. At hęc tu sic variabis,
Hic Celer, hæc celeris, neutro hoc celere. Aut aliter sic,
Hic atque hæc Celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.

Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque aliis, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DECLINATIO est variatio dictionis per casus. Sunt autem Declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

PRIMA DECLINATIO.

Prima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, As, Es, E, vt, *Mensa. Aeneas. Anchises. Penelope.*

Porrò Græca sunt omnia quæ in As, Es, E, finiuntur: vt, *Thomas. Anchises. Phœbe.*

Sunt & qui huc addunt Hebræa quædam in AM: vt,

Adam *Adæ*
Abraham *Abrahæ*

Quæ tamen melius ad Latinorũformam redacta, sic inflexeris,

Adâmus *Adámi*
Abrahâmus *Abrahámi.*

AS. AS, accusatiuum in *am* & *an* facit: vt,

AEnéas / *AEnéam* vel *AEnéan* } vocatiuum in *a*: vt, { *AEnéas.* / *AEnéa.*

ES. ES, in accusatiuo *en* sumit: vt,

Anchises / *Anchisen* } in vocatiuo & ablatiuo, *e* vel *a* vt, { *Anchise*, vel / *Anchisa.*

E. E, genitiuum in *es* mittit: datiuum in *e* accusatiuum in *en* vocatiuum & ablatiuum in *e*: vt,

Nom.	*Penelope*	Accus.	*Penelopen.*
Geni.	*Penelopes*	Vocat.	*Penelope.*
Dati.	*Penelope*	Ablat.	*Penelope.*

AS in genitiuo. AS, in genitiuo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem: vt, *Paterfamilias*, *Filiusfamilias*. Id quod veteres obseruabant in multis alijs. Ennius,

Dux ipse vias. Liuius Andronicus, *Mercurius, cúmque eo filius Latonas*, pro *Latonæ*. Sic Neuius, *Flij terras*, pro *terræ*. Vergilius, *nec auras, nec sonitus memor.*

AVLAI & PICTAI, atque id genus alia, priscis relinquito.

Genitiuus pluralis interdum syncopen admittit: vt,

AEneadûm / *Graiugenûm* } pro { *AEneadarum.* / *Graiugenarum.*

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in *abus*,

Dea / *Mula* } *abus.* { *Equa* / *Liberta* } *abus.*

Hæc verò tam in *is*, quàm in *abus* { *Filia, filijs vel filiabus.* / *Nata, natis vel natabus.*

SECVNDA DECLINATIO

Secunda declinatio. SECVNDÆ declinationis terminationes sunt apud Latinos quidem, { Er / Ir / Vr / Vs / Vm } vt { *Aper.* / *Vir.* / *Satur.* / *Dominus.* / *Templum.* }

Et

Et Grecorum { Os / On / Eus } v { *Delos. / Ilion. / Orpheus.* }

Attica in *os*, genitiuum in *o* mittunt, accusatiuum in *on*: vt, — Os.

Androgeos / *Androgeo* } accusatiuo *Androgeon.*

Quædam Græca contracta in *us*, vocatiuum formant in *u*: vt, — Vs.

Panthus / *OEdipus* } ô { *Panthu. / OEdipu.*

Notabis & Latina quædam tam in *us*, quàm in *e* mittere vocatiuum singularem: vt,

Agnus / *Vulgus* / *Lucus* { *Fluuius. / Chorus. / Populus*, pro natione. Quin Ouidius ausus est dicere: *Latmius Endymion non est tibi luna rubori*? Sed Atticam Græcorum dialecton imitatus, quę vocatiuum recto similem semper format.

Evs genitiuum format in *ei* vel *eos*, datiuum in *ei*, accusatiuum in *ea*, vocatiuum in *eu*: vt, — Evs.

Nom.	*Orpheus*	Accus.	*Orphea*. Ouid. *Orpheon.*
Genit.	*Orphei* vel *Orpheos*	Voc.	*Orpheu.*
Dati.	*Orphei*	Ablat.	*Orpheo.*

Notandæ sunt denique syncopationes illæ, { *Deûm / Virûm* } pro { *Deorum. / Virorum.* }

Item anomala illa in *ambobus* & *duobus*: vt & in *ambo* & *duo*: quas duas voces poëtæ etiam in accusatiuo masculino vsurpant. Verg. *Si duo præterea tales Idea tulisset Terra viros.* Horatius, *Ne vos titillet gloria, Iure iurando obstringam ambo.* Cicero in Philip. secunda. *Preter duo vos, nemo sic loquitur.* — Ambo & Duo in accusatiuo masculino

TERTIA DECLINATIO.

Tertia declinatio admodum varia est, cuius difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus. — Tertia nominum declinatio.

Quorundam accusatiui flectuntur tantum in *im*: vt *Vim, Rauim, Tussim, Sitim, Magudorim, Amussim, Charybdim.*

Sic & quidam fluuiorum accusatiui: vt, { *Tibrim. / Ararim.* }

Quædam accusatiuos flectunt in *im* & in *em*, communiter: vt, — Accusat in im, em.

Buris, Peluis, Clauis, Securis, Puppis, Torquis, } *im* vel *em*, *Turris, Restis, Febris, Nauis, Bipennis Aequalis* } *im* vel *em*.

Ablatiuus singular.

Ablatiuus regulariter in *e* desinit: vt, { *Pectus Salus* } ablatiuo. { *Pectore. Salute.*

Propria nomina adiectiuis similia, ablatiuos in *e* mittunt: vt, *Felice, Clemente, Iuuenale, Martiale, &c.*

At neutra desinentia in *al, ar,* & *e*, ablatiuum magna ex parte mittunt in *i*: vt,

Vectigal, Calcar, Mare, } ablatiuo { *Vectigali. Calcari. Mari.*

Retis.

Ablatiuus *Rete*, à nominatiuo *Retis* est, non à nominatiuo *Rete*.

Par, cum compositis tam *e* quàm *i* habet: vt,

{ *Par, Compar,* } ablatiuo. { *Pare, Compare.* } vel *ri*.

Hæc tamen *e* retinent { *Far, Iubar, Hepar,* } *e* { *Nectar, Gausape, Præsepe,* } *e*.

Vt hæc propria, { *Soracte, Præneste, Reate,* } ablatiuo { *Soracte. Præneste. Reate.*

Festorum nomina.

FESTORVM nomina quę tantum pluralia sunt, genitiuum interdum in *orum* mittunt: vt,

Agonalia, Vinalia, } genitiuo { *Agonaliorum. Vinaliorum.*

Interdum autem in *ium*: vt,

Floralia, Feralia, } genitiuo { *Floralium. Feralium.*

Aliquando vero tam in *orum*, quàm in *ium*: vt,

Parentalia, Saturnalia, } genitiuo { *Parentaliorum, Saturnaliorum,* } vel *ium*.

Datiuos verò & ablatiuos in *bus*: vt,

Saturnalibus.

Bacchanalibus. Præter *Quinquatrius*, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina.

MENSIVM nomina in *er* & *is*, ablatiuum in *i* solum mittunt: vt, *Septem-*

September,	ablati-	*Septembri.*
Aprilis,	uo	*Aprili.*

Quorũ accusatiuus in *im* tantùm desinit, ijs ablatiuus exit in *i*: vt,

Sitim,	abla	*Siti*
Tussim,	tiuo	*Tussi.*

ADIECTIVA, quæ nominatiuum in *is*, vel *er*, & *e*, neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in *i* solum: vt,

Fortis,		*Forti,*		*Acer,*		
Mollis,	ablatiuo	*Molli.*	Sic	*Acris,*	ablatiuo	*Acri.*
Dulcis,		*Dulci,*		*Acre,*		

Licet poëtæ interdum metri caussa *e* pro *i* vsurpent. Cætera adiectiua tam in *e*, quàm in *i* mittunt: vt, Nota.

Capax,	abla	*Capace,*	vel *ci.*
Duplex,	tiuo	*Duplice,*	

	Pauper,	*Sospes.*	
præter	*Degener*	*Hospes.*	quæ in *e* tantùm faciunt ablatiuũ.
	Vber,		

COMPARATIVA etiam bifariam faciunt ablatiuum: vt,

Melior,	abla	*Meliore,*	vel *ri.*
Doctior	tiuo	*Doctiore,*	

Similiter & substantiua quędam: vt,	*Ignis,*	ablati.	*Igne,*	vel *i.*
	Amnis,		*Amne.*	
	Anguis,		*Angue,*	
	Supellex,		*Supellectile*	
	Vnguis,		*Vngue,*	
	Vectis,		*Vecte.*	

Rarius autem *Ciuis,*	ablati.	*Ciue,* vel *Ciui.*
Rarius etiam *Arpinas,*		*Arpinate,* vel *ti.*

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modũ ablatiuos formant, quorum accusatiui per *em* & *im* finiunt: vt,

Puppis,	abla	*Puppe,*	vel *i.*
Nauis,	tiuo	*Naue,*	

Verbalia item in *trix*: vt,

Victrix,	abla	*Victrice,*	vel *ci.*
Altrix,	tiuo	*Altrice,*	

NEVTRA, quorum ablatiuus singularis exit in *i* tantum vel in *e*, Nominat. & *i*, pluralis.

& *i*, nominatiuum pluralem mittunt in *ia*: vt,

Molli. } { *Mollia.*
Duplice vel ci. } { *Duplicia.*

Preter { *Vbera.*
Plura vel pluria.
Aplustra vel Aplustria. Et comporatiua: vt,
Meliora, Fortiora, Doctiora, Priora.

Genit.plur. Ex ablatiuis in *i*, tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluralis genitiuus in *ium*:

vt, { *Vtili* } { *Vtilium.*
Puppe vel *pi,* } { *Puppium.*

Preter Comparatiua: vt, { *Maiorum.*
Meliorum. Item præter ista,

Supplicum, Complicum, Strigilum, Artificum, Vigilum, Veterum Memorum, Pugilum, Inopum.

At *Plus*, *plurium* format. Sunt & quæ syncopam aliquando ad mittunt: cuiusmodi sunt,

Sapientûm, } pro { *Sapientium.*
Serpentûm, } { *Serpentium.*

Quando nominatiui singulares duabus consonantibus finiuntur, genitiui plurales exeunt in *ium*: vt, { *Pars, Vrbs, Falx, Glans, Trabs, Merx,* } genit.plur. { *Partium. Vrbium. Falcium.* Glandium. *Trabium. Mercium.*

Excipe *Hyemum, Principum, Participum, Municipum, Forcipum, Inopum, Cœlibum, Clientum.*

Vbi in nominatiuo & genitiuo singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitiuus pluralis exit in *ium*: vt,

Collis, { is.Genitiuo. { *Collium.*
Mensis, { *Mensium.*
Auris, { *Aurium.*

Adde istis, *Litium, Ditium, Vitium, Salium, Manium, Penatium.*
Excipe tamen, *Canum, Panum, Vatum, Iuuenum, Opum, Apum.*

As,

As, format ássium, Mas, márium, Vas, vadis, vadium, Nox, nóctium, Nix, níuium, Os, óssium. Faux, faúcium. Mus, mùrium. Caro, Cárnium. Cor, córdium.

Alituum ab *ales*, assumit *u*. *Boum* anomalum est, vt etiam *bobus* vel *bubus*.

Quorum genitiui plurales desinunt in *ium*, accusatiuum formant per *es* & *eis* diphthongum: vt, *Partium*, *Omnium*. *Partes*, *Omnes* vel *eis*. Accus. plur.

Græco fonte deriuata pleraque, quando iuxta linguæ suæ morem variantur, genitiuum mittunt in *os*: vt,

Grçcorum declinatio.

Titan, Pan,	geni-	Titânos, Panos,	Datiuum verò	Titânĭ. Panĭ.
Daphnis, Phyllis,	tiuo	Daphnĭdos Phyllĭdos,	in ĭ, breue: vt,	Dáphnĭdi Phyllĭdi.

Accusatiuum in *a*, nisi sint neutri generis in *a* non terminantia: vt, Pana, Philiída, Amaryliída. Orphea.

Is tamen & *ys*, per os purum declinata in genitiuo, accusatiuum faciunt, *s*, nominatiui mutata in *n*: vt,

Tethys, Tethyos, Decapolis, lios,	accusati-	Téthyn. Decápolin.
Génesis, sios, Metamorphósis, sios,	uo	Génesin. Metamorphósin.

Sunt quę duplicem genitiuum faciunt, alterum in *os*, non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitiuorum ratione duplicem quoque accusatiuum formant, alterum in *n*, alterum in ă: vt *Paris*, genitiuo *Páridos* & *Pários*: accusatiuo *Páridă* & *Parin*: *Themis* genitiuo *Themidos* & *Themios*: accusatiuo, *Themida*, & *Themin*.

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, & accusatiuum in ô, mittunt: vt,

Sapphô, Sapphûs, Mantô, Mantûs, Cliô, Cliûs, hanc Sapphô. Mantô. Cliô.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte similis est in nonnullis: tamen à nominatiuo abijcitur, *s*: vt, Vocatiuus

Pallas, Pallantis, Theseus, Théseos, Tethys, Téthyos, ô Palla. Theseu. Tethy.

Phyllis,

Phyllis, Phyllidos, | | *Phylli.*
Alexis, Alexios, } ô { *Alexi.*
Achilles, Achilleos, | | *Achilli.*

Græca neutra in A.

NEVTRA singularia in A, Græca sunt: vt, *Problema, Poëma.* Quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba, TVM: vt, *Hoc Problématum, hoc Poëmatum.*

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vsu sunt: vt, *Problématis, Poëmatis.*

QVARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nominũ.

QVARTAE declinationi nihil ferè difficultatis inest: nam duas tantum sortitur terminationes in recto singulari:

nempe { *us,* / *u,* } vt { *Manus.* / *Genu.*

Veteres à nominatiuis,

Anus, / *Tumultus* / *Ornatus,* } dixerunt { *Anuis,* / *Tumulti,* / *Ornati,* } in genitiuo.

Terent. *Eius anuis caussa.* Idem, *Nihil ornati, Nihil tumulti.*

Datiuus singularis.

Datiuu s*ui*, habet, & interdum etiam, *u*: vt,

Fructui, / *Concubitui,* } rariùs { *Fructu.* / *Concubitu.* Vergilius,

Quòd neque concubitu indulgent. Terent. *Vestitu nimio indulges.*

Currûm autem pro *Curruum*, synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet.

Iesus.

Iésus in accusatiuo *Iesum* habet: in reliquis verò casibus vbique *Iesu.*

Datiuus & ablatiuus plura.

Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in *ŭbus*, formant.

Acus, / *Lacus,* / *Artus,* / *Arcus,* / *Tribus,* / *Ficus,* } ŭbus. { *Specus,* / *Quercus* / *Partus,* / *Portus,* / *Veru,* } ŭbus.

Cætera omnia in ĭbus, vt Fructĭbus, Fœtĭbus, Manĭbus, Motĭbus.

QVIN-

QVINTA DECLINATIO.

QVINTA declinatio, genitiuum, datiuum & ablatiuum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infrà in heteroclitis fusius tradetur. Quinta declinatio nominum

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quędam nomina tertiæ inflexionis: vt, *Plebes, plebei.*

Genitiuus huius declinationis, olim etiam in *es*, *ii*, & *e*, exibat. Cicero, *Equites verò daturos illius dies pœnas.* Vergilius, *Munera lætitiamque dii.* Salustius, *Vix decima parte die reliqua.* Genitiuus singularis.

Cęterùm præter ista quæ iã diximus, notabis etiã diligẽter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum auctorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

QVAE genus aut flexum variant, quæcunque nouato
Ritu deficiunt superántve, Heteroclita sunto.

Heteroclita quæ sunt.

VARIANTIA GENVS.

Variantia.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:
Pergamus infelix vrbs Troum, Pergama gignit.
Quod nisi plurali careat, facit ipsa Supellex.
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter vtrunque,
Rastrum cum Fræno, Filum, simul atque Capistrum,
Argos item, & Cœlum, sunt singula neutra. Sed audi,
Mascula duntaxat cœlos vocitabis, & Argos.
Fræna sed & frænos, quo pacto & cætera formant.

Nundinum & hinc Epulum, quibus addito Balneum. Et hæc sunt
Neutra quidem primo, muliebria ritè secundo:
Balnea plurali, Iuuenalem constat habere.

Hęc Maribus dantur singlaria, plurima neutris:
Mænalus, atque sacer mons Dindymus, Ismarus, atque
Tartara, Taygetus, sic Tænara, Massica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter vtrumque.
Sibilus atque Iocus, Locus, & Campanus, Auernus.

DEFECTIVA.

Defectiua. Quæ ſequitur, manca eſt numero, caſúve Propago.

APTOTA.

Aptôta. Quæ nullum variant caſum, vt Fas, Nil, Nihil, Inſtar:
Multa & in *u*, ſimul *i*, vt ſunt hæc, Cornuque, Genuque,
Sic Gummi, Frugi, ſic Tempe, Tot, Quot & Omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

MONOPTOTA.

Monoptôta Eſtque Monoptôton nomen, cui vox cadit vna.
Ceu noctu, Natu, Iuſſu, Iniuſſu, ſimul Aſtu,
Promptu, Permiſſu. Plurali legimus Aſtus.
Legimus, Inficias: ſed vox ea ſola reperta eſt.

DIPTOTA.

Diptota. Sunt Diptôta quibus duplex flexura remanſit.
Vt Fors forte dabit ſexto, Spontis quoque ſponte.
Sic plus pluris habet, Repetundarum repetundis,
Iugeris & ſexto dat iugere. Verberis autem
Verbere. Suppetiæ qnarto quoque ſuppetias dant.
Tantundem dat Tantîdem. Simul impetis hoc dat
Impete. Iunge Vicem ſexto vice, nec lego plura.
Verberis atque Vicem, ſic plus cum Iugere, cunctos
Quattuor hæc numero caſus tenuere ſecundo.

TRIPTOTA.

Triptota. Treis quibus inflectis caſus, Triptôta vocantur,
Vt precis atque precem, petit & prece blandus amicam.
Sic Opis eſt noſtræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantum recto Frugis caret, & Ditionis.
Integra vox Vis eſt, niſi deſit fortè datiuus.
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

Relatiua. Quæ referunt, vt Qui: quæ percontantur, vt Ecquis:
Et quę diſtribuunt, vt Nullus, Neuter & Omnis:
Infinita ſolent his iungi, vt Quilibet, Alter.
Quinto hæc ſæpe carent caſu: & pronomina, præter
Quattuor hæc infrà, Noſter, Noſtras, Meus & Tu.

Pro

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens, Propria.
Plurima ne fuerint, vt Mars, Cato, Gallia Roma.
Ida, Tangus, Lelaps, Parnâsus, Bucephalusque:
His Frumenta dabis, Pensa, Herbas, Vda, Metalla,
In quibus, auctorum quæ sint placita, ipse requiras.
Est vbi pluralem retinent hæc, est vbi spernunt.

Neut. sing. carentia quibusdam casibus pluralibus. Neut.sing.

Ordea, Farra, Forum, Mel, Mulsum, Defruta, Thusque,
Tres tantum similes voces, pluralia seruant.

Hesperus & Vesper, Pontus, Limusque, Fimusque,
Sic Penus & Sanguis. Sic AEther, Nemo: sed ista
Mascula sunt, numerum vix excedentia primum.

Singula fœminei generis, pluralia rarò, Fœm.sing.
Pubes atque Salus: sic Talio, cum Indole, Tussis,
Pix, Humus atque Lues, Sitis & Fuga, iunge Quietem.
Sic Cholera atque Fames, Bilisque, Senecta, Iuuentus.
Sed tamen hæc Soboles, Labes, vt & omnia quintæ,
Treis similes casus, plurali sæpe tenebunt.
Excipe Res, Species, Facies, Aciesque, Diesque,
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere: vt hæc sunt:
Stultitia, Inuidia, & Sapientia, Desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet,
Quam tibi præfixam, ceu certum collige filum.
Rariùs his numerum, quandoque sed adde secundum.

Nec licet his neutris, numerum deferre secundum. Neut.sing.
Delicium, Senium, Lęthum, Cœnumque, Salumque,
Sic Barathrum, Virus, Vitrum, Viscumque Penumque,
Iustitium, Nihilum, Ver, Lac, Gluten, simul Halec:
Adde Gelu, Solium, Iubar. hìc quoque talia ponas,
Quę tibi, si obserues, occurrent multa legenti.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo, Masc. sing.
Manes, Maiores, Cancelli, Liberi & Antes,
Menses profluuium, Lemures, Fasti, atque Minores.
Quum genus assignant, Natales: adde Penates,
Et loca plurali, quales Gabijque, Locrique,
Et quæcunque legas, passim similis rationis.

Fœm.plur. Hæc ſunt fœminei generis, numeriq́ue ſecundi,
Exuuiæ Phaleræ, Gratéſque, Manubiæ, & Idus
Antiæ, & Induciæ, ſimul Inſidiæque, Minæque,
Excubiæ, Nonæ, Nugæ, Tricæque, Calendæ,
Quiſquiliæ, Thermæ, Cunę, Diræ, Exequiæque,
Inferiæ, & Feriæ, ſic Primitiæque, Plagæque
Retia ſignantes, vt Valuæ, Diuitiæuęe,
Nuptię, item & Lactes. Addantur Thebæ & Athenę,
Quod genus inuenias & nomina plura locorum.

Neut.plur. Rarius hęc primo, plurali neutra leguntur:
Mœnia cum Teſquis, Præcordia, Luſtra ferarum,
Arma, Mapalia, ſic Bellaria, Munia, Caſtra.
Funus Iuſta petit, petit & Sponſalia virgo.
Roſtra diſertus amat, puerique Crepundia geſtant.
Infantéſque colunt Cunabula, conſulit Exta
Augur, & abſoluens ſuperis Effata recantat.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi:
Quòd ſi plura, leges, licet hac quoque claſſe reponas.

REDVNDANTIA.

Redundantia. Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, Tonitrus, tonitrúque,
Sic Clypeus clypeum, Baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, Tignus, tignumq́ue. Tapetum,
Atque tapete, tapes. Punctus, punctumq́ue. Sinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis.
Sinus, & hoc ſinum, vas lactis. Mendaque, mendum.
Viſcus, & hoc viſcum: ſic Cornu, & flexile cornum:
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri.
Euentus ſimul euentum. Sed quid moror iſtis?
Taliâ doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Nominatiui ex accuſatiuis Græcis. Sed tibi præterea quędam ſunt Græca notanda,
Quę quarto caſu fœtum peperére Latinum.
Nam Panther, panthêra creat: Crateráque crater.
Caſſida, caſſis habet: ſed & Aether, ęthera fundit,
Hinc Cratéra venit, venit æthera, ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit, nec vult Panthéra domari.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genns vnum,

Gibbus & hic gibber, Cucumis, cucumer, Stipis & stips.
Sic Cinis atque ciner, Vomis, vomer. Scobis, & scobs.
Puluis item puluer. Pubis, puber. Quibus addes
Quæ pariunt OR, & OS, Honor & Labor, Arbor, Odorque,
His & Apes & apis, Plebs, plebis. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam,
Vt Delphin Delphinus, & hic Elephas elephantus.
Sic Congrus conger, Meleâgrus sic Meleâger,
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cuncta
Quę tibi par ratio dederint, & lectio casta.

Vocum diuersæ terminationes sub eodem genere.

Hæc simul & quarti flexus sunt, atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitiuo.
Sic Quercus, Pinus: pro fructu ac arbore Ficus.
His Colus atque Penus, Cornus quando arbor habetur.
Sic Lacus atque Domus, licet hæc nec vbique recurrant.
His quoque plura leges, quæ priscis iure relinquas.

Declinatio nōni uariantia.

Et quæ luxuriant sunt adiectiua notanda
Multa: sed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt,
Arma, Iugum, Neruus, Somnus, Cliuusque, Animusque,
Et quot Limus habet, quot Frænum & Cera, Bacillum,
A quibus VS, simul IS, formes: vt, Inermus, Inermis.
Rarior est Hilarus, vox est Hilaris bene nota.

Adiectiua luxuriantia.

DE COMPARATIONE NOMINVM.

COMPARANTVR nomina, quorum significatio augeri minuíve potest.

Nominū cōparatio.

GRADVS comparationis sunt tres:

POSITIVVS, qui rem sine excessu significat: vt, *Albus, niger, Probus, Improbus.*

Positiuus gradus.

COMPARATIVVS, qui significationem sui positiui per Aduerbium *Magis* auget: vt,

Comparatiuus.

Albior, } id est { *Magis albus.*
Probior, } id est { *Magis probus.*

Fit autem regulariter à primo positiui casu in *i*, addita syllaba *or*:

vt, ab { *Amici,* *Pudici,* } fit { *Amicior.* *Pudicior.*

SVPERLATIVVS, qui supra positiuum cum aduerbio *Valde*, vel *Maximè* significat: vt,

Superlatiuus.

Doctißimus, *Iustißimus,*	id est	Valde doctus, vel maximè doctus. Valde iustus, vel maximè iustus.

Fit autem regulariter a primo positi ui casu in *i*, adiectis *ſ* & *ſimus*.

vt à { *Candidi,* *Prudenti,* } fit { *Candidißimus.* *Prudentißimus.* }

Quæ vero positiua in *r* desinunt, adiecto *rimus* superlatiuum formant: vt, *Pulcher, pulcherrimus. Niger, nigerrimus.*

Excipiuntur *Dextimus* à *dexter: Maturrimus* siue *maturißimus*, ab antiquo *Matur.*

In lis. Sex ista in *lis*, superlatiuum formant in *limus*: nempe, *Facilis, facilimus. Docilis, docilimus. Agilis, agilimus. Gracilis, gracilimus. Humilis, humilimus. Similis, similimus.*

Deriuata à dico, loquor, &c. Quę deriuantur à *Dico, Loquor, Volo, Facio,* ad hunc modum comparantur,

Maledicus, *Maledicentior,* *Maledicentißimus,* } à dico. *Magniloquus,* *Magniloquentior,* *Magniloquentißimus,* } à loquor.

Plautus tamen à Mendaciloquus & Confidentiloquus, vsurpat *Mendaciloquius,* & *Confidentiloquius,* quæ obsoleta sunt.

Beneuolus, *Beneuolentior,* *Beneuolentißimus.* } à volo. *Magnificus,* *Magnificentior,* *Magnificentißimus* } à facio.

Quoties vocalis proximè præcedit *us* finale, comparatio fit per aduerbia *Magis & Maximè*: vt *Idoneus*, Magis idoneus, Maximè idoneus. *Arduus,* Magis arduus, Maximè arduus.

Comparatio inusitatior. Interim acre iudicium adhibendum est, vt quæ in legendis auctoribus raro occurrunt, raro itidem vsurpentur. Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

{ *Aßiduior,* *Strenuior,* } { *Egregiißimus.* *Mirificißimus.* }

Pientißimus vel *piißimus.*

{ *Ipsißimus.* *Perpetuißimus.* *Tuißimus.* } { *Exiguißimus,* apud Ouidium. *Multißimus,* apud Ciceronem. }

Bonus

Bonus,	*Melior,*	*Optimus.*	*Multus, plurimus,*	Cōparatio irregularis.
Malus,	*Peior,*	*Pessimus.*	*Multa, plurima,*	
Magnus,	*Maior,*	*Maximus.*	*Multum, plus, plurimum.*	
Paruus,	*Minor,*	*Minimus.*		
Vetus,	*Veterior,*	*Veterrimus.*		
	Deterior,	*Deterrimus*: ab antiquo nomine *Deter.*		
Nequam,	*Nequior,*	*Nequissimus.*		
Citra,	*Citerior,*	*Citimus.*		
Intra,	*Interior,*	*Intimus.*		
Infra,	*Inferior,*	*Infimus.*		
Extra,	*Exterior,*	*Extimus vel extremus.*		
Supra,	*Superior,*	*Supremus vel summus.*		
Post,	*Posterior,*	*Postremus.*		
Vltra,	*Vlterior,*	*Vltimus.*		
Prope,	*Propior,*	*Proximus, à quo Proximior* apud Ouidium,		
Pridem,	*Prior,*	*Primus.*		
Diu,	*Diutior,*	*Diutissimus.*		
Sæpè,	*Sæpius,*	*Sæpissimè.*		

COMPARATIO DEFECTIVA.

Cōparatio manca.

Inclytus	*Inclytissimus.*	*Meritus*	*Meritissimus.*
Opimus	*Opimior.*	*Sinister*	*Sinisterior.*
Ocyor	*Ocyssimus ab ὠκύς.*	*Nouus*	*Nouissimus.*
Iuuenis	*Iunior.*	*Adolescens*	*Adolescentior.*
Senex,	*Senior. Maximus natu.*	*Longinquus*	*Longinquior.*
Potior	*Potissimus.*	*Ante*	*Anterior.*
Nuper	*Nuperrimus*	*Pene*	*Penissimus.*

Interdum etiam à substantiuis fit comparatio, sed abusiuè: vt,

Cōparatio abusiua.

Neronior } à { *Nerone.*
Cinædior } à { *Cinædo.*
Punior } à { *Pœno.*

DE PRONOMINE.

PRONOMEN, est pars orationis qua in demonstranda aut repetenda re aliqua vtimur.

Pronomina sunt quindecim. *Ego, Tu, Sui, Ille, Ipse, Iste, Hic,* Is, *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester, Nostras, Vestras.*

Quibus addi possunt & sua composita: vt, { *Egomet.* / *Tute.* / *Idem.* & similia. } vt etiam { *Qui.* / *Quae.* / *Quod.* }

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINVM.

Accidentia Pronomini

ACcidunt Pronomini { Species. / Numerus. / Casus. / Genus. / Declinatio. / Persona. / Figura. }

DE SPECIE PRONOMINVM.

Species pronominum.

SPecies Pronominum est duplex, { Primitiua. / Deriuatiua. }

Primitiua. Ad primitiuam spectant ista, *Ego, Tui, Sui, Ille, Ipse, Iste, Hic, Is.*

Ex primitiuis alia sunt { Demonstratiua. / alia Relatiua. }

Demonstratiua. Demonstratiua dicuntur eadem quae & primitiua: nimirum, *Ego, Tu, Sui, Ille, Ipse, Iste, Hic, Is.*

Relatiua. Relatiua autem sunt, { *Ille,* / *Ipse,* } { *Hic,* / *Is,* } { *Idem.* / *Qui.* }

Deriuatiua Deriuatiua sunt, *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester, Nostras, Vestras.*

Deriuatiuorum alia sunt { Possessiua. / alia Gentilia. }

Possessiua. Possessiua sunt, *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester.*

Gentilia, Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem & nationem, vel partes & sectas significent: vt, *Nostras, Vestras,* & *Cuias,* nomen.

DE NVMERO.

Numerus in Pronominibus.

NVmerus Pronominum duplex est { Singularis, vt *Ego.* / Pluralis, vt *Nos.* }

DE CASV.

Casus in pronomin.

CAsus autem sunt sex, quemadmodum in nomine.

Vocatiuo carent omnia Pronomina, praeter haec quattuor, *Tu Meus, Noster, Nostras.*

Martialis tamen pronomini *ipse*, vocatiuum tribuere videtur: quum ait,

Vt Martis reuocetur amor, sæuique Tonantis,
A te Iuno peto Ceston, & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genera sunt in Pronominibus, perinde vt in adiectiuis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt, *Ego*, *Tu*, *Sui*: alia per tria genera variantur: vt, *Meus, mea, meum*. Genus in Pronomine.

DE DECLINATIONE.

Decliuationes pronominum sunt quattuor. Genitiuus autem primæ declinationis exit in *i*: vt, Prima Pronomin. declinatio.

Ego, *Tu*,	genitiuo	*Mei*, *Tui*,	& *Sui*, quod recto caret in vtroque numero.

Genitiuus secundę desinit in *iis*, vel *ius*. Cuius formæ sunt, Secunda.

Ille,	Genitiuo	*Illius*.
Ipse,		*Ipsius*.
Iste,		*Istius*.
Hic,		*Huius*,
Is,		*Eius*.
Qui,		*Cuius*.

Genitiuus tertiæ declinationis exit in *i, æ, i*, quemadmodum nominum adiectiuorum, quæ per tres terminationes variantur. Cuius sortis sunt, Tertia.

Nom.	*Meus, mea, meum*,	Genitiuo	*Mei, meæ, mei*.
	Tuus, tua, tuum,		*Tui, tuæ, tui*.
	Suus, sua, suum,		*Sui, suæ, sui*.
	Noster, nostra, nostrum,		*Nostri, nostræ, nostri*.
	Vester, vestra, vestrum.		*Vestri, vestræ, vestri*.

Genitiuus quartæ habet *âtis*: ex quo ordine sunt, Quarta.

Nostras	Genitiuo	*Nostrâtis*.
Vestras		*Vestrâtis*.
Cuias,		*Cuiâtis*.

Cæteri obliqui, in vtroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ Pronominum sunt tres	Prima,	vt	*Ego*,
	Secunda,		*Tu*,
	Tertia,		*Ille*.

Personæ Pronomin.

DE FIGVRA.

Figura.

Figura est duplex { Simplex, Composita, } vt { *Ego.* *Egomet.*

Pronominum compositio.

Pronomina inter se componuntur: vt, *Egoipse*, *Tuipse*, *Suiipsius*, *Meiipsius*.

Nom. { *Istic* *Istæc* *Istoc.* vel I*stuc.* } accusatiuo { *Istunc* *Istanc* *Istoc* vel *Istuc.* } ablat. { *Istoc.* *Istac.* *Istoc.* }

Plur. Nominatiuo & accusatiuo *Istæc*. Eodem modo declinatur & I*llic* I*llæc* *Illoc*.

Componuntur etiam cum nominibus: vt *Cuiusmodi*, *Huiusmodi*, *Istiusmodi*, I*lliusmodi*.

Componuntur & cum Pręposıtionibus: vt, *Mecum*, *Tecum*, *Secum*, *Nobiscum*, *Vobiscum*, *Quicum*, *Quibuscum*.

Componuntur itidem & cum aduerbijs: vt

{ *Eccum* *Eccam* *Eccos* *Eccas* } ab *Ecce*. { *Ellum* *Ellam* *Ellos* *Ellas* } ab *Ecce*.

Vt & *Idem* quoque ab *is*, & *demum*.

Cum Coniunctione componuntur: vt

Nom. { *Hiccine* *Hæccine* *Hoccine* } accus. { *Hunccine* *Hanccine* *Hoccine* } ablati. { *Hoccine.* *Haccine.* *Hoccine.* }

Plur. *Hæccine*, neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adiectionibus: vt *Met*, *Te*, *Ce*, *Pte*.

Met.

Met, adijcitur primæ & secundæ personæ: vt *Egomet*, *Memet*, *Nosmet* &c. Sic *Sibimet* quoque ac *Semet*, dicimus.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à Tumeo: sed *Tibimet*, *Vosmet* &c.

Te.

Te adijcitur istis { *Tu* *Te* } vt { *Tute.* *Tete.* }

Ce.

Ce adijcitur obliquis horum pronominum, *Hic*, Ille, *Iste*, quoties in *s* desinunt, vt

Huiusce

Huiusce, hisce.		*Hosce.*
Illiusce.		*Illosce.*
Istiusce.		*Istosce.*

Pte apponitur istis ablatiuis { *Mea*, *Tua*, *Sua*, *Nostra*, *Vestra* } vt { *Meapte.* *Tuapte.* *Suapte.* *Nostrapte.* *Vestrapte.* } Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adijci solet: vt *Meopte marte. Tuopte labore: Suopte iumento. Nostropte damno,* &c. *Quis* & *Qui* ad hunc modum componuntur. *Quis* in compositione hisce particulis postponitur,

En, *Ne*, *Alius*, *Num*, *Si* } vt { *Ecquis*, *Nequis*, *Aliquis*, *Nunquis*, *Siquis.* } Et hæc tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali, *Qua* habent, non *Quæ*: vt *Siqua mulier. Nequa flagitia.* &c.

Præter *Ecquis* quod vtrumque in fœminino habere reperitur, *Ecquæ* & *Ecqua.* Ecquæ.

His autem particulis præponitur *Quis* in compositione.

Nam, *Piam*, *Putas*, *Quam*, *Que* } vt { *Quisnam.* *Quispiam.* *Quisputas.* *Quisquam.* *Quisque.* } Et hæc vbique (prę terquam in ablatiuo singulari) *Quæ* habent non *Qua*: vt *Quænam doctrina, Negotia quæpiam, Optima quæque.*

Quis etiam cum seipso componitur: vt *Quisquis*: quod & in hunc modum variatur.

Nom. { *Quisquis* / *Quicquid.* } Accus. *Quicquid.* Ablat. { *Quoquo.* *Quaqua.* *Quoquo.* }

Qui, in compositione præponitur his particulis.

Dam, *Vis*, *Libet*, *Cunque* } vt { *Quidam.* *Quiuis.* *Quilibet.* *Quicunque.* } Et hæc vbique præterquam in ablatiuo singulari, *Quæ* retinent, non *Qua*: vt, *Quædam puella, Quæcunque facinora.*

DE VERBO.

VERBVM, est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agerévе aut pati significat: vt *Sum, Existo, Moueo, Tango, Moneor, Tangor.*

Verbum diuiditur in primis in	Perſonale,	} vt	*Doceo.*
	Imperſonale,		*Oportet.*

Perſonale. PERSONALE eſt, quod certis perſonis diſtinguitur: vt, *Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.*

Imperſonale. Contra, IMPERSONALE dicitur, quod diuerſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur nec variatur: vt, *Pœnitet, Tædet, Miſeret, Oportet.*

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Accidentia verbo. VERBO quidem accidunt iſta, Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Perſona, Numerus, Coniugatio.

DE GENERE.

Verborum genera. Quinque ſunt verborum genera, Actiuum, Paſsiuum, Neutrum, Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Actiuum. ACTIVVM eſt, quod agere ſignificat, & in o finitum, paſſiuum in OR formare poteſt: vt *Doceo, Lego: Doceor, Legor.*

PASSIVVM.

Paſsiuum. PASSIVVM eſt, quod pati ſignificat, & in OR finitum, actiuam formam, R demto reſumere poteſt: vt *Amor, Afficior: Amo, Afficio.*

NEVTRVM.

Neutrum. NEVTRVM eſt, quod in o, vel M finitum, nec actiuam nec paſſiuam formam integrè induere poteſt: vt *Curro, Ambulo, Iaceo, Sum.*

Neutrorum tria ſunt genera.

Neutrũ ſubſtant. Nã aliud SVBSTANTIVVM dicitur, vt { *Sum, es, eſt.* *Sumus, eſtis, ſunt.* }

Neutrum abſolutum. Aliud ABSOLVTVM, ſic dictum, quod ipſum per ſe ſenſum abſoluat. Atque hoc rurſus duplex eſt: nam alterum actionem completam in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud tranſeuntem, vt *Ambio, Dormio, Pluit, Ningit.*

Alterum vero paſsionem in ipſo completam indicat: vt *Palleo, Rubeo, Albeſco, Nigreſco.*

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis vsurpat:

vt	*Bibo vinum.*		*Vinum bibitur.*
	Curro stadium.		*Stadium curritur.*
	Viuo vitam.		*Vita viuitur.*

Sunt denique quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt, *Eo, Vomo, Adeo patrem, Conuomuit maritum.*

DEPONENS.

Deponens quod in *or* finitum, vel actiui significationem habet, vt, *Loquor verbum*: vel neutri, vt, *Philosophor.* Deponens.

COMMVNE.

Commune, quod in *or* finitũ, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet: vt, *Veneror, Criminor, Consolor, Stipulor, Speculor, Osculor, Adulor, Frustror, Dignor, Testor, Interpretor, Amplector, Meditor, Experior, Ementior, Largior, Moror, Hospitor, Hortor.* Multáque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias, notanda non vsurpanda. Commune.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur. Modi verborum.

INDICATIVVS, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: vt, *Probitas laudatur, & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem vsurpatur: vt, *Quis legit hæc?* aliquando per dubitationẽ: vt, *An in astu venit aliud ex alio malum?* Indicatiuus.

IMPERATIVVS, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex, vt apud Propertium, Imperatiuus.

Aut si es dura, nega: sin es non dura, venito. Vergilius,

Tityre dum redeo, breuis est via, pasce capellas,
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem a subiunctiuo mutuatur. Cicero, *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.* Martialis,

Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum
Addideris verbum: cœna parata tibi est.

Quin & illa passiua *Præceptum sit, Dictum sit, Determinatum sit,* præteriti imperatiui esse

 fatetur

fatetur Priscianus. Hic modus etiam Permissiuus dicitur: quòd interdum per hunc permissio significetur: vt apud Vergilium,

Si sine pace tua, atque inuito numine Troës
Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iuueris auxilio.

Denique aliquando etiam Suppositiuus aut Hortatiuus appellatur: vt, *Eamus, & in media arma ruamus.*

Optatiuus. OPTATIVVS, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: vt, *Vtinam bonis litteris suus detur honos.*

Modus optatiuus, potentialis, & subiunctiuus, quinque separata iisdem vocibus tempora habere videntur, vt est author Linacrus. Præterea notandum est, Præsens huius modi assumere quandoque significationem Futuri: vt, *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis. POTENTIALIS, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: vt, *Exspectes eadem à summo minimóque poëta*: pro potes expectare. *Non expectes, vt statim gratias agat, qui sanatur inuitus*: pro Non debes expectare. *Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro Vult affirmare.

Græcorũ optãti modus. Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per Optatiuum modum & particulam ἂν, exprimunt

Subiunctiuus. SVBIVNCTIVVS, qui nisi alteri subijciatur orationi, vel alterá sibi subiectam orationem habeat, per se sententiam non absoluit: vt,

Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictũ est) conueniunt: discernuntur verò significatu & signis. Optatiuus enim semper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt, *Vtinam veniat aliquãdo tempus*. Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctiuus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet: vt, *Si venero. Vt taceas. Quũ cœnauero.*

Infinitiuus. INFINITIVVS, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: vt, *Malim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Tem. præs. PRAESENS, quo actio nunc geri significatur: vt, *Scribo.*

Præteritũ. perfectum. IMPERFECTVM, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse signifi-

significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem. Vergilius, *Hic templum Iunoni ingens, Sidonia Dido Condebat.* Erat enim adhuc in opere.

PERFECTVM, quo præterita absolutáque significatur actio. Hoc in Passiuis, Deponentibus & Communibus duplex est, & ob id, duplici circuitione explicatum. Perfectum.

Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: vt, *Pransus sum.* Alterum, quo vlterius præteritum indicatur: vt, *Pransus fui.* Non enim si modò pransus sis, *Pransus fui*, commodè aptéve dixeris. Præteritum

PLVSQVAMPERFECTVM, quo actio iam diu pręterita significatur. Plusquāperfectum.

FVTVRVM, quo res in futuro gerenda significatur. Hic promissiuus modus, à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere. Ouidius, Futurum.

Ibimus ô Nymphæ, monstratáque saxa petemus.

Huius aliud genus est, quod exactum vocant: vt, *Videro. Abiero.* Teren. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in subiunctiuo modo reperitur. Plinius, *Ero securior dum legam, statimque timebo, quum legero.*

DE FIGVRA.

Figura verborum.

Figura est duplex. { Simplex / Composita. } vt { *Facio.* / *Calefacio.* }

Verba composita, quorum simplicia exoleuerunt: sunt, *Defendo, Offendo, Aspicio, Conspicio, Adipiscor, Experior, Comperior, Expedio, Impedio, Deleo, Imbuo, Compello, Appello, Incendo, Accendo, Ingruo, Congruo, Instigo, Instigo, Impleo, Compleo,* & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: vt, { *Impleo à* πλῶ. / *Percello à* κέλλω. }

DE SPECIE.

Species est duplex. Species verborum.

PRIMITIVA, quæ est prima verbi positio: vt, *Ferueo.* Primitiua.

DERIVATIVA, quæ à primitiua deducitur: vt, *Feruesco.* Deriuatiuæ genera sunt quinque. Deriuatiua.

INCHOATIVA, à grammaticis appellata (quæ Valla meditatiua potius & augmentatiua appellat) in *Sco* desinunt: vt, *Labasco, Calesco, Ingemisco, Edormisco.* Inchoatiua.

Hæc

Hęc aut inchoationem significant: vt, *Lucescit*, id est, incipit lucere: Aut certè gliscere & intendi, vt apud Vergilium, *Explere mentem nequit, ardescitque tuendo*: hoc est, magis magísque ardet. Ex his plæraque pro thematibus primarijs vsurpantur: vt, *Timesco, Hisco, Conticesco*, id est, Timeo, Hio, Taceo,

Frequētatiua. FREQVENTATIVA desinunt in *to, so, xo*, aut *tor*: vt, *Visito, Affecto, scriptito, Pulsò, Visò, Quasso, Nexo, Texo, Vexo, Sector, Scitor, Sciscitor*.

Significant autem vel assiduitatem quandam vel conatum: vt, *Dictito*, id est, frequenter dico: *Viso*, id est, Eo ad videndum. Huc pertinent & illa: *Vellico, Fodico, Albico*, & similia id genus, quæ à grammaticis etiam Apparatiua appellari solent. Apparatiua.

Desideratiua. DESIDERATIVA finiunt in *vrio*: vt, *Lecturio, Parturio, Esurio, Cœnaturio*. Hæc ad significationem suorum primitiuorum studiū atque appetentiam quandam adijciunt: vt, *Lecturio*, id est, Legere cupio: *Cœnaturio*, id est, Cupio cœnare.

Diminutiua. DIMINVTIVA in *lo* vel *sso*, exeunt: vt, *Sorbillo, Cantillo, Pitisso*, id est, parum ac modicè sorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. IMITATIVA sunt, quæ imitationem significant: vt, *Patrisso, Atticisso, Platonisso*. At Latini hac forma non adeò delectati sunt: vnde pro Græcisso, *Græcor* vsi sunt: vt, *Cornicor* à Cornice: *Vulpinor* à vulpe: *Bacchor* à Baccho.

DE PERSONA.

Personę verborum. Tres sunt verbi personæ: { Prima, Secunda, Tertia } vt { *Lego. Legis. Legit.* }

DE NVMERO.

Numeri verborum. Numeri sunt item duo: { Singularis, Pluralis, } vt { *Lego. Legimus.* }

DE CONIVGATIONE.

Cōiugatio. QVANDOQVIDEM de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquā vngues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit vt has Gulielmi Lilij de pręteritis & Supinis regulas, lucidissimas quidē illas cōpēdiosissimasque, nec sanè min⁹ vtiles, pari auiditate imbibant.

DE

DE SIMPLICIVM VERBORVM PRÆTERITIS.

PRIMA CONIVGATIO.

AS in præsenti, perfectum format in *áui*.
Vt No,nas náui, Vocito,vocitas, vocitáui.
Deme Lauo laui, Iuuo iuui, Nexóque nexui.
Et Seco quod secui, Neco quod necui, Mico verbum
Quod micui, Plico quod plicui, Frico quod fricui dat.
Sic Domo quod domui, Tono quod tonui, Sono verbum
Quod sonui, Crepo quod crepui, Veto quod vetui dat.
Atque Cubo cubui, Raró hæc formantur in *áui*.
Do das, rite dedi, Sto stas, formare steti vult.

Hypermeter.

Hypermeter versus plus iusto vna syllaba constat, sed col lidenda cum prima voce sequẽtis versus, id quod omnium commune est.

SECVNDA CONIVGATIO.

ES in præsenti, perfectum format *ui* dans,
Vt Nigreo nigres nigrui: Iubeo excipe iussi.
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque: Mulceo, mulsi,
Luceo vult luxi, Sedeo sedi, Videóque
Vult vidi: sed Prandeo prandi, Strideo stridi:
Quattuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, Mordeo vúltque momordi:
Spondeo habere spopondi, Tondeo vúltque totondi.
Suadeo suasi, Rideo risi, habet Ardeo & arsi.
L, vel R, ante *geo*. si stet *geo*, vertitur in *si*: GEO.
Vrgeo vt vrsi, Mulgeo mulsi, dat quoque mulxi.
Frigeo frixi, Lugeo luxi, habet Augeo & auxi.
Dat Fleo fles fleui, Leo les leui, indéque natum LEO.
Deleo, deleui, Pleo ples pleui, Neo neui.
A Maneo mansi formatur, Torqueo torsi.
Hæreo vult hæsi. *veo* fit *vi*, vt Ferueo ferui.
Niueo, & inde satum poscit Conniueo, niui VEO.
Et nixi. (*Iunge his*) Cieo ciui, Vieóque vieui.

TERTIA CONIVGATIO.

TERTIA præteritum formabit vt hic manifestum.
BO fit *bi*, vt Lambo lambi. Scribo excipe scripsi. BO.
Et Nubo nupsi, antiquum Cumbo cubui dat.

Co fit

CO *Co* fit *ci*, vt Vinco vici: vult Parco peperci
Et persi. Dico dixi: Duco quoque duxi.
DO *Do* fit *di*, vt mando mandi: sed Scindo scidi dat,
Findo fidi, Fundo fudi, Tundi tutudique.
Pendo pependi, Tendo tetendi, Pedo pepedi
Iunge Cado cecidi, & pro verbero, Cædo cecîdi.
CEDO. Cedo pro discedere, siue locum dare cessi.
Vado, Rado, Lædo, Ludo, Diuido, Trudo,
Claudo, Plaudo, Rodo. ex *do* semper faciunt *si*:
GO *Go* fit *xi*, vt Iungo iunxi: sed *r* ante *go* vult *si*.
Vt spargo sparsi, Lego legi, & Ago facit egi.
Dat Tango tetigi, Pungo punxi pupugíque,
Dat Frango fregi: quum signat Pango pacisci,
Vult pepigi: pro iungo pegi: pro cano panxi.
HO *Ho* fit *xi*, Traho ceu traxi, docet & Veho vexi.
LO *Lo* fit *ui*, Colo ceu colui. Psallo excipe cum *p*,
Et Sallo sine *p*, nam salli format vtrunque.
Dat Vello velli, vulsi quoque: Fallo fefelli.
Cello pro frango, ceculi, Pello pepulíque.
MO *Mo* fit *ui*, Vomo seu vomui: sed emo facit emi:
Como petit compsi, Promo prompsi, Adijce Demo.
Quod format dempsi. Sumo sumpsi, Premo pressi.
NO. *No* fit *ui*, Sino ceu siui. Temno excipe tempsi.
Dat Sterno straui, Sperno spreui, Lino, leui,
Interdum lini & liui. Cerno quoque creui.
Gigno, Pono, Cano, genui, posui, cecini dant.
PO *Po* fit *psi*, vt Scalpo scalpsi: Rumpo excipe rupi:
Et Strepo quod format strepui, Crepo quod crepui dat.
QVO *Quo* fit *qui*, vt Linquo liqui: Coquo demito coxi.
RO *Ro* fit *ui*: Sero ceu pro planto & semino, seui,
Quod serui melius dat, mutans significatum.
Vult Verro verri & versi, Vro vsi, Gero gessi.
Quæro quæsiui, Tero triui, Curro cucurri.
SO *So*, vult Accerso, Arcesso, Incesso, atque Lacesso,
Formabit *siui*: sed tolle Capesso capessi,
Quódque capessiui facit, atque Facesso facessi.
Sic Viso visi. Sed Pinso pinsui habebit.
SCO *Sco* fit *ui*, vt Pasco paui: vult Posco poposci.
Vult didici Disco, quexi formare Quinisco.
TO *To* fit *ti*: vt verto verti. Sed Sisto notetur,
Pro facio stare actiuum, nam iure stiti dat.

Sterto

Sterto ſtertui habet, Meto meſſui. Ab *ecto* fit *exi*.
Vt Flecto flexi, Pecto dat pexui, habétque
Pexi. Etiam Necto dat nexui, habet quoque nexi.
Dat Mitto miſi, petij Peto, ſiue petiui.
Vo fit *ui*, vt Voluo volui: Viuo excipe vixi. VO
Nexo vt nexui habet, ſic Texo texui habebit.
Fit *cio ci*, vt Facio feci, Iacio quoque ieci. CIO
Antiquum Lacio lexi, Specio quoque ſpexi.
Fit *dio di*: vt Fodio fodi: *Gio* ceu Fugio, *gi*. DIO GIO
Fit *pio pi*, vt Capio cepi: Cupio excipe *piui*. PIO
Et Rapio rapui, Sapio ſapui atque ſapiui.
Fit *rio ri*, vt Pario peperi: *Tio ſſi* geminans *s*, RIO TIO
Vt Quatio quaſſi, quod vix reperitur in vſu.
Denique *uo* fit *ui*, vt Statuo ſtatui, pluo pluui VO
Format, ſiue plui. Stuo ſed ſtruxi, Fluo fluxi.

QVARTA CONIVGATIO.

QVarta dat *is iui*: monſtrat Scio ſcis tibi ſciui.
Excipias Venio dans veni, Cambio campſi.
Raucio rauſi, Farcio farſi, Sarcio ſarſi.
Sepio ſepſi, Sentio ſenſi, Fulcio fulſi, Pes Proceleuſmaticus.
Haurio item hauſi, Sancio ſanxi, Vincio vinxi.
Pro ſalto, Salio ſalui, & amicio amicui dat.
Parcius vtemur, Cambiui, Hauriui, Amiciui,
Sepiui, Sanciui, Sarciui, atque Saliui.

DE COMPOSITORVM VERBORVM PRÆTERITIS.

PRAETERITVM dat idem ſimplex & compoſitiuum,
Vt Docui Edocui monſtrat: ſed ſyllaba ſemper
Quam ſimplex geminat, compoſto non geminatur.
Præterquam tribus his, Præcurro, Excurro, Repungo.
Atque à Do, Diſco, Sto, Poſco rite creatis.
A *plico* compoſitum, cum ſub, vel nomine, vt iſta, PLICO
Supplico, Multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, Complico, Replico & Explico, *ui* vel in *aui*.
Quanuis vult Oleo ſimplex olui, tamen inde OLEO
Quoduis compoſitum melius formabit oleui.
Simplicis at formam Redolet ſequitur Suboletque.
Compoſita à Pungo, formabunt omnia punxi,

Vult

Vult vnum pupugi, interdúmque Repungo repunxi.
Natum a *do*, quando est inflexio tertia, vt Addo,
DO Credo, Edo, Dedo, Reddo, Perdo, Abdo, vel Obdo,
Condo, Indo, Trado, Prodo, Vendo, *didi*: at vnum
STO Abſcondo, abſcondi. Natum a ſto ſtas *ſtiti* habebit.

Mutantia primam vocalem vbique in E.

Verba hæc ſimplicia præſentis præteritíque,
Si componantur, vocalem primam in E mutant.
Damno, Lacto, Sacro, Fallo, Arceo, Tracto, Fatiſcor,
Partio. Partio, Carpo, Patro, Scando, Spargo, Parióque,
Cuius nata *peri*, duo Comperit & Reperit dant.
Cætera ſed *perui*: velut hæc, Aperire, Operire.
A paſco *paui* tantum. Compoſta notentur
Paſco. Hæc duo, Compeſco, Diſpeſco, *peſcui* habere.
Cætera, vt Epaſco, ſeruabunt ſimplicis vſum.

Mutantia primam vocalem vbique in I.

Hæc, Habeo, Lateo, Salio, Statuo, Cado, Lædo,
Pango dans pepigi, Cano, Quæro, Cædo cecídi,
Tango, Egeo, Teneo, Taceo, Sapio, Rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i, mutant:
Vt Rapio rapui, Eripio eripui. A cano natum
Cano. Præteritum per *ui*, ceu Concino concinui dat.
A Placeo ſic Diſpliceo: ſed ſimplicis vſum
Placeo. Hæc duo, Complaceo, cum Perplaceo bene ſeruant.
Compoſita à Pango, retinent A, quattuor iſta,
Pango. Depango, Oppango, Circumpango, atque Repango,
A maneo manſi: *minui* dant quattuor iſta,
Maneo. Præmineo, Emineo, cum Promineo, Immineóque.
Simplicis at verbi ſeruabunt cætera formam.
Compoſita à Scalpo, Calco, Salto, *a* per *u* mutant,
Id tibi demonſtrant, Exculpo, Inculco, Reſulto.
Compoſita à Claudo, Quatio, Lauo, reijciunt *a*,
Id docet à Claudo, Occludo, Excludo: à Quatióque
Percutio, Excutio: à Lauo, Proluo, Diluo, nata.

Mutantia primam vocalem vbique in I, præterquàm in præterito.

Hæc ſi componas, Ago, Emo, Sedeo, Rego, Frango,
Et Capio, Iacio, Lacio, Specio, Premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in i ſibi mutant,

Præteriti nunquam, ceu Frango, Refringo Refregi.
A Capio, incipio, Incepi. Sed pauca notentur:
Nanque suum simplex Perago sequitur, Satagoque.
Vtque ab Ago, Dego dat degi, Cogo coëgi, AGO
A Rego, sic Pergo perrexi: vult quoque Surgo REGO
Surrexi, media præsentis syllaba ademta.
Nil variat Facio, nisi præposito præeunte. FACIO
Id docet Olfacio, cum Calfacio, Inficióque.
A *Lego* nata, *re*, *se*, *per*, *pre*, *sub*, *trans*, præeunte, LEGO
Præsentis seruant vocalem in *i*, cetera mutant:
De quibus hæc, Intelligo, Diligo, Negligo tantùm
Præteritum, *lexi*, faciunt: reliqua omnia *legi*.

DE SIMPLICIVM VERBORVM SVPINIS

NVNC ex præterito discas formare supinum.
Bi sibi *tum* format, sic nanque Bibi bibitum fit. BI
Ci, fit *ctum*, vt Vici victum, testatur & Ici CI
Dans ictum: Feci factum, Ieci quoque iactum.
Di fit *sum*, vt Vidi visum: quædam geminant *s*, DI
Vt Pandi passum. Sedi sessum: adde Scidi quod
Dat scissum, atque Fidi fissum, Fodi quoque fossum.
Hîc etiam aduertas, quòd syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur,
Idque Totondi dans tonsum docet: atque Cecidi
Quod cæsum, & Cecidi quod dat casum, atque Tetendi
Quod tensum & tentum: Tutûdi tunsum, atque Pepédi
Quod format peditum: adde Dedi quod iure datum vult.
Gi fit *ctum*, vt Legi lectum, Pegi pepigíque GI
Da pactum, Fregi, fractum, Tetigi quoque tactum,
Egi actum, Pupugi punctum, Fugi fugitum dat.
Li fit *sum*, vt Salli, stans pro sale condito, salsum. LI
Dat Pepuli pulsum, Ceculi culsum, atque Fefelli
Falsum. Dat Velli Vulsum: Tuli habet quoque latum.
Mi, *ni*, *pi*, *qui*, *tum* fiunt, vult hic mannifestum. MI, NI, PI, QVI.
Emi emtum, Veni ventum, Cecini à cano, cantum.
A Capio capi dans captum, à Cœpio cœptum.
A Rumpo rupi ruptum. Liqui quoque lictum.
Ri fit *sum*, vt Verri versum, Peperi excipe partum. RI
Si fit *sum*, vt Visi visum: tamen *s* geminato SI
Misi formabit missum: Fulsi excipe fultum:
Hausi haustum, Sarsi sartum, Farsi quoque fartum.

Vſsi vſtum, Geſsi geſtum, Torſi duo, tortum
Et torſum: Indulſi indultum, indulsúmque requirit.
PSI *Pſi* fit *ptum*, vt Scripſi ſcriptum, Campſi excipe campſum.
TI *Ti* fit *tum*, à ſto namque ſteti, à Siſtóque ſtiti fit
Præterito, commune ſtatum: Verti excipe verſum.
VI *Vi* fit *tum*, Flaui vt flatum, Paui excipe paſtum.
Dat Laui lotum, interdum lautum atque lauatum.
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed Faui fautum, Caui cautum, à Sero ſeui
Formes rite ſatum. Leui liníque lĭtum dat
Solui à ſoluo ſolutum, Volui à voluo volutum.
Vult Singultiui ſingultum, Væneo vænis
Væniui vęnum. Sepeliui ritè ſepultum.
VI Quod dat *ui* dat *ĭtum*, vt Domui domĭtum: excipe quoduis
Verbum in *uo*, quia ſemper *ui* formabit in *utum*.
Exui vt exûtum, à ruo deme Rui ruitum dans.
Proceleu-matiucs. Vult Secui ſectum, Necui nectum: Fricuíque
Frictum: Miſcui item mixtum: aſt Amicui dat amictum.
Torrui habet toſtum, Docui doctum, Tenuique
Tentum: Conſului conſultum: Alui altum, alitúmque.
Sic Salui ſaltum: Colui Occului quoque cultum.
Pinſui habet piſtum, Rapui raptum, Seruíque
A ſero, vult ſertum: ſic Texui habet quoque textum.
Hæc ſed *ui* mutant in *ſum*: nam Cenſeo cenſum,
Cellui habet celſum. Meto meſſui habet quoque meſſum.
Nexui item nexum: ſic Pexui habet quoque pexum.
Dat Patui paſſum, Carui caſſum caritúmque.
XI *Xi* fit *ctum*, vt Vinxi vinctum: quinque abijciunt *n*,
Nam Finxi fictum, Minxi mictum. Inque ſupino
Dat Pinxi pictum: Strinxi, Rinxi, quoque Rictum.
Xum, Flexi, Plexi, Fixi dant, & Fluo fluxum.

DE COMPOSITORVM VERBORVM SVPINIS.

COMPOSITVM vt ſimplex formatur quodque ſupinum:
Quamuis non eadem ſtet ſemper ſyllaba vtrique.
Compoſita à Tunſum dempta *n*, tuſum: à ruitum fit
TVNDO I media dempta, Rutum: & à ſaltum quoque Sultum.
RVO A ſero, quando ſatum format, compoſta Sĭtum dant.
SALTO SERO. Hæc Captum, Factum, Iactum, Raptum, *a* per *e* mutant,

Et Cantum, partum, Sparsum, Carptum quoque Fartum.
Verbum Edo compositum, non estū, sed facit esum.
Vnum duntaxat Comedo, formabit vtrunque. EDO
A nosco tantùm duo, Cognitum & Agnitum habentur:
Cætera dant Notum, nullo est iam noscitum in vsu,

DE PRÆTERITIS VERBORVM IN OR.

VERBA in *or*, admittunt ex posteriore supino
Præteritum, verso *u* per *us*, & sum consociato
Vel fui: vt à Lectu, lectus sum vel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum:
Nam Labor lapsus: Patior dat passus, & eius PATIOR
Nata, vt Compatior compassus, Perpetiórque
Formans perpessus. Fateor quod fassus, & inde FATEOR
Nata, vt Confiteor confessus, Diffiteórque
Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde GRADIOR
Nata, vt Digredior digressus. Iunge Fatiscor
Fessus sum, messus sum Metior, Vtor & vsus:
Pro Texo Orditus, pro incepto dat Ordior orsus,
Nitor nisus vel nixus sum, Vlciscor & vltus:
Irascor simul iratus. Reor atque ratus sum.
Obliuiscor vult oblitus sum: Fruor optat
Fructus vel fruitus: Misereri iunge misertus.
Vult Tuor & tueor, non tutus sed tuitus sum: TVOR
Quamuis & tutum & tuitum sit vtrique supinum.
A Loquor adde loquutus, & à sequor adde sequutus. LOQVOR
Experior facit expertus, formare Paciscor APISCOR
Gaudet pactus sum, Nanciscor nactus: Apiscor,
(Quod vetus est verbum) aptus sum, vnde Adipiscor adeptus.
Iunge Queror questus, Proficiscor iunge profectus,
Expergiscor, sum experrectus. Et hæc quoque commi-
-niscor commentus: Nascor natus, Moriórque
Mortuus, atque Orior, quod præteritum facit ortus.

DE VERBIS GEMINVM PRÆTERITVM FORMANTIBVS.

PRÆTERITVM actiuæ & passiuæ vocis habent hæc:
Cœno cœnaui & cœnatus sum, tibi format:
Iuro iuraui & iuratus, potóque potaui.

Versus Hypermeter.

Et Potus : Titubo titubaui vel titubatus.
Sic Careo carui & cassus sum : Prandeo prandi
Et pransus : Pateo patui & passus : Placeóque
Dat placui & placitus : Suesco sueui, atque suetus.
Væneo pro vendor, væniui, venditus & sum:
Nubo nupsi nuptáque sum, Mereor meritus sum,
Vel merui : adde Libet libuit libitum. Et licet adde,
Quod licuit licitum. Tædet, quod tæduit, & dat
Pertæsum : adde Pudet, faciens puduit puditúmque,
Atque Piget, tibi quod format piguit pigitúmque,

DE NEVTROPASSIVORVM PRÆTERITIS.

Versus Hypermeter.

Grammaticus á Diomede laudatus.

NEVTROPASSIVVM sic præteritum tibi format.
Gaudeo gauisus sum, Fido fisus : & ausus
Audeo, sic Fio factus, Soleo solitus sum.
Mœreo, sum mœstus, sed Phocæ nomen habetur.

DE VERBIS PRÆTERITVM MVTVANTIBVS.

Hypermeter.

Quædam præteritum verba accipiunt aliunde.
Incœptiuum in *sco*, stans pro primario adoptat.
Præteritum eiusdem verbi : vult ergo Tepesco
A tepeo tepui, Feruesco à ferueo ferui
A video, Cerno, vult vidi : à concutio vult
Præteritum Quatio concussi : à percutióque
Percussi Ferio : à mingo vult Meio minxi.
A sedeo Sido vult sedi : à suffero Tollo
Sustuli, & à fuo Sum fui : & à tulo rite tulit Fert.
A sto Sisto steti, tantùm pro stare : Furóque
Insaniui, à verbo eiusdem significati.
Sic poscunt Vescor, Medeor, Liquor & Reminiscor,
Præterirum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

DE VERBIS PRÆTERITO CARENTIBVS.

Preteritum fugiunt, Vergo, Ambigo, Glisco, Fatisco,
Polleo, Nideo. Ad hæc incœptiua, vt Puerasco.
Et passiua quibus caruere actiua supinis:
Vt Metuor, Timeor. Meditatiua omnia, preter
Parturio, Esurio, quæ præteritum duo seruant.

DE

DE VERBIS SVPINVM RARÒ ADMITTENTIBVS.

Hæc rarò aut nunquam retinebunt verba ſupinum.
Lambo, Mico micui, Rudo, Scabo, Parco peperci,
Diſpeſco, Poſco, Diſco, Compeſco, Quiniſco,
Dego, Ango, Sugo, Lingo, Mingo, Satagóque.
Pſallo, Volo, Nolo, Malo, Tremo, Strideo, Strido,
Flaueo, Liueo, Auet, Paueo, Conniueo, Feruet.
A nuo compoſitum, vt Renuo: à Cado, vt, Incido: præter.
Occĭdo, quod facit occaſum: Recidóque recaſum.
Reſpuo, Lingo, Luo, Metuo, Cluo, Frigeo, Caluo,
Et Sterto, Timeo: ſic luceo & Arceo: cuius
Compoſita *ercitum* habent. Sic à *gruo*, vt Ingruo natum:
Et quæcunque in *ui* formantur neutra ſecundæ.
Exceptis Oleo, Doleo, Placeo, Taceóque,
Pareo: item Careo, Noceo, Pateo, Lateóque,
Et Valeo, Caleo, gaudent hæc nanque ſupino.

DE VERBIS DEFECTIVIS

SED nunc vt totum percurras ordine verbum,
Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba.
Quæ quia clauda quidem remanent, nec verſibus apta,
Qui rectis pedibus pleniſque incedere gaudent:
Hiſce ſequens dabitur, quem cernis ſermo ſolutus.

AIO. Aio.

Præſens indicatiuus, Aio, ais, ait. Plural. Aiunt.
Præteritū imperfectū. Aiebam, aiebas, aiebat. Pluraliter, Aiebamus, aiebatis, aiebant
Præſens optati. Poten. & ſubiunct. { Aias, aiat } Plurali. Aiant.
Præſens particip. Aiens.

AVSIM. Auſim.

Præſens optatiuus & ſubiunctiuus. { Auſim, auſis, auſit. } Pluraliter Auſint.

AVE. Aue.

Imperatiuus, Aue, Aueto. Pluraliter auete, auetote.

CEDO.

Cedo. Imperatiuus Cedo. Pluraliter, Cedite

FAXO.

Faxo. Futurum { Faxo / Faxis / Faxit } pro { Faciam vel / Fecero. } Pluraliter, Faxint.

FOREM.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & subiuncti. { Forem / Fores / Foret } pro { Essem / Esses / Esset } Plura. Forent.

Infinitiuus Fore, id est Futurum esse.

QVÆSO.

Quæso. Præsens indicatiuus Quæso. Plur. Quæsumus.

INFIT.

Infit. Infit, sola vox est, Dicit seu dixit, significans.

INQVAM.

Inquam. Præsens indicatiuus { Inquam / Inquis, inquit } Plural. Inquiunt.

Præter. perfectum { Inquit.
Futurum Inquies, Inquiet.
Participium Inquiens. }

Odi, &c. Hæc quatuor sequentia, *Odi, Cœpi, Memini, Noui,* omnes voces præteriti perfecti, & plusquāperfecti, omniū modorū integras habent: vt & futuri quoque, quoties à præterito indicatiui formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quód *Memini* in imperatiuo singulari *Memento*. Plural. *Mementote* habet.

Notanda. Notabunt præterea pueri { Der / Furo / For } Der. Fer à For, simplicia non reperiri.

Præterea { Dic / Duc / Fer / Fac } pro { Dice. / Duce / Fere. / Face } Voces esse per apocopen concisas & decurtatas.

Deni-

Denique notabunt, { *Eo &* / *Queo* } habere imperfect. { *Ibam.* / *Quibam* } Fut. { *Ibo.* / *Quibo.*

DE VERBIS IMPERSONALIBVS.

Et de Personalibus quidem hactenus dictum esto, deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominatiuum certæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominatiuus personæ in obliquos. Vt quod Anglicè personaliter dicimus, *I muste reade Vergile*: Latinè impersonaliter effertur, Oportet me legere Vergilium. Verba impersonalia.

IMPERSONALIA igitur appellantur, non quòd persona careant (habent enim, vt videmus, vocem tertiæ personæ, tam actiuam quàm passiuam, quàm plurima) sed quia nullius personę aut numeri certam significationem, nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo, sortiantur. Nam *Oportet me*, primę personę esse videtur, numerique singularis: *Oportet nos*, primæ personę pluralis: *Oportet te*, secundæ personæ singularis. *Oportet vos*, secundæ pluralis: atque itidem de reliquis: Impersonalia cur sic dicta.

Sunt igitur impersonalia duplicia { *Actiuæ vocis &.* / *Passiuæ vocis.* }

Impersonalia actiuæ vocis sunt hæc & his similia. Impersonalia actiuæ vocis.

Est, *Interest*, *Refert*, *Placet*, *Libet*, *Pœnitet*, *Tædet*, *Accidit*, *Contingit*, *Euenit*, *Expedit*, *Liquet*, *Licet*, *Solet*, *Vacat*, *Restat*, *Decet*, *Præstat*, *Oportet*, *Potest*, *Iuuat.* *Constat.* *Conducit.* *Miseret.* *Piget.* *Pudet.*

Denique nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit induere, nec è diuerso.

Horum tamen quædam personaliter vsurpantur: vt, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars iuuat egentes.*

Quędam verò semper manent impersonalia: vt, { *Pudet.* / *Pœnitet.* / *Oportet.* }

Tametsi legere est apud Terentium, *Quæ adsolent, quæque oportent signa adsalutem esse, huic omnia esse video.*

Coniugantur autem in tertia persona singu. per omnes modos. Coniugantur in tertia persona.

A Liquet non exstat præteritum.

Tædet, *pertæsum est*, format.

Miseret & miserescit, *misertum est.*

Inueniuntur etiam in vsu, { Placitum est, Libitum est, Puditum est, Licitum est, Pigitum est } præterit. à { Placet. Libet. Pudet. Licet. Piget. }

Imperso-nalia passiuæ vocis.

Impersonalia passiuæ vocis fiunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt, *Curritur, Turbatur.*

Impersonalia supinis & vocibus gerundi carent.

DE GERVNDIIS.

Carent supino & Gerundia.

GERVNDI porrò voces participialia vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut prouerbialia dicimus, quæ sunt similia prouerbijs. Proinde quia videbamus parum conuenire inter Grammaticos vtrum ad verba an ad participia propius pertinerent, hinc in confinio vtriusque partis reliquimus, vt vtri velint sese regno addicant.

Porrò à nomine, casum: à verbo, agendi vel patiendi vel neutrius significationem accipiunt. Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Terminationes Gerundi.

Gerundi terminationes sunt tres { Di, genitiui casus. Do, datiui & ablatiui. Dum, nominatiui & accusatiui. }

Gerundia autem actiuè maiore ex parte significare, nulli dubium est, licet interdum etiam passiuè significent.

Cuius rei exēpla erunt ista, *Athenas quoque missus erudiendi caussa* id est, vt erudiretur. *Vtitque videndo fœmina*: id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis*, id est, vt cognoscantur: vt discatur.

DE SVPINIS.

Supina.

SVPINA quoque meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundi vocibus communia habent.

Exeunt autem { Prius in Vm. Posterius in V, } vt { Visum. Visu. }

Significant autem, Prius quidem ferè actiuè, sicut in Rudimentis dictum est. Posterius verò passiuè.

DE PARTICIPIO.

Participiū.

PARTICIPIVM est pars orationis inflexa casu, quæ à nomine genera, casus, & declinationem: à verbo, tēpora & significationes: ab vtroque, numerum & figuram accipit.

DE

DE ACCIDENTIBVS PARTICIPIO. Accidentia participiorum.

Accidunt participio ſex, { Genus, Caſus, Tempus, } { Significatio. Numerus, Figura.

De genere autem & caſu & declinatione, idem hic ſtatuendum quod ſuprà in nomine eſt traditum.

TEMPVS.

Tempora Participiorum ſunt tria, Præſens in *Ans* vel *Ens*: vt, *Amans, Legens.* Tempora participiorum. Præſens.

Cæterum *Iens*, participium ab *Eo*, ſimplex rarius legitur in nominatiuo. Sed *euntis, eunti, euntem, eunte*, in obliquis.

Compoſita verò nominatiuum quidem in *Iens* finitum habent, genitiuum autem in *untis*: vt *Abiens, abeuntis: Rediens, redeuntis*: præter vnum, *Ambiens, ambientis, &c.* Iens.

Hanc formam ſequuntur etiam horum Gerundia: vt *Abeundi, abeundo, abeundum*. Præter *Ambiendo, ambiendi, ambiendum.*

Præteritum verò in { *Tus, Sus, Xus* } vt { *Doctus. Viſus. Nexus.* } Præteritū.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in *Rus*, actiuæ vt plurimùm ſignificationis, aut neutralis: vt, *Lecturus, Curſurus*. Alterum verò in *Dus*, paſsiuæ ſignificationis ſemper: vt, *Legendus.* Futurum.

SIGNIFICATIO.

Actiuè ſignificant ea participia quæ ab actiuis cadunt: vt *Docens, Docturus, Verberans, Verberaturus.* Significatio

A neutris cadentia, neutraliter ſignificant: vt *Currens, Curſurus, Dolens, Doliturus.*

A quibuſdam neutris reperiuntur etiam Participia in *Dus*: vt *Dubitandus, Vigilandus, Carendus, Dolendus*:

Paſsiuè ſignificant quę à paſsiuis deſcendunt: vt *Lectus, Legendus: Auditus, Audiendus.*

Fiunt Participia paſsiua ab huiuſmodi neutris, quorum tertiæ perſonæ paſsiuè vſurpantur: vt *Aratur terra*. Hinc *Arata & Aranda terra.* Participia paſsiua à neutris.

Participia formata à deponentibus, imitantur ſignificationem ſuorum verborum: vt,

Participia passiua à deponentibus.

Loquens,
Loquutus, } à *Loquor.*
Loquuturus,

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet Participium futuri in *Dus*: vt

Sequendus,
Loquendus,
Vtendus,
{ *Patiendus,*
Obliuiscendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis, participia, quæ nunc actiuè, nunc passiuè significant.
Vergilius, *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Vergil. *-mentitáque tela Agnoscant.*

Communium denique verborum participia, ipsorum significationem induunt, vt, *Criminans, Criminatus, Criminaturus, Criminandus,*

Impersonalia carent Participijs.

Ab impersonalibus nulla exstant Participia,

præter { *Pœnitens,* *Decens,* *Libens,* } { *Pertæsus,* *Pœnitendus,* *Pudendus.*

Participia anomala.

Hæc Participia præter analogiam à verbis suis deducuntur, *Pariturus, Nasciturus, Sonaturus, Arguiturus, Luiturus, Eruiturus, Nosciturus, Moriturus, Oriturus, Osurus, Futurus.*

Participia deriuata à nominibus

Similia participijs sunt ista, { *Tunicatus,* *Togatus,* } *Personatus,* *Laruatus.*

Et innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deriuantur.

NVMERVS.

Numeri in participijs.

Est & numerus in participijs, vt in nomine: Singularis, vt, *Legens:* Pluralis, vt, *Legentes.*

DE FIGVRIS.

Figuræ participiorum

Figura est duplex { Simplex, Composita, } vt { *Spirans.* *Respirans.*

Participia fiunt nomina.

Participia aliquando degenerant in nomina Participialia: vel quum alium casum quàm suum verbum regunt: vt,

Abundans lactis.
Alieni appetens.
{ *Patiens inediæ.*
fugitans litium.

Vel

Vel quum componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt *Infans, indoctus, Innocens, ineptus.*

Vel quum comparantur: vt { *Amans, Amantior, Amantissimus,* } { *Doctus, Doctior, Doctissimus.* }

Vel quum tempus significare desinunt: vt *Expectem qui me nunquam visurus abisti?* hoc est, *qui eo animo discessisti, vt me amplius non videres?*

Nullam mentionem fecit cometarum, non prætermissurus, siquid explorati haberet: id est, *ita affectus vt non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est, vel debet amari.*

Vita laudata: id est, *laudabilis.*

Eijcienda est hæc mollities animi: id est, *debet eiici.*

Participia præsentis temporis non raro fiunt substantiua nomina. Modo in masculino genere: vt, *Oriens, Occidens, Profluens, Confluens.*

Modo in feminino: vt *Consonans, Continens.*

Modo in neutro: vt *Contingens, Accidens, Antecedens, Consequens.*

Modo in communi genere pro verbalibus in *tor* vel *trix*: vt *Appetens, Diligens, Sitiens, Indulgens.*

Animans, modo femininum modo neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

ADVERBIVM EST PARS ORATIONIS non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atque explanat. Aduerbiũ.

Explanat etiam interdum & nomen: vt, *Homo egregie impudens. Ne parum sis leno.. Nimium philosophus.*

Aliquoties & aduerbium: vt, *Parum honeste se gerit.*

DE ACCIDENTIBVS ADVERBIO.

Accidentia Aduerbio.

Aduerbio accidunt { Significatio, Comparatio, } { Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantijs colligenda est.

ADVERBIA LOCI.

In loco ſpectantia. In loco ſignificant hæc,

Hic,	Illic,	Iſtic,
Intus,	Foris,	Vſquam,
Nuſquam,	Vbi,	Vbique,
Vbicunque,	Vbilibet,	Vtrobique,
Vbiuis,	Vbiubi.	Ibi,
Alibi,	Alicubi,	Necubi,
Sicubi,	Inibi.	Ibidem.
Inferius,	Superius.	

Ad locum ſignificãtia. Ad locum verò reſpiciunt,

Huc,	Illuc,	Iſtuc,
Intrò,	Aliò,	Quò,
Aliquò,	Nequò,	Quoquò,
Siquò,	Eò,	Eódem,
Quolibet,	Quòuis.	Quocunque,
Foras,	Horſum,	Aliorſum,
Dextrorſum,	Siniſtrorſum,	Surſum,
Deorſum,	Vtróque.	Neutrò.
Quoquouerſum.		

A loco ſignificãtia. A loco denotant,

Hinc,	Illinc,	Iſtinc,
Foras,	Inde,	Vnde,
Aliunde,	Alicunde,	Sicunde,
Necunde,	Indidem,	Vndelibet,
Vndéuis,	Vndecunque,	Super,
Infernè.	Cœlitus,	Funditus.

Per locum ſignificãtia. Denique per locum innuunt.

Hâc,	Illâc,	Iſtàc,
Quacunque,	Eà,	Eádem,
Alià,	Aliquà,	Quà,
Siquâ.	Nequà.	Quâque.

TEMPORIS.

Temporis Aduerbia. Aduerbia temporis ſunt,

Dum,	Quum,	Quando.
Aliquando,	Quandiu,	Dudum,
Quamdudum,	Iamdudum,	Quampridem,
Iampridem,	Vſque,	Quouſque,
Toties,	Quoties,	Aliquoties,
Heri,	Hodie,	Cras,
Pridie,	Poſtridie,	Perendie,
Mane,	Veſperi,	Nudiuſtertius,
Nudiuſquartus,	Nudiuſquintus,	Nudiuſſextus, &c.
Diu,	Noctû,	Interdiu,
Nunc,	Iam,	Nuper,
Aliâs,	Olim,	Item.
Pridem,	Tantiſper,	Pauliſper,
Parumper.	Sæpe,	Rarò,

Subin-

Subinde,	Quotannis,	Nunquam,
Quotidie,	Adhuc,	Etiam, pro adhuc
Vnquam,	Hactenus,	In-dies,
In-horas,	Vt primùm,	Quum primum.
Simulac,	Simulatque,	
Identidem,	Plærunque,	

VSQVE temporis & loci aduerbium est: vt, *Vsque sub obscurum noctis, Ab Aethiopia est vsque hec.* Est & vbi pro Semper aut Continuè ponitur: vt, *Vsque metu micuere sinus.* Vsque.

NVMERI. Numeri.

Aduerbia numeri: vt,

Semel,	Bis,	Ter,
Quater,	Quinquies,	Septies,
Vicies,	Tricies,	Quadragies,
Septuagies,	Octogies,	Centies,
Millies.		

Ordinis sunt: vt, Ordinis.

Inde,	Deinde,	Hinc,
Dehinc,	Deinceps,	Nouissimè,
In-primis,	Postremo,	Primum,
Iam-primum,	Denique,	Demum,
Tandem,	Ad summum, &c.	

INTERROGANDI. Interrogandi.

Aduerbia interrogandi sunt,

Cur,	Quantum,	Quare,
Quomodò,	Ecquid,	Quin, pro Cur nõ
Quò,	Num,	Quid ita,
Quamobrem,	Vnde.	

VOCANDI. Vocandi.

Vocandi sunt, O, Heus, Eho, & si qua sunt similia.

NEGANDI. Negandi.

Negandi: vt,

Haud,	Non,	Minime,
Nequaquam,	Ne, pro non,	& similia.

AFFIRMANDI. Affirmandi.

Affirmandi: vt,

Etiam,	Sic,	Quidni,
Sanè,	Prorsus,	Nempe,
Nimirum,	Certè,	Profectò,
Adeò,	Planè.	Scilicet.

IVRANDI.

Iurandi: vt,	Herculè,	Mehercules.	Medius fidius,
	Diusfidius,	Pol,	Ædepol,
	Castor,	Ecastor.	

HORTANDI.

Hortandi: vt,	Age,	Sodes,	Sultis.
	Amábo,	Agêdum,	Ehódum.
	Eia,	Agite.	

Prohibendi. PROHIBENDI: vt, Ne.

Optandi. OPTANDI: vt, Vtinam, Si, ôsi, ô.

EXCLVDENDI.

Excludendi. vt,	Modò.	Dummodò,	Tantummodo,
	Solummodo,	Tantùm,	Solum,
	Duntaxat,	Demùm.	

CONGREGANDI.

Congregandi: vt,	Simul,	Vnà,	Pariter,
	Populatim,	Vniuersim,	Coniunctim. &c.

SEGREGANDI

Segregandi: vt,	Seorsim,	Gregatim,	Egregie,
	Nominatim,	Viritim,	Oppidatim,
	Vicatim,	Priuatim,	Speciatim,
	Bifariam.	Trifariam,	Omnifariam,
	Plurifariam,	Ostiatim,	

Diuersitatis, DIVERSITATIS: vt Aliter, Secus.

ELIGENDI.

Eligendi: vt,	Potius,	Potissimum,
	Imò,	Satius,

INTENDENDI.

Intendendi: vt.	Valde.	Nimis,	Nimium.
	Immodicè,	Impendiò,	Impensè,
	Prorsus,	Penitus,	Funditus.
	Radicitus,	Omnino,	

REMITTENDI.

Remittendi: vt,	Vix.	AEgrè,	Paulatim.
	Sensim,	Pedetentim,	

CONCEDENTIS.

Concedentis: vt.	Licet,	Esto.	Demus.
	Sit ità,	Sit sane.	

Negatæ

NEGATAE SOLITVDINIS.

Negatæ solitudinis vt,	Non solùm,	Non tantùm,	Non modò.
	Nédum.		

QVALITATIS.

Qualitatis: vt,	Doctè.	Pulchrè,	Fortiter.
	Grauiter.		

QVANTITATIS.

Quantitatis: vt,	Parum,	Minimè,	Maximè,
	Summum,	Ad summum,	& similia.

COMPARANDI.

Comparandi: vt,	Tam,	Quàm.	Magis.
	Minus,	Maximè,	Minimè,
	AEquè,		

REI NON PERACTAE.

Rei non peractæ: vt	Fermè.	Ferè,	Propè,
	Propemodum.	Tantum non.	Modò non.

DEMONSTRANDI.

Demonstrandi: vt,	En,	Ecce,	Sic.
	Vt quum dicimus, *Sic scribito.*		

EXPLANANDI.

Explanandi: vt,	Id est,	Hoc est.	Quasi dicas,
	Puta,	Vtputa.	Vtpote.

DVBITANDI.

Dubitandi: vt,	Forsan.	Forsitan.	Fortassis.
	Fortasse.		

EVENTVS.

Euentus. vt,	Forte,	Casu.	Forte fortuna.

SIMILITVDINIS.

Similitudinis: vt,	Sic,	Sicut,	Sicuti.
	Ita,	Item,	Itidem.
	Tanquam,	Quasi.	Ceu.
	Vt,	Velut,	Veluti.

DE COMPARATIONE.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur & regu[...] casus comparatiui & superlatiui: vt, *Doctè, Doctius illo. Docti[...] omnium.*

Simili-

Similiter & quædam alia: vt, { *Benè, Meliùs, Optimè,* } { *Sæpè, Sæpiùs, Sæpißimè,* } { *Malè, Peiùs, Peßimè,* } { *Nuper, Nuperrimè,* & similia, }

DE SPECIE.

Species aduerbiorũ. Species est duplex. Principalis, quæ ex se originem habet: vt *Heri, Cras*.

Deriuatiua est eorum quæ nata sunt aliunde: vt *Furtim* à *Furor. Strictim* à *Stringo. Humaniter* ab *Humanus*.

Nomina sunt aduerbia. Aliquando neutra adiectiua induunt formam aduerbiorum, ad Græcorum imitationem: vt *Recens* pro *Recenter*: *Toruum* pro *Toruè*.

DE FIGVRA.

Figura est duplex, { Simplex, Composita, } vt { *Prudenter. Imprudenter.* }

DE CONIVNCTIONE.

Coniũctio. ONIVNCTIO est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

DE ACCIDENTIBVS CONIVNCTIONI.

Accidentia Coniũctioni. Coniunctioni accidunt, { Figura, Potestas, Ordo, }

FIGVRA.

Figura. FIGVRA est duplex, { Simplex, Composita, } vt { *Nam, Nanque.* }

DE POTESTATE.

Potestas. POTESTAS, id est, significatio est varia: Aliæ enim è coniunctionibus copulatiuæ sunt: vt *Et, Ac, Que, Atque, Quoque, Etiam, Item, Itidem, Cum & Tum*.

Tum item geminatum: vt, *Vir tum probus tum eruditus.*

Huc

Huc spectant & his contrariæ: vt, *Nec, Neque, Neu, Néue.*

Hæ quattuor sequentes, *Et, Que, Nec, Neque*, quum geminantur, suspensiuæ etiam vocantur, quòd aliud semper exspectari faciant: vt, *Et fugit & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.* Suspensiuæ

Aliæ disiunctiuæ: vt, *Aut, Vel, Ve, Seu, Siue.* Disiunctiuæ.

Atque istæ quum geminantur, suspensiuæ etiam vocantur: vt, *Vel scribit, vel dictat.*

Aliæ discretiuæ: vt, *Sed, Sèdenim, At, Ast, Atqui, Quidem, Autē, Quoque, Scilicet, Cæterum, Verò, Enimuerò, Quodsi, Verùm, Porrò, Quin.* Discretiuæ.

Aliæ rationales seu illatiuæ: vt, *Ergo, Ideo, Igitur, Itaque, Idcirco, Quare, Quamobrē, Quocirca, Proinde, Propterea, Ob eamrem, Ea re*, Cic. *Ea re statim ad te Aristocritum misi.* Rationales seu illatiuæ.

Aliæ caussales: id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt. Caussales.

Nam	*Quia,*	*Quandoquidem,*
Namque,	*Quippe,*	*Propterea quòd,*
Enim,	*Vtpote,*	*Quoniam,*
Etenim,	*Siquidem,*	*Quatenus,*
Quòd,	*Quando,*	*Et*, pro, *Quia.*

Vergil. *Audieras & fama fuit*: pro *nam* vel *quia* fuit. *Quò*, pro quia. vt Cic. *Non quò quicquam desit, sed quia valde cupio.*

Ouid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & intra*
Fortunam debet quisque manere suam. pro *nam* vel *quia.*

Aliæ perfectiuæ seu absolutiuæ: vt, *Vti Quò*, pro Vt. Perfectiuæ.

Ne & *Vt*, pro *ne non*. Terent. *Sed patris vim vt queas ferre.*

Ne pro *vt non*. Cicero. *Opera datur iudicia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ, vt, *Si, Sin, Ni, Nisi.* Continuatiuæ.

Aliæ dubitatiuæ: vt, { *Ne, An,* } { *An-ne, Num,* } { *Nunquid. Vtrum. Necne.* } Dubitatiuę.

Aliæ aduersatiuæ: vt, { *Etsi, Qanquam, Quamuis,* } { *Licet, Tametsi*, & aliæ id genus. } Aduersatiuę.

Aliæ redditiuæ earundem: vt, { *Tamen, Attamen,* } { *Sèdtamen. Verùntamen.* } Redditiuæ.

Aliæ diminutiuæ: vt, { *Saltem, At,* } { *Certè, Vel*: vt, *Ne vel latum digitum discesseris.* } Diminutiuę

Electiuæ. Aliæ electiuæ: vt, { *Quàm*, *Ac*, *Atque*, *Vt*, } quando pro *quàm* accipiuntur.

Expletiuæ. Aliæ expletiuæ: vt, *Quidem*, *Equidem*, *Nimirum*, *Autem*, *Scilicet*, *Quoque*, *Nam*, *Profectò*, *Verò*, *Enimuero*, *Sédenim*, *Enim* pro *Certè*. Verg. *Nam quis te iuuenum confidentissime nostras*
Iussit adire domos? Terent. *At enim non sinam.*

Cum. Sunt dictiones quæ nunc aduerbia, nunc coniunctiones, nunc præpositiones esse inueniuntur: vt, *Cum*, quoties casui iungitur, præpositio est.

In genere Coniunctiones adeò tenui discrimine ab Aduerbijs discernuntur, vt quàm sæpissimè confundantur: vt, *Quando*, *Proinde*, & similia.

ORDO.

Ordo. Præpositiuus. Subiunctiuus. Coniunctiones præpositiuæ.

Ordo Coniunctionum est triplex: nempe, PRÆPOSITIVVS, earum scilicet quæ in sententiarum exordio ponuntur.

SVBIVNCTIVVS, earum quæ secundum in clausula vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant.

COMMVNIS.

Ex Coniunctionibus hæ in primis præponi solent, *Nam*, *Quare*, *Ac*, *Ast*, *Atque*, *Et*, *Aut*, *Vel*, *Nec*, *Neque*, *Si*, *Quin*, *Quatenus*, *Sin*, *Seu*, *Siue*, *Ni*, *Nisi*.

Subiūctiuæ Subiunctiuæ verò sunt, { *Quidem*, *Quoque*, *Autem*, } { *Verò*, *Enim*. }

Enclyticæ. Et tres enclyticæ: *Que*, *Ne*, *Ve*. sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: vt,
Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,*
Indoctúsque pilæ, discíve, trochíve quiescit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot enclyticæ: vt, *Dum*, *Sis*, *Nam*, &c.

Cōmunes. Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: vt, *Equidem*, *Ergo*, *Igitur*, *Saltem*, *Tamen*, *Quanquam*, &c.

DE

DE PRÆPOSITIONE.

P RAEPOSITIO est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in compositione, vel in appositione præponitur. Præpositio.

Appositione: vt, *Christus sedet ad dexteram Patris.*

Cōpositione: vt, *Ad actum iuramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur: vt, Præpositiones postpositæ suis casibus.

Cum, — *Quibuscum.*
Tenus, — *Pube-tenus*
Versus, — vt — *Angliam versus.*
Vsque, — *Ad occidentem vsque.*

DE ACCIDENTIBVS PRAEPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, siue constructio. Accidentia Præpositioni.
Cæterum in ijsdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atque scribendi vsu discenda est. Exempli caussa:

Secundum, aliud significat cùm dico: *Secundum aurem vulnus accepit*, id est, iuxta aurē. Aliud verò hic, *Secundum Deū parentes amandi sunt*: id est, Proximè post Deum. Aliud in hac oratione, *Secundū quietem satis mihi felix visus sum*: id est, *in quiete, vel inter quietem.* Secundum.

PRAEPOSITIONES accusatiuum regentes.

Ex Præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur, Accusatiui casus præp.

AD. *Ad calendas Græcas.*

APVD.

Vergilius, *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

ANTE. Horatius, *-dicique beatus,*
Ante obitum nemo supremáque funera debet.

ADVERSVS.

Ne Hercules quidem aduersus duos.

CIS.

Cis Thamesin sita est AEtona.

CITRA, VLTRA.

Horatius, *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Quos vltra citráque nequit consistere rectum.

INTRA.

Ouid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit: & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

EXTRA.

Plin. maior. *Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.*

CIRCVM, Locale est: vt, *Circũ montem.*

CIRCA.

Circa forum. Circa viginti annos.

CIRCITER.

Tempus & numerum significat. *Circiter horam decimam.*
Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

CONTRA. *Ne contra stimulum calces.*

ERGA. *Princeps erga populum clemens.*

INTER.

Horatius, *Multa cadunt inter calicem supremáque labra.*

INFRA.

Terentius, *Quem ego infra omnes infimos esse puto.*

SVPRA.

Sallustius, *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

IVXTA.

Terentius, *Quum lucubrando iuxta ancillas lanam faceret.*

OB. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

PER.

Horatius, *Impiger extremos currit mercator ad Indos*
Per mare, pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

PROPE. *Prope vrbem. Prope mortem.*

PRAETER. Ter. *Ita fugias, ne præter casã.*

PROPTER.

Aliquid mali propter vicinum malum.

POST.

Horatius, *O ciues, ciues, quærenda pecunia primùm est,*
Virtus post nummos.

PENES.

Ouidius, *Me penes est vnum, vasti custodia mundi.*

TRANS.

Horatius, *Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

PRÆPOSITIONES ABLATIVVM REGENTES.

A. *Terent. A me nulla tibi orta est iniuria.*

AB.

Hæc vocalibus præponitur. Mimus, *Ab alio expectes, alteri quod feceris.* Ablatiui casus præpositiones.

ABS.

Terent. *Abs quiuis homine beneficium accipere, quum opus est, gaudeas.*

ABSQVE.

Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè viuitur.*

CVM.

Mimus, *Damnum appellandum est cum mala fama, lucrum.*

CLAM. *Clam patre.* & Plautus, *Clā patrē.*

CORAM. *Coram senatu res acta est.*

DE. *Sophistæ rixantur de lana caprina*

E.

Qui falsum testimoniū dixisse conuictus erat, è saxo Tarpeio deijciebatur.

EX.

Prouerb. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

PRO.

Mimus, *Comes facundus in via, pro vehiculo est.*

PRAE. *Huic aliquid præ manu dederis.*

SINE.

Terent. *Sine Cerere & Libero friget Venus.*

TENVS.

Vergil. *Capulóque tenus ferrum impulit ira.*

PRÆPOSITIONES VTRIQVE CASVI SERVIENTES.

Hæ quatuor vtrunque casum exigunt, sed diuersa ferè significatione.

IN.

Vtriusque casus præpositiones.

Ter. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum.* sine motu.
Ouid. *Inque domos superas, scandere cura fuit.* motum quodāmodo innuit.

SVB.

Sub lucem exportant calathis. id est, paulò ante lucem.
Vergilius, *Vasto vidisse sub antro.*

SVPER.

Super ripas Tyberis. Vergilius. *Fronde super viridi.*

SVBTER.

Subter terram. *Densa subter testudine,* Vergilius.

Sunt & præpositiones quæ nunquam extra compositionem inueniuntur: nimirum,

Præpositiones nunquã extra cõpositione repertæ.

Am, Di, Dis,	vt	*Ambio. Diduco. Distraho.*	*Re, Se, Con,*	vt	*Recipio. Sepono. Condono.*

Con, verò quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: vt, *Coagmento, Coemo, Coinquino, Cooperio*: tamen iunctum cum verbo *Edo*, mutat *n*, in *m*: vt, *Comedo.*

DE INTERIECTIONE.

Interiectio.

INTERIECTIO est pars orationis, quæ sub incondita voce subitò prorumpentem animi affectũ demõstrat. Tot autem sunt interiectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt, *Euax, Vah.* Plau. *Euax, iurgio tandem vxorem abegi,*

Dolentis: vt, *Heu, Hei, Hei, ô, Ah.* Terent. I *intro,* DO. *Hei, hei.* Vergil. *O dolor atque decus magnum.*

Timentis: vt, *Hei Atat*. Terentius, *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: vt, *Papè*: Terent. *Papè: noua figura oris.*

Vitantis: vt, *Apage, Apagésis.* Terentius, *Apagesis, egon' formidolosus?*

Laudantis: vt, *Euge.* Martial. *Cito, nequiter, euge beate!*

Vocantis: vt, *Eho, Oh, Io.* Terent. *O*, *qui vocare?*

Deridentis: vt, *Hui*, Terent. *Hui, tu mihi illum laudas?*

Ex improuiso aliquid deprehendentis: vt, *Atat*, Terentius, *Atat, data Hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: vt, *Oh, Proh, Proch nefas.* Seneca, *Oh*, *paupertas felix.* Imprecantis: vt, *Malùm, Væ Malùm.* Terent. *Quid hoc (malùm) infelicitatis est*)

Ridentis: vt, *Ha, ha, he,* Terent. *Ha, ha, he, defessa iam misera sum, te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt, *Au.* Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic obseruandum est, nomina quoque & verba quandoque interiectionis loco poni, vt apud Vergilium, *Nauibus infandùm amissis*. Cicero, *Sed amabo te, cura*. Imò quæuis orationis pars affectum animi inconditum significans, interiectionis vice fungitur.

Aliæ partes fiunt interiectiones.

Atque

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sint pueris, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamē adlubescet quicquam his altius accuratiúsque peruestigare, hunc ad Grammaticorum euoluenda perscrutandáque opera, relegandum censemus: quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen nouimus, quē vel propter eruditionis ac doctrinę præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque cum Linacro nostro, comparari posse videatur, nedum præponi.

DE MODO REPETENDÆ LECTIONIS, ERASMO ROTERODAMO AVCTORE.

QVIBVSDAM prima ac vnica ferè cura est, statim ad verbum ediscere, quod equidem non probo: est enim tum magni laboris, tum fructus propè nullius.

Quorsum enim attinet psittaci more verba non intellecta reddere? Commodiorem igitur viam accipe. Lectionem quidem auditam continuò relege, ita vt vniuersam sententiam paullò altius animo infigas. Deinde à calce rursus ad caput redibis, & singula verba excutere incipies, ea duntaxat inquirens quæ ad grāmaticam curam attinent: videlicet, si quod verbū obscurum aut ancipitis deriuationis, si heteroclitæ coniugationis, quod supinum , quod præteritum faciat, quos habeat maiores, quos nepotes, quam constructionem, quid significet, & huiusmodi nonnulla.

Hoc vbi egeris, rursum de-integro percurrito, ea iā potissimùm inquirens quæ ad artificium Rhetoricum spectant. Si-quid venustius, si-quid elegantius, si-quid concinnius dictū videbitur, annotabis indice aut asterisco apposito.

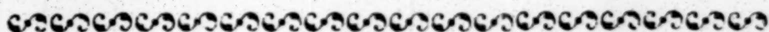
Verborum compoſitioné inſpicies,orationis deco-
ra ſcrutabere, auctoris conſiliú indagabis,qua quicque
ratione dixerit. Vbi quid te delectauerit vehemétius,ca
ue pręter caſam(quod aiunt)fugias. Fige pedé,ac abs te
ipſo rationé exige, quare tantopere ſis ea oratione de-
lectatus,cur nó ex cæteris quoq; paré cœperis volupta
tem: inuenies te acumine, aut ex ornatione aliqua ora-
toria, aut compoſitionis harmonia,aut(ne omnia per-
ſequar) ſimili quapiam cauſſa commotum fuiſſe.

Quòd ſi aliquod adagiú,ſi-qua ſentétia,ſi-quod pro
uerbiú vet⁹,ſi-qua hiſtoria,ſi-qua fabula, ſi-qua ſimili
tudo nó inepta,ſi-quid breuiter,acutè,aut alioqui inge
nioſè dictú eſſe videbitur, id tanquã theſaurú quédam
animo diligéter reponendú ducito ad vſum,&ad imi-
tationé. His diligenter curatis,ne pigeat quartò iterare:
nam hoc habent eruditorú virorum ſummo ingenio,
ſummis vigilijs elucubrata ſcripta, vt millies relecta,
magis magíſq; placeant,ſempérq; admiratori ſuo no-
uú miraculum oſtendant. Id quod tibi in tabula tua ſę-
penumerò,nec ſine cauſſa laudata euenire ſolet, quod
antea non animaduertiſſes, idé tibi multò amplius in
bonis auctorib⁹ eueniet. Releges igitur quartò,ac quæ
ad philoſophiã, maximè verò Ethicen referri poſſe vi-
deantur: circumſpicies ſi-quod exemplum,quod mori
bus accómodari poſſit. Quid auté eſt ex quo non vel
exemplum viuendi, vel imago quædam, vel occaſio
ſumi queat? Nam in aliorum pulchrè ac turpiter factis,
qnid deceat, quid non, iuxtà videmus. Hæc ſi facies,
iam vel edidiceris, quanquam aliud egiſti. Tum de-
mum, ſi libet, ad ediſcendi laborem accedito, qui
tum aut nullus erit, aut certè perquam exiguus. Quid
deinde? Reſtat,vt cum ſtudioſis congrediaris, tuas an-
notationes in mediú proferas, viciſſimq; illorú audias.

Alia

Alia laudabis, alia reprehendes: tua partim defendes, partim castigari permittes. Postremò quod in alijs laudasti, tuis in scriptis imitari conaberis.

Secreta studia à doctis laudantur, at ita, vt postea è latebris in arenam prodeamus, viriumque nostrarum periculum faciamus. Id quod sapientissimè à Socrate est dictum: Experiamur vtrum partus ingeniorum vitales sint, nimirum obstetricum industriam imitati. Quare alternatim vtrisque vtetur, qui non vulgariter volet euadere doctus. VALE.

DE CONSTRVCTIONE OCTO PARTIVM ORATIONIS.

ATQVE DE OCTO QVIDEM orationis partibus, earumque speciebus, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Est igitur Syntaxis debita partium orationis inter se compositio connexioque, iuxta rectam Grammatices rationem. Ea verò est, qua veterum probatissimi tum in scribendo, tum in loquendo sunt vsi. Constructio quid sit.

Cęterum priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticę concordantijs sunt paucis edisserenda. Concordantia Grammatices.

CONCORDANTIA NOMINATIVI ET VERBI.

VErbum personale cohæret cum nominatiuo in numero & persona: vt *Nunquam sera est ad bonos mores via. Fortuna nunquā perpetuo est bona.* Prima concordantia.

Nominatiuus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi caussa discretionis: vt, *Vos damnastis*, quasi dicat, præterea nemo: aut emphasis gratia: vt, Terent. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus*, quasi dicat, *præcipuè & præ aliis tu patronus es.*

Ouid. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominatiuus sæpe subauditur: vt, Est, Fertur, Dicunt, Ferunt, Aiunt, Prædicant, Clamitant, & in similibus: vt,

Terent. *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ouid. *Téque ferunt iræ pœnituisse tuæ.*

Non semper vox casualis est verbo nominatiuus, sed aliquando verbum infinitum: vt, Plaut. *Mentiri non est meum.*

Aliquando oratio: vt Ouid.

Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo: vt *Partim virorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo accusatiuum ante se statuunt: vt, *Te rediisse incolumem, gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Resolui potest hic modus per Quòd & Vt, ad hunc modum, *Quòd tu rediisti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, volo.*

Verbum inter duos nominatiuos diuersorum numerorum positum cum alterutro conuenire potest: vt,

Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*

Ouid. *- Quid enim nisi vota supersunt?*

Idem, *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt.*

Verg. *-nihil hic nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiuum non habent: vt, *Tædet me vitæ. Pertæsum est coniugij.* de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iungitur: vt, *Pars abière. Vterque deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA SVBSTANTIVI ET ADIECTIVI.

Secunda cōcordantia.

ADiectiuum cum substantiuo, genere, numero & casu consentit: vt,

Iuuen.

Iuuen. *Rara auis in terris, nigróque simillima cigno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis annectuntur: vt Ouid.

Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Seneca, *Non hoc primùm pectora vulnus mea senserunt, Grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt,
Audito Regem Doroborniam proficisci.

CONCORDANTIA RELATIVI ET ANTECEDENTIS.

Relatiuum cum antecedente concordat genere, numero & persona: vt, *-vir bonus est quis?* Tertia concordantia. Nota.

Qui consulta Patrum, qui leges iuráque seruat?

Nec vnica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: vt,
Terent. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerum est primum.*

Relatiuum, inter antecedentia diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: vt,
Valer. Max. *Senatus assiduam stationem eò loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur. Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.*
Cic. *Propius à terra, Iouis stella fertur, quæ Phaeton dicitur.*
Nunc cum posteriore: vt Cic. *Homines tuentur illum globum quæ terra dicitur. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. In coitu lunæ, quod interlunium vocant.*

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum respondet primitiuo, quod in possessiuo intelligitur: vt,
Terent. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas.*
Qui filium haberem tali ingenio præditum.
Ouid. *Nostros vidisti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominatiuus interseritur inter relatiuum & verbū, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt,
Boetius, *Felix qui potuit boni*
Fontem visere lucidum.

At si nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuum regetur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: vt, Ouid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.* Casus relatiui,
Verg. *Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo.*

Cui ſimilem non vidi. Quo dignum te iudicaui.
Quo melius nemo ſcribit. Quem videndo obſtupuit.
Lego Vergilium, præ quo cæteri poëtæ ſordent &c.

DE SVBSTANTIVORVM CONSTRVCTIONE.

Subſtantiuorum cõſtructio. QVum duo ſubſtantiua diuerſæ ſignificationis ſic concurrunt, vt poſterius à priore poſsideri quodammodo videatur, tum poſterius in genitiuo ponitur: vt,

Genitiuus ſubſtãtiui. Iuuen. *Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit.*

Rex pater patriæ. Arma Achillis. Cultor agri.

Proinde hic genitiuus ſæpiſsimè in adiectiuum poſſeſsiuum mutatur: vt,

Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius.

Eſt etiam vbi in datiuum vertitur: vt,

Luc. de Catone, *– vrbi pater eſt, vrbique maritus. Herus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Appoſitio. Excipiuntur quæ in eodem caſu per appoſitionem connectuntur, vt

Ouid. *Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Vergil. *Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere abſolutè, hoc eſt, abſque ſubſtantiuo poſitum, aliquando genitiuum poſtulat: vt,

Paululum pecuniæ. Hoc noctis.

Catul. *Non videmus manticæ quod in tergo eſt.*

Iuuen. *Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitiuus tantum, nempe priore ſubſtantiuo per eclypſin ſubaudito, vt in huiuſmodi locutionibus.

Terentius. *Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dexteram. Ventum erat ad Veſtæ.* vtrobique ſubauditur *templum.*

Verg. *Hectoris Andromache:* ſubauditur *vxor.*

Idem. *Deiphobe Glauci,* ſubauditur *filia.*

Terent. *Huius video Byrrhiam,* ſubaudi *ſeruum.*

Laus & vituperium.

Laus & vituperium rei varijs modis effertur, at frequentius in ablatiuo vel genitiuo: vt,

Eduardum noſtrum eximia ſpe, ſummáque nobilitate Principem fac erudias

dias. Vir nulla fide.
Ouid. *Ingenui vultus puer, ingenuiq; pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & Vsus ablatiuum exigunt: vt Cic. *Auctoritate tua nobis opus est.* Gell. *Pecuniam qua sibi nihil esset vsus, ab iis quibus sciret vsui esse, non accepit.*

Opus autem adiectiuè, pro Necessarius, quandoque poni videtur, varieque construitur. Cicer. *Dux nobis & auctor opus est.*
Idem, *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi.*
Terent. *Alia quæ opus sunt para.*
Cic. *Sulpitii operam intelligo ex tuis litteris tibi multum opus non fuisse.*

DE ADIECTIVORVM CONSTRVCTIONE.

Genitiuus.

Adiectiua, quæ desiderium, notitiam, memoriam atque ijs contraria significant, genitiuum adsciscunt: vt Plin. *Est natura hominum nouitatis auida.* Adiectiuorũ constructio.
Verg. *Mens futuri præscia.* Idem, *Memor esto breuis æui.*
Terent. *Imperitos rerum, eductos liberè in fraudem illicis?*
Sillius, *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.*
Cic. *Græcarum litterarum rudis.*

Adiectiua verbalia in *ax*, etiam in genitiuum feruntur: vt, Verbalia in ax.
Audax ingenii. Ouid. *Tempus edax rerum.*
Seneca, *Virtus est vitiorum fugax.* Horat. *Vtilium sagax.*
Idem, *Propositi tenax.* Verg. *Tam ficti prauiq; tenax, quàm nuntia veri.*
Plaut. *Pecuniarum petax &c.*

Ingens præterea adiectiuorum turba nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat, quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua aut partitiuè posita, interrogatiua quædam & certa numeralia, genitiuo, à quo & genus mutuantur, gaudent: vt,

Cic. *Quanquam te Marce fili, annum iam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisq; philosophiæ, propter summam & doctoris auctoritatem & vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis, &c.*

Vtrum horum mauis, accipe,

Tibul.

Tibul. *Quisquis fuit ille deorum.*
Terent. *An quisquam hominum est æquè miser vt ego?*
Verg. *-diuum promittere nemo Auderet.*
Tres fratrum. Quattuor iudicum. Sapientum octauus quis fuerit, nondum constat. Primus Regum Romanorum fuit Romulus.

Nom. varia cõstructio.

In alio tamen sensu ablatiuum exigunt cum præpositione: vt, *Primus ab Hercule. Tertius ab AEnea.*

In alio verò sensu datiuum: vt,
Verg. *-nulli pietate secundus.*

Vsurpantur autẽ & cum his præpositionibus, E, De, Ex, Inter, Ante: vt, Ouid. *Esse deus è vobis alter.*
Idem, *Solus de superis.* Verg. *Primus inter omnes.*
Idem, *Primus ibi ante omnes magna comitante caterua.*
Laocoon ardens, summa decurrit ab arce.

Interrogatiuum.

Interrogatiuum & eius redditiuum, eiusdem casus & temporis erunt: vt *Quarum rerum nulla est satietas? Diuitiarum.*
Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.

Exceptio.

Fallit hæc regula quoties interrogatio fit per Cuius, ia, ium: vt, *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ Syntaxeos: vt, *Furtine accusas? an homicidii? an vtroque?*

Fallit denique, cum per possessiua, Meus, Tuus, Suus, &c. Respondendum est: vt, *Cuius est hic codex? Meus.*

Comparatiua & superlatiua.

Comparatiua & Superlatiua accepta partitiuè, genitiuum, vnde & genus sortiuntur, exigunt: Comparatiuum autem ad duo, Superlatiuum ad plura refertur: vt, *Manuum fortior est dextera. Digitorum medius est longissimus.* Accipiuntur autem partitiuè, cùm per E, Ex, aut Inter, exponuntur: vt, *Vergilius poëtarum doctissimus,* id est, *ex poetis, vel inter poetas.*

Comparatiua cùm exponuntur per Quàm, ablatiuum adsciscunt: vt,
Horat. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum*: id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum Ablatiuum, qui mensuram excessus significat: vt,
Cic. *Quantò doctior es, tantò te geras submissius.*

Tantò, Quantò, Multò, Longè, Aetate, Natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò pessimus omnium poeta.*

Catul. ad Ciceronẽ.

Quantò tu optimus omnium patronus.
Erasm. *Nocturnæ lucubrationes longè periculosissimæ habentur.*
Longè cæteris peritior es, sed non multò melior tamen.
Iuuen. *Omne animi vitium tantò conspectius in se*
Crimen habet, quantò maior qui peccat, habetur.

Maior

Maior & maximus ætate.
Maior & maximus natu.

DATIVVS.

Adiectiua, quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in datiuum transeunt: vt, Commodũ & incommodum.

Verg. *Sis bonus ò felixq; tuis.*

Martial. *Turba grauis paci, placidæque inimica quieti.* *Est finitimus oratori poeta.* Ouid. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.*

Martial. *Iucundus amicis.* *Omnibus supplex.*

Horat. *Si facis vt patriæ sit idoneus, vtilis agro.*

Huc referuntur adiectiua ex Con præpositione composita, vt Contubernalis, Commilito, Conseruus, Cognatus, &c. Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitiuo gaudent: vt, Similitudo.

Lucan. *Quem metuis par huius erat.*

Terent. *Patres æquum esse censent, nos iamiam à pueris illico nasci senes, Neque illarum affines esse rerum quas fert adolescentia.*

Idem, *Domini similis es.* Ausonius, *Mens conscia recti.*

Verg. *Præterea Regina tui fidissima dextra.* *Occidit ipsa sua.*

Communis, Alienus, Immunis, varijs casibus seruiunt: vt, Varia constructio quorundã adiectiuorũ

Cic. *Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus procreandi caussa.* *Mors omnibus communis.* *Hoc mihi tecum commune est.*

Sallust. *Non aliena consilii.* Seneca, *Alienus ambitioni.*

Cic. *Non alienus à Sceuolæ studiis.*

Ouid. *-vobis immunibus huius Esse mali dabitur.*

Plin. *Caprificus omnibus immunis est.* *Immunes ab illis malis sumus.*

Natus, Commodus, Incommodus, Vtilis, Inutilis, Vehemens, Aptus, interdum etiam accusatiuo cum præpositione adiunguntur: vt,

Cic. *Natus ad gloriam.*

Verbalia in Bilis accepta passiuè, vt & participia, seu potius participialia in Dus, datiuo adiecto gaudent, vt In Bilis & Dus.

Mart. *O mihi post nullos, Iuli memorande sodales.*

Statius, *-nulli penetrabilis astro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Magnitudinis mensura subijcitur adiectiuis in accusatiuo, vt *Gnomon septem pedes longus, vmbram non amplius quattuor pedes longã reddit.* Mensura.

Interdum & in ablatiuo, vt

Columel. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*

Interdum etiam & genitiuo: vt,

In morem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.

ABLATIVVS.

Copia & inopia. Adiectiua quæ ad copiam egestatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt,

Plaut. *Amor & melle & felle est fœcundißimus.*

Horat. *Diues agris, diues positis in fœnore nummis.*

Verg. *At fessæ, multa referunt se nocte minores, Crura thymo plena.*

Idem, *Quæ regio in terris, nostri non plena laboris?*

Idem, *Diues opum, diues pictai vestis & auri.*

Perſ. *O curuæ in terras animæ & cælestium inanes!*

Expers fraudis. Gratiæ beatus.

Diuersitatis. Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum præpositione subijciunt: vt, Verg. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.*

Nonnunquam etiam datiuum: vt *Huic diuersum.*

Adiectiua regunt ablatiuum significantem caussam: vt

Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.

Modus rei. Forma vel modus rei, adijcitur nominibus in ablatiuo: vt

Facies miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.

Cic. *Sum tibi natura parens, præceptor consilijs.*

Verg. *Troianus origine Cæsar. Spe diues, re pauper. Cyprius natione.*

Dignus, &c. Dignus, Indignus, Præditus, Captus, Contentus, Extorris, auferendi casum adiectum volunt: vt

Terent. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.*

Vergil. *Atque oculis capti fodêre cubilia talpæ.*

Idem, *Sorte tua contentus abi.*

Horum nonnulla genitiuum interdum vendicant: vt,

Ouid. *Militia est operis altera digna tui.*

Verg. *Descendam magnorum haud quaquam indignus auorum.*

DE PRONOMINVM CONSTRVCTIONE.

Pronomina primitiua. MEi, Tui, Sui, Nostri, Vestri, genitiui primitiuorum, ponuntur cùm paßio significatur: vt *Languet desiderio tui.*

Ouid. *Parsq; tui latitat corpore clausa meo.*

Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester, adijcitur cùm actio vel posses-

sio

sessio rei denotatur: vt, *Fauet desiderio tuo. Imago nostra*, id est, *quam nos possidemus.*

Nostrûm, & Vestrûm genitiui, sequuntur Distributiua, Partitiua, Comparatiua, & Superlatiua: vt, Deriuatiua pronomina.

Vnusquisque vestrûm. Nemo nostrûm. Ne cui vestrûm sit mirum. Maior nostrûm. Maximus natu vestrûm.

Hæc possessiua, Meus, Tuus, Suus, Noster, & Vester, hos genitiuos post se recipiunt, Ipsius, solius, vnius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusque: & genitiuos participiorum, quæ ad genitiuum primitiui in possessiuo inclusum referuntur: vt, Possessiua pronomina.

Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris.

Cicero, *Dico mea vnius opera rempub. esse liberatam.*

Idem, *Meum solius peccatum corrigi non potest.*

Erasmus, *Noster duorum euentus ostendat, vtra gens sit melior.*

In sua cuiusque laude præstantior. Nostra omnium memoria.

Brutus ad Ciceronem, *Vestris paucorum respondet laudibus.*

Horat. *-scripta*
Cùm mea nemo legat vulgo recitare timetis.

Sui & Suus reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntur ad id quod præcessit in eadem oratione: vt, Reciproca.

Petrus nimium admiratur se. Parcit erroribus suis.

Aut annexa per copulam: vt, *Magnoperè Petrus rogat, ne se deseras. Cicero reminiscitur clientum suorum.*

IPSE, ex pronominibus solùm trium personarum significationẽ repræsentat: vt, *Ipse vidi. Ipse videris. Ipse dixit.* Ipse.

Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt, *Ipse ego. Ille ipse. Ipse Hercules.*

IDEM, etiam omnibus personis iungi potest: vt, *Ego idem adsum.* Idem.

Terent. *Idem has nuptias perge facere.*

Vergil. *-idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.*

HAEC demonstratiua, Hic, Ille, Iste, sic distinguuntur. Demonstratiua.

Hic, mihi proximum demonstrat. Iste, eum qui apud te est.

Ille, eum qui ab vtroque remotus est, indicat.

ILLE, tum vsurpatur, cùm ob eminentiã rem quampiam demonstramus: vt, *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cum contemtu rei alicuius mentionem facimus: vt, Ille & Iste.

Terent. *Istum æmulum quoad poteris ab ea pellito.*

Hic & Ille, cùm ad duo anteposita referuntur, Hic, ad posterius & propius: Ille, ad prius & remotius propriè ac vsitatissimè referri debet: vt, Hic & ille.

Col. *Agricolæ contrariũ est pastoris propositum: ille quam maximè sub-*

 acto

acto & puro solo gaudet, hic nauali graminosoque: Ille fructum è terra sperat, hic è pecore. Est tamen vbi è diuerso pronomen Hic, ad remotius suppositum referri inuenias: & Ille ad proximius.

DE VERBORVM CONSTRVCTIONE.

NOMINATIVVS POST VERBVM.

Nominatiuus vtrinque.

VERBA substantiua: vt, Sum, Forē, Fio, Existo: verba vocādi passiua, vt, Nominor, Appellor, Dicor, Vocor, Nuncupor: & ijs similia, vt, Scribor, Salutor, Habeor, Existimor: item verba gestus, vt, Sedeo, Dormio, Cubo, Incedo, Curro, vtrinque nominatiuum expetunt: vt, *Deus est summum bonum.*

Perpusilli vocantur nani. Fides, religionis nostræ fundamentū habetur.

Malus pastor dormit supinus.

Lactan. *Homo incedit erectus in cælum.*

Denique omnia ferè verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere & numero concordat: vt *Rex mandauit primus extirpari hæresin.*

Pij orant taciti. Boni discunt seduli.

Infinitum quoque vtrinque eosdem casus habet, præcipuè cùm verba optandi eisque similia accedunt: vt,

Hypocrita cupit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum.

Malo diues esse quàm haberi. Malo me diuitem esse quàm haberi.

Claudian. *Viuitur exiguo melius. –natura beatis.*

Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti.

Martial. *Nobis non licet esse tam disertis* vel *disertos.*

Terent. *Expedit bonas esse vobis.*

Ouid. *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quanquam in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita. *Nos esse disertos. Vos esse bonas. Me esse piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

Possess. & officium.

SVM genitiuum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: vt Verg. *Pecus est Melibæi.*

Cic. *Adolescentis est maiores natu reuereri.*

Verg. *–regum est Parcere subiectis & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, Meum, Tuum, Suum, Nostrum, Vestrum, Humanum, Belluinum, & similia: vt,

Non est meum contra auctoritatem Senatus dicere.

Terent. *Eia haud vestrum est iracundos esse. Humanum est irasci.*

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: vt,

Terent.

Terent. *Tuum est officium has bene vt adsimiles nuptias.*

VERBA æstimandi genitiuis gaudēt: vt, *Plurimi passim sit pecunia. Pudor parui penditur. Nihili, vel pro nihilo habentur litteræ.* Æstimandi verba.

Horat. *Pluris opes nunc sunt quàm prisci temporis annis.*

AESTIMO vel genitiuum vel ablatiuum adsciscit: vt,

Val. Max. *Non huius te æstimo. Magno vbique virtus æstimanda est.*

Flocci, Nauci, Nihili, Pili, Assis, Huius, Teruncij, his verbis, Aestimo, Pendo, Facio, peculiariter adijciuntur: vt,

Ego illum flocci pendo. Nec huius facio qui me pili æstimat.

Singularia sunt illa, *Aequi boni consulo. Aequi boni facio*: id est, *in bonam accipio partem.*

VERBA accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consimilia genitiuum postulant, qui crimen significet: vt, Accusandi verba.

Plaut. *Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.*

Cic. *Etiam sceleris condemnat generum suum.*

Ouid. *Parce tuum vatem sceleris damnare Cupido.*

Admoneto illum pristinæ fortunæ. Furti absolutus est.

Vertitur hic genitiuus aliquando in ablatiuum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: vt,

Cic. *Si in me iniquus es iudex, condemnabo eodem ego te crimine.*

Gell. *Vxorem de pudicitia grauiter accusauit.*

Cic. *Putaui ea de re admonendum esse te.*

Vterque, Nullus, Alter, Neuter, Alius, Ambo & superlatiuus gradus non nisi in ablatiuo id genus verbis subduntur: vt,

Accusas furti, an stupri, an vtroque? siue *de vtroque. Ambobus?* vel *de ambobus. Neutro?* vel *de neutro. De pluribus simul accusaris.*

Satago, Misereor, Miseresco genitiuum admittunt: vt,

Terent. *Is rerum suarum satagit.*

Verg. *—oro miserere laborum*
Tantorum, miserere animi non digna ferentis.

Statius. *Et generis miseresce tui.*

At Misereor & Miseresco rarius cum datiuo leguntur. Misereor, &c.

Seneca. *Huic succurro. Huic misereor.*

Boët. *Dilige iure bonos, & miseresce malis.*

Reminiscor, Obliuiscor, Memini, genitiuum aut accusatiuum desiderant: vt, Reminiscor &c.

Datæ fidei reminiscitur. Proprium est stultitiæ aliorum vitia cernere, obliuisci suorum.

Terent. *Faciam vt meiq; & huius diei ac loci semper memineris.*

Plaut. *Omnia quæ curant senes, meminerunt.*

Memini de hac re, de armis, de te, id est, *mentionem feci.*

Potior, aut genitiuo aut ablatiuo iungitur: vt,
Plaut. *Romani signorum & armorum potiti sunt.*
Verg. *Egreßi optata Troës potiuntur arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

Verba acquirendi. OMnia verba acquisitiuè posita, adsciscunt datiuum eius rei cui aliquid quocunque modo acquiritur: vt,
Plaut. *Mihi istic nec seritur, nec metitur.*
Verg. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.*

HVIC regulæ appendent varij generis verba.

In primis verba significantia commodum aut incommodum, regunt datiuum: vt, Verg. *Illa seges demum votis respondet auari Agricolæ.*
Non potes mihi commodare nec incommodare.
Idem, *-validis incumbite remis. Suam eruditionem tibi acceptã fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusatiuo: vt,
Cicero, *Vnum studetis omnes, vnum sentitis.*
Plaut. *Si ea memorem quæ ad ventris victum conducunt, mora est.*
Cic. *In hæc studia incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina? Fessum quies plurimum iuuat.*

Verba cõparandi. VERBA comparandi regunt datiuum: vt,
Verg. *-sic paruis componere magna solebam.*
Fratri se & opibus & dignatione adæquauit.

Interdum additur ablatiuus cum præpositione: vt,
Comparo Vergilium cum Homero.

Aliquando accusatiuum cum præpositione Ad: vt,
Si ad eum conferatur, nihil est.

Verba dandi. VERBA dandi & reddendi regunt datiuum: vt,
Fortuna multis nimium dedit, nulli satis. Ingratus est, qui gratiam bene merenti non reponit.

Varia constructio. Hęc variam habent constructionem: *Dono tibi hoc munus. Dono te hoc munere.* Cic. *Huic rei aliquid temporis impertias.*
Terent. *Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnato.*
Aspersit mihi labem. Aspersit me labe. Instrauit equo penulam. Instrauit equum penula.
Ouid. *Vt piget infido consuluisse viro*: id est, *dedisse consilium vel etiam prospexisse.*
Lucan. *Rectoremq; ratis, de cunctis consulit astris*: id est, *petit consilium.*
Consule saluti tuæ: id est, *prospice.*
Terent. *Pessime istuc in te atque in illum consulis*: id est, *statuis.*

Metuo, timeo, formido tibi vel de te: id est, *sum sollicitus pro te.*
Metuo, timeo, formido te vel à te: scilicet, *ne mihi noceas.*

VERBA promittendi ac soluendi regunt datiuum: vt, Cic. *Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.* *Aes alienum mihi numerauit.* Verba promittendi.

VERBA imperandi & nunciandi, datiuum requirunt: vt, Horat. *Imperat aut seruit collecta pecunia cuique.* Idem, *Quid de quoque viro, & cui dicas sæpe caueto.* Verba imperandi.

Dicimus *Tempero, Moderor tibi & te, Refero tibi & ad te.* Item, *Refero ad senatum:* id est, *propono. Scribo, mitto tibi & ad te. Do tibi litteras:* vt ad aliquem feras: *Do ad te litteras:* id est, mitto vt legas.

VERBA fidendi datiuum regunt: vt, Horat. *-vacuis committere ventis. Nil nisi lene decet. Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.* Verba fidendi.

VERBA obsequendi & repugnandi datiuum regunt: vt, *Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, nauigant, ædificant, virtuti omnia parent. Ipsum hunc orabo, huic supplicabo.* Persius, *-venienti occurrite morbo. -ignauis precibus fortuna repugnat.* Verba obsequendi.

At ex his quædam cum alijs casibus copulantur: *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc accessit meis malis. Illud constat omnibus:* seu, *inter omnes.* Terent. *Hæc fratri mecum non conueniunt.* Iuuen. *-seuis inter se conuenit vrsis. Ausculto tibi:* id est, *obedio. Ausculto te:* id est, *audio. Adamas dissidet magneti:* seu, *cum magnete. Certat cum illo:* & Græcanicè, *illi. Noli pugnare duobus:* id est, *contra duos.* Verg. *-tu dic, mecum quo pignore certes.*

VERBA minandi & irascendi regunt datiuum: vt, *Vtrique mortem minatus est.* Terent. *Adolescenti nihil est quod succenseat.* Verba minandi.

SVM, cum compositis, præter Possum, datiuum exigit: vt, *Rex pius est reipublicæ ornamento. Mihi nec obest nec prodest.* Horat. *Multa petentibus, desunt multa.*

DATIVVM postulant verba composita cum his præpositionibus, Verba cōposita.

PRAE.

Cicer. *Ego meis maioribus virtute præluxi.*

Sed *Præeo,* pro vinco, *Præcedo, Præcurro, Præuertor,* accusatiuo iunguntur.

AD.

Albo gallo ne manum admoliaris.

CON.

Conducit hoc tuæ laudi. *Conuixit nobis.*

SVB.

Terent. *Subolet iam vxori quod ego machinor.*

ANTE.

Cic. *Iniquißimam pacem iustißimo bello ante-fero.*

POST.

Posthabeo, postpono famæ pecuniam.
Verg. *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*
Terentius dixit, *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

OB.

Terent. *Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.*

IN

Impendet omnibus periculum.

INTER

Varia constructio.

Cic. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*
Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt,
Quint. *Præstat ingenio alius alium.* *Multos virorum anteit sapientia.*
Terent. *In amore hæc insunt vitia.*
Plin. *Interdico tibi aqua & igni.*
Est, pro habeo datiuum exigit; vt,
Pers. *Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.*
Verg. *Est mihi nanque domi pater, est iniusta nouerca.*
Huic confine est, Suppetit: vt,
Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.*
Sum, cum multis alijs geminum adsciscit datiuum: vt,
Exitio est auidis mare nautis. *Speras tibi laudi fore quod mihi vitio vertis?* *Nemo sibi Mimes accipere debet fauori.*
Est vbi hic datiuus Tibi aut Sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis sed festiuitatis potius caussa, additur: vt.
Ego tibi hoc effectum dabo.
Terent. *Expedi mihi hoc negotium.* *Suo sibi hunc iugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM

Verba transitiua.

Verba transitiua cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis exigunt datiuum: vt,
Horat. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.*
Idem, *Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.*

Neutra trãsitiua.

Verg. *In primis venerare deos.* *Aper agros depopulatur.*
Quin etiam verba, quamlibet alioqui intransitiua atque absoluta, accusati-

accusatiuum admittunt cognatæ significationis: vt,
Cic. *Tertiam ætatem hominum viuebat Nestor.*
Verg. *-longam incomitata videtur Ire viam.*
Plaut. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc accusatiuum mutant auctores non raro in ablatiuum: vt,
Plaut. *Diu videor vita viuere. Ire recta via.*
Sueton. *Morte obijt repentina.*

Sunt & quæ figuratè accusatiuum habent: vt,
Verg. *nec vox hominem sonat, ô Dea certè.*
Iuuen. *Qui Curios simulant & Bachanalia viuunt.*
Horat. *Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.*

DVO ACCVSATIVI.

Duplex accusatiuus. Verba rogandi.

VERBA rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt accusatiuum: vt,
Verg. *Tu modò posce Deum veniã. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est, te me admonere istud.* Terent. *Induit se calceos quos prius exuerat.*

Rogandi verba interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum: vt, Vergil. *Ipsum obtestemur, veniamq; oremus ab ipso.*
Terent. *Suspicionem istam ex illis quære.*

Verba vestiendi.

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum vel datiuum: vt, *Induo te tunica*, vel *tibi tunicam.*
Ouid. *-hoc te celauimus vnum.*
Cic. *Bassius noster de hoc me celauit.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVoduis verbum admittit ablatiuum significantem instrumentũ, aut caussam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

vt, *Dæmona non armis, sed morte subegit Iesus.*
Horat. *Naturam expellas furca licet vsque recurret.*
Verg. *Hi iaculis illi certant defendere saxis.*

CAVSSA

Ter. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati caussa. Vehementer ira excanduit.*
Horat. *Inuidus alterius rebus macrescit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

Mira celeritate rem peregit.
Iuuen. *Inuigilate viri, tacito nam tempora gressu.*
Diffugiunt, nulloque sono conuertitur annus.

Ouid. *Dum vires anniq́ue sinunt, tolerate laborem.*
Iam veniet tacito curua senecta pede.

ABLATIVO caussæ & modi actionis, aliquãdo additur prępositio: vt, *Bacchâris præ ebrietate. Sũma cũ humanitate tractauit hominẽ.*

Nomen pretij. QVIBVSLIBET verbis subijcitur nomen pretij in ablatiuo casu: vt, *Teruncio, seu vitiosa nuce non emerim.*
Liu. *Multo sanguine ac vulneribus ea victoria stetit.*

Vili.&c. Vili, Paullo, Minimo, Magno, Nimio, Plurimo, Dimidio, Duplo, adijciuntur sæpè sine substantiuis: vt,
Terent. *Redime te captum quàm queas minimo. Vili venit triticum.*
Seneca, *Constat paruo fames, magno fastidium.*

Exceptio. Excipiuntur hi genitiui sine substantiuis positi, Tanti, Quanti, Pluris, Minoris, Tantiuis, Tantidem, Quantilibet, Quanticunque: vt,
Cic. *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris. Non vendo pluris quàm alij, fortasse etiam minoris.*
Ouid. *Vix Priamus tanti, totaq́; Troia fuit.*

Sin addantur substantiua, in ablatiuo efferuntur: vt,
Aul. Gel. *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo.*
Minori pretio vendidi quàm emi.

Valeo. Valeo, etiam interdum cum accusatiuo iunctum reperitur: vt,
Varro, *Denarij dicti, quod denos æris valebant: quinarij, quòd quinos.*

Verba abũdandi. VERBA abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent: vt,
Terent. *Amore abundas Antipho.*
Malo virum pecunia, quàm pecuniam viro indigentem.
Salust. *Sylla omnes suos diuitijs expleuit.*
Terent. *Hoc te crimine expedi.*
Cicero, *Homines nequissimi, quibus te onerant mendatijs?*
Verg. *–ego hoc te fasce leuabo.*
Salust. *Aliquem familiarem suo sermone participauit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitiuum feruntur: vt,
Verg. *Quàm diues niuei pecoris, quàm lactis abundans.*
Terent. *Quasi tu huius indigeas patris.*
Quid est quòd in hac caussa defensionis egeat?
Verg. *Implentur veteris Bacchi, pinguisq́ue ferinæ.*
Idem, *Postquam dextra fuit cædis saturata.*
Terent. *Omnes mihi labores leues fuére, præterquam tui carendum quòd erat. Paternum seruum sui participauit consilij.*

Fungor. Fungor, Fruor, Vtor, & similia ablatiuo iunguntur: vt,
Cic. *Qui adipisci veram gloriam volunt, iustitiæ fungantur officijs.*
Optimum est alia frui insania. In re mala, animo si bono vtare, iuuat.

Vergi-

Vergilius, *Aspice venturo lætentur vt omnia sæclo.*
Cæsar, *Qui sua victoria tam insolenter gloriarentur.*
Horat. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.*
Vescor carnibus.
Virgilius, *-haud equidem tali me dignor honore.*
Terentius, *Vt malis gaudeat alienis.*
Plautus, *Exemplorum multitudine supersedendum est.*
Macrobius, *Regni cum societate numerauit.*
Plaut. *Communicabo te semper mensa mea.*

Prosequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo, honoro. Prosequor.

Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c. id est, exhilaro, punio, conuitio. Afficio.

Mereor, cum aduerbijs Benè, Malè, Meliùs, Peiùs, Optimè, Pessimè, ablatiuo adheret cum præpositione De: vt, Mereor.

De me nunquam bene meritus es. Erasmus de lingua Latina optimè meritus est. Catilina pessimè de repub. meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi verba, ablatiuum cum præpositione optant: vt, Verba accipiendi.

Istuc ex multis iampridem audiueram.
Luc. *- à trepido vix abstinet ira magistro. Nasci à principibus Dei donum est. Procul abest ab vrbe Imperator.*

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt,
Horatius, *Viuere si rectè nescis, discede peritis.*
Ouidius, *Est virtus placitis abstinuisse bonis.*
Vergilius, *Heu fuge nate Dea, téque his (ait) eripe flammis.*

VERBIS quæ vim comparationis obtinent, adijcitur ablatiuus significans mensuram excessus: vt, *Deforme existimabat, quos dignitate præstaret, ab iis virtutibus superari.* Verba cóparandi.

QVIBVSLIBET verbis additur ablatiuus absolutè sumtus: vt, *Imperante Augusto natus est Christus: imperante Tiberio crucifixus.* Abl. absolutus.
Iuuenal. *Credo pudicitiam Saturno rege moratam*
In terris.
Nil desperandum, Christo duce, & auspice Christo.
Iam Maria, audito Christum venisse, cucurrit.

VERBIS quibusdam additur auferendi casus per synecdochen, & poëticè accusatiuus: vt, *Ægrotat animo magis quàm corpore. Candet dentes. Rubet capilles.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: vt, *Absurdè facis, qui angas te animi. Exanimatus pendet animi. Desipiebam mentis.*
Plaut. *Discrutior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Eidem verbo diuersi casus, diuersæ rationis apponi possunt: vt, Diuersi casus.

Dedit mihi vestem pignori, te præsente, propria manu.

Passiuis additur ablatiuus agentis, sed antecedente præpositione, interdum & datiuus: vt,

Horatius, *-laudatur ab his, culpatur ab illis.*

Cicero, *Honesta bonis viris non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentius datiuis gaudent: vt,

Vergil. *Nulla tuarum audita mihi, neque visa sororum.*

Horat *Oblitúsque meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis, qui fuerunt actiuorum: vt, *Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores. Priuaberis magistratu.*

Construct. neutropass. Vapulo, Væneo, Liceo, Exulo, Fio, neutropassiua passiuam cōstructionem habent: vt, *A præceptore vapulabis. Malo à ciue spoliari, quàm ab hoste vænire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo pretio licet omnibus. Cur à conuiuijs exulat philosophia?*

Quibusdam tum verbis, tum adiectiuis, familiariter subijciuntur verba infinita: vt,

Vergil. *-iuuat vsque morari, Et conferre gradum.*

Ouid. *Dicere quæ puduit, scribere iussit amor.*

Martial. *Vis fieri diues Pontice? nil cupias.*

Vergilius, *-& erat tum dignus amari.*

Hora. *Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & absolutè verba infinita: vt, *Hæccine fieri flagitia?* subauditur, decet, oportet, par est, æquum est, aut aliquid simile.

Vergil. *Criminibus terrere nouis, hinc spargere voces.*

Idem, *-& quærere conscius arma*, id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

Gerundia. GERVNDIA siue gerundiuæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: vt,

Cicero, *Efferor studio videndi parentes.*

Ouid. *Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas.*

Vergil. *-scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

DI.

Di. Gerundia in Di, pendent à quibusdam tum substantiuis, tum adiectiuis: vt,

Verg. *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?*

Idem, *Secropias innatus apes amor vrget habendi.*

Idem,

Idem, *AEneas celsa in puppi, iam certus eundi.*

Poëticè infinitus modus loco gerundij ponitur: vt, Nota.

Vergil. *-studium quibus arua tueri. Peritus medicari.*

Interdum non inuenustè adijcitur gerundij vocibus etiam genitiuus pluralis: vt,

Cum illorum videndi gratia me in forum contulissem.

Terentius, *Date crescendi copiam nouarum.*

Concessa est diripiendi pomorum atque obsoniorum licentia.

DO.

Gerundia in Do, pendent ab his præpositionibus, A, Ab, Abs, De, E, Ex, Cum, In, Pro: vt, Do.

Cicero, *Ignaui à discendo citò deterrentur.*

Amor & amicitia, vtrunque ab amando dictum est.

Cic. *Ex defendendo quàm ex accusando vberior gloria comparatur.*

Consultatur de transeundo in Galliam.

Quintil. *Rectè scribendi ratio cum loquendo coniuncta est.*

Plaut. *Pro vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: vt,

Vergil. *-alitur vitium crescitque tegendo. Scribendo disces scribere.*

DVM.

Gerundia in Dum, pendent ab his præpositionibus, Inter, Ante, Ad, Ob, Propter vt. *Inter cœnandum hilares esse.* Dum.

Vergil. *ante domandum Ingentes tollent animos.*

Cicero, *Locus ad agendum amplissimus.*

Idem, *Ob absoluendum, munus ne acceperis. Veni propter te redimendũ.*

Cùm significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem, addito verbo Est: vt,

Iuuen. *Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.*

Vergil. *Vigilandum est ei, qui cupiat vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur gerundi voces in nomina adiectiua: vt,

Verg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*

Ad accusandos homines, duci præmio, proximum latrocinio est.

Cur adeo delectaris criminibus inferendis?

DE SVPINIS, VM.

PRIVS supinum actiuè significat, & sequitur verbum aut participium significans motum ad locum: vt, Supinum.

Ouid. *Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsæ.*

Mili-

Milites sunt missi speculatum arcem.

Illa verò, *Do venum*, *Do filiam nuptum*, latentem habent motum. At hoc supinum in neutropassiuis, & cum infinito *iri* passiuè significat: vt,

Plaut. *Coctum ego non vapulatum, dudum conductus sum.*

Terent. *Postquam audierat non datum iri vxorem filio.*

Poëticè dicunt, *Eo visere. Vado videre.* Terent.

Ponitur & absolutè cum verbo Est: vt, *Actum est, ilicet, peristi. -itum est in visera terra. Cessatum est satis.*

V.

Nota. Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua: vt, *Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.*

Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.

Qui pecunia non mouetur, hunc dignum spectatu arbitramur.

In istis verò, *Surgit cubitu. Redit venatu.* Cubitu & venatu, nomina potiùs censenda videntur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

TEMPVS.

Pars temporis. QVAE significant partem temporis, in ablatiuo frequentiùs vsurpantur, in accusatiuo rarò: vt, *Nemo mortaliũ omnibus horis sapit. Nocte latent mendæ. Id tempus creatus est Consul.*

Quanquam hęc eclipsis videtur esse præpositionis *Per* vel *Sub.*

Duratio tẽporis. Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accusatiuo, interdum & ablatiuo efferuntur: vt,

Verg. *Hic iam ter centum totos regnabitur annos.*

Idem, *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*

Idem, *Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte.*

Sueto. *Imperauit triennio, & decem mensibus, octoque diebus.* Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte. Promitto in diem. Commodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui. Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo. Tertio, vel ad tertium calendas, vel calendarum.*

SPATIVM LOCI.

Spatiũ loci. Spatium loci in accusatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt,

Verg. *Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)*
Treis pateat cæli spatium non amplius vlnas.

Iam mille passus processeram. Abest bidui: subintelligitur *spatium* vel *spatio itinere* vel *iter.*

Abest ab vrbe quingentis passuum millibus.

APPEL-

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum, adduntur ferè cum præpositione verbis significantibus in loco, ad locum, à loco, aut per locum: vt,

In foro versatur. Meruit sub rege in Gallia.
Vergil. *-ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.*
Salust. *Legantur in Hispaniam maiores natu nobiles.*
E Sicilia decedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

OMNE verbum admittit genitiuum proprij nominis loci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis & singularis numeri sit. Loca propria.

Iuuenal. *Quid Romæ faciam? mentiri nescio*. Teren. *Samia mihi mater fuit, ea habitat Rhodi.*

HI genitiui, Domi, Humi, Militiæ, Belli, propriorum sequuntur formam: vt, Teren. *Domi bellique simul viximus.*
Cicero, *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domi, non alios secum patitur genitiuos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: vt, *Versor domi meæ, non alienæ.* Domi.

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo aut ablatiuo ponitur: vt,
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
Sueton. *Lentulum, Getulicus Tiburi genitum scribit.*
Liuius, *Neglectum Anxuri præsidium.*
Cicero, *Cum vna sola legione fuit Carthagini.*
Horatius, *Romæ Tibur amo ventosus, Tibure Romam.*
Cicero, *Quum tu Narbone mensas hospitum conuomeres.*
Idem, *Commendo tibi domum eius quæ est Sycione.*

Sic vtimur Ruri vel rure in ablatiuo: vt, *Ruri ferè se continet.*
Persius, *-rure paterno Est tibi far modicum.*

AD LOCVM.

Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo: vt, *Concessi Cantabrigiam ad capiendum ingenij cultum. Eo Lundonium ad merces emendas.* Ad locum.

Ad hunc modum vtimur Rus & Domus: vt, *Ego rus ibo.*
Vergil. *Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A LOCO, PER LOCVM.

Verbis significantibus motum à loco aut per locum adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt, *Nisi antè Roma profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco siue per Eboracum sum facturus iter.* A loco.

Ad eundem modum vſurpantur Domus & Rus: vt, *Nuper exit domo.* Terent. *Timeo ne pater rure redierit.*

DE IMPERSONALIVM CONSTRVCTIONE.

GENITIVVS.

HAEC tria impersonalia, Intereſt, Refert, & Eſt, quibuſlibet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, Meâ, Tuâ, Suâ, Noſtrâ, Veſtrâ & Cuiâ: vt,

Intereſt magiſtratus tueri bonos, animaduertere in malos.

Refert multùm Chriſtianæ Reip. Epiſcopos doctos & pios eſſe.

Prudentis eſt multa diſsimulare. Tua refert teipſum noſſe.

Cicero, *Ea cædes crimini potiſsimùm datur ei cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitiui, Tanti, Quanti, Magni, Parui, Quanticunque, Tantidem: vt, *Magni refert quibuſcum vixeris.*

Tanti refert honeſta agere. Veſtra parui intereſt. Et, Intereſt ad laudem meam

DATIVVS.

In datiuum feruntur hæc impersonalia, Accidit, Certum eſt, Contingit, Conſtat, Confert, Competit, Conducit, Conuenit, Placet, Diſplicet, Dolet, Expedit, euenit, Liquet, Libet, Licet, Nocet, Obeſt, Prodeſt, Præſtat, Patet, Stat, Reſtat, Benefit, Malefit, Satisfit, Supereſt, Sufficit, Vacat, pro otium eſt: vt, *Conuenit mihi tecum.*

Saluſt. *Emori per virtutem mihi præſtat, quàm per dedecus viuere.*

Non vacat exiguis rebus adeſſe Ioui.

Terent. *Dolet dictum imprudenti adoleſcenti & libero.*

A nouerca malefit priuignis. A Deo nobis benefit.

Verg. *Stat mihi caſus renouare omnes,* id eſt *ſtatutum eſt.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia, accuſandi caſum exigunt: Iuuat, Decet, cum compoſitis, Delectat, Oportet: vt, *Me iuuat ire per altum.*

Vxorem ædes curare decet. Dedecet viros muliebriter rixari.

Cato, *Patremfamilias vendacem non emacem eſſe oportet.*

His verò Attinet, Pertinet, Spectat, propriè additur præpoſitio AD: vt, *Mène vis dicere quod ad te attinet? Spectat ad omnes bene viuere.*

Quint. *Pertinet in vtranque partem.*

ACCVSATIVVS CVM GENITIVO.

His impersonalibus ſubijcitur accuſatiuus cum genitiuo, Pœnitet, Tædet, Miſeret, Miſereſcit, Pudet, Piget: vt,

Cice-

Cicero, *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animā meam vitæ meæ. Aliorū te miseret. Tui nec miseret, nec pudet. Fratris me quidem pudet, pigétque.*

NONNULLA impersonalia remigrant aliquando in personalia: vt, Vergil. *Non omnes arbusta iuuant, humilesq; myricæ.* Impersonalia fiunt personalia.
Ouid. *Nanque decent animos mollia regna tuos.*
Seneca, *Agricolam arbor ad frugem perducta, delectat. Nemo miserorū cōmiserescit. Te non pudet istud? Non te hæc pudent?*

Cœpit, Incipit, Desinit, Debet, Solet, & Potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt, Cœpit, &c.
Quintil. *Vbi primùm cœperat non conuenire, quæstio oriebatur.*
Idem, *Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij tædere.*
Sacerdotem inscitiæ pudere debet.
Quintilianus, *Peruenire ad summum, nisi ex principiis non potest.*

VERBUM impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet: vt,
Cæsar, *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt,
Vergil. *Strato discumbitur ostro.*

VERBUM impersonale passiuæ vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest: vt,
Statur, id est, *Sto, stas, stat. stamus, statis, stant.* Videlicet ex vi adiuncti obliqui: vt, *Statur à me*, id est, *sto*: *Statur ab illis*, id est, *stant*.

DE PARTICIPII CONSTRUCTIONE.

PARTICIPIA regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt, Vergil. *-duplices tendens ad sydera palmas, Talia voce refert.* Particip. construct.
Idem, *Vbera lacte domum referent distenta capellæ. Solus Deus à piis inuocandus.*

Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt,
Terent. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVUS.

Participiorum voces, quum fiunt nomina, genitiuum postulant: vt Salust. *Alieni appetens, sui profusus. Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.*

ACCUSATIVUS.

Exosus, Perosus, Pertæsus, actiue significant, & in accusatiuum feruntur: vt, *Immundam segnitiem perosæ.*
Astronomus exosus ad vnum mulieres.

Ad eundem modum vsurpantur Domus & Rus: vt, *Nuper exit domo.* Terent. *Timeo ne pater rure redierit.*

DE IMPERSONALIVM CONSTRVCTIONE.

GENITIVVS.

HAEC tria impersonalia, Interest, Refert, & Est, quibuslibet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, Meâ, Tuâ, Suâ, Nostrâ, Vestrâ & Cuiâ: vt,

Interest magistratus tueri bonos, animaduertere in malos.
Refert multùm Christianæ Reip. Episcopos doctos & pios esse.
Prudentis est multa dissimulare. Tua refert teipsum nosse.
Cicero, *Ea cædes crimini potissimùm datur ei cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitiui, Tanti, Quanti, Magni, Parui, Quanticunque, Tantidem: vt, *Magni refert quibuscum vixeris.*
Tanti refert honesta agere. Vestra parui interest. Et, Interest ad laudem meam

DATIVVS.

In datiuum feruntur hæc impersonalia, Accidit, Certum est, Contingit, Constat, Confert, Competit, Conducit, Conuenit, Placet, Displicet, Dolet, Expedit, euenit, Liquet, Libet, Licet, Nocet, Obest, Prodest, Præstat, Patet, Stat, Restat, Benefit, Malefit, Satisfit, Superest, Sufficit, Vacat, pro otium est: vt, *Conuenit mihi tecum.*
Salust. *Emori per virtutem mihi præstat, quàm per dedecus viuere.*
Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.
Terent. *Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.*
A nouerca malefit priuignis. A Deo nobis benefit.
Verg. *Stat mihi casus renouare omnes,* id est *statutum est.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia, accusandi casum exigunt: Iuuat, Decet, cum compositis, Delectat, Oportet: vt, *Me iuuat ire per altum.*
Vxorem ædes curare decet. Dedecet viros muliebriter rixari.
Cato, *Patremfamilias vendacem non emacem esse oportet.*

His verò Attinet, Pertinet, Spectat, propriè additur præpositio AD: vt, *Mène vis dicere quod ad te attinet? Spectat ad omnes bene viuere.*
Quint. *Pertinet in vtranque partem.*

ACCVSATIVVS CVM GENITIVO.

His impersonalibus subijcitur accusatiuus cum genitiuo, Pœnitet, Tædet, Miseret, Miserescit, Pudet, Piget: vt,

Cice-

Cicero, *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animã meam vitæ meæ. Aliorũ te miseret. Tui nec miseret, nec pudet. Fratris me quidem pudet, pigétque.*

NONNVLLA impersonalia remigrant aliquando in personalia: vt, Vergil. *Non omnes arbusta iuuant, humilesq; myricæ.* Ouid. *Nanque decent animos mollia regna tuos.* Seneca, *Agricolam arbor ad frugem perducta, delectat. Nemo miserorũ cõmiserescit. Te non pudet istud? Non te hæc pudent?* Impersonalia fiunt personalia.

Cœpit, Incipit, Desinit, Debet, Solet, & Potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt, Quintil *Vbi primùm cœperat non conuenire, quæstio oriebatur.* Idem, *Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij tædere. Sacerdotem inscitiæ pudere debet.* Quintilianus, *Peruenire ad summum, nisi ex principiis non potest.* Cœpit, &c.

VERBVM impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet: vt, Cæsar, *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt, Vergil. *Strato discumbitur ostro.*

VERBVM impersonale passiuæ vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest: vt, *Statur*, id est, Sto, *stas, stat. stamus, statis, stant.* Videlicet ex vi adiuncti obliqui: vt, *Statur à me*, id est, *sto*: *Statur ab illis*, id est, *stant.*

DE PARTICIPII CONSTRVCTIONE.

PARTICIPIA regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt, Vergil. *-duplices tendens ad sydera palmas, Talia voce refert.* Idem, *Vbera lacte domum referent distenta capellæ. Solus Deus à piis inuocandus.* Particip. construct.

Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt, Terent. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVVS.

Participiorum voces, quum fiunt nomina, genitiuum postulant: vt Salust. *Alieni appetens, sui profusus. Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.*

ACCVSATIVVS.

Exosus, Perosus, Pertæsus, actiue significant, & in accusatiuum feruntur: vt, *Immundam segnitiem perosæ.*

Astronomus exosus ad vnum mulieres.

Suc-

Suetonius, *Pertæsus ignauiam suam.*

Exosus & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt, *Germani Romanis perosi sunt.*
Exosus Deo & sanctis.

ABLATIVVS.

Ablatiuus. Natus, Prognatus, Satus, Cretus, Creatus, Ortus, Editus, in ablatiuum feruntur: vt,
Terentius, *Bona bonis prognata parentibus.*
Vergilius, *-sate sanguine diuûm.* Idem, *-quo sanguine cretus?*
Ouidius, *-Venus orta mari, mare præstat eunti. Terra editus.*

DE ADVERBIORVN CONSTRVCTIONE.
NOMINATIVVS.

Aduerb. construct. EN & Ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentius iunguntur, accusatiuo rarius.
Vergil. *En Priamus, sunt hîc etiam sua præmia laudi.*
Cicero, *Ecce tibi status noster.* Vergil. *-en quatuor aras:*
Ecce duo tibi Daphni, duóque altaria Phœbo.

En & Ecce, exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur: vt,
En animum & mentem.
Iuuenal. *En habitum.*
Terent. *Ecce autem alterum.*

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatis, genitiuum post se recipiunt.

LOCI.

vt, Vbi, Vbinam, Nusquam, Eò, Longè, Quò, Vbiuis, Huccine: vt, *Vbi gentium? Quo terrarum abijt? Nusquam loci inuenitur.*
Eò impudentiæ ventum est.

TEMPORIS:

Temporis. vt, Nunc, Tunc, Tum, Interea, Pridie, Postridie: vt, *Nihil tunc temporis amplius quàm flere poteram. Pridie eius diei pugnam inierunt.*
Pridie calendarum seu calendas.

QVANTITATIS:

Quãtitatis. vt, Parùm, Satis, Abundè, &c. vt *Satis loquentiæ, sapientiæ parum.*
Abundè fabularum audiuimus.

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: vt, Vergil. *Instar montis equum diuina Palladis arte Ædificant.*
Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat.
Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.

Hic

Hic apponitur interdum præpositio, Ad: vt, *Vallis ad instar castrorum clauditur.*

Populus Rom. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit.

Ah, minime gentium, non faciam. Hic genitiuus *gentium*, festiuitatis caussa additur. Genitiuus festiuitatis.

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum vnde deducta sunt: vt, *Venit obuiam illi*. Nam obuius illi dicitur. *Canit similiter huic*. Et, *Sibi inutiliter viuit*. *Propinquius tibi sedet, quàm mihi.*

Sunt & hi datiui aduerbiales: Tempori, Luci, Vesperi: vt, *Tempori venit, quod omnium rerum est primum.*
Luci occidit hominem. *Vidi ad vos afferri vesperi.*

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis, vnde sunt profecta: vt, *Castra propius vrbem mouentur.*
Salust. *Proximè Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accusatiuum regit: vt, Cedò.
Terent. *Cedò quemuis arbitrum.*

ABLATIVVS.

Aduerbia diuersitatis, Aliter, Secus, & illa duo, Antè, Pòst, cum ablatiuo non rarò inueniuntur: vt, *Multò aliter*. *Paullò secus*. *Multò ante*. *Longè secus*. *Et longo pòst tempore venit*. *Paullò pòst*. Nisi & ipsa aduerbia potiùs censenda sunt.

Aduerbia comparatiui & superlatiui gradus, admittunt casus cõparatiuis & superlatiuis assuetos subseruire, sicut antè præceptum est: vt, *Accessit propiùs illo*. *Optimè omnium dixit.*
Cicero, *Legimus propiùs ad deos, & propiùs à terris.*
Liuius, *Paullò plus trecenta vehicula sunt amissa.*
Idem, *Hominum eo die cæsa plus duo millia.*

Plus, nominatiuo, genitiuo, accusatiuo & ablatiuo iunctum reperitur: vt, Liuius, *Plus quinquaginta hominum ceciderunt.*
Abierat acies paullò plus quingentos passus.
Terent. *Dies triginta aut plus eo, in naue fui.*

Quibus verborum modis, quæ congruant aduerbia.

VBI, Postquam, & Cùm, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum verò subiunctiuis verbis apponuntur: vt, Nota.
Verg. *Hæc vbi dicta dedit*. Terent. *Vbi nos lauerimus, si voles, lauato.*
Verg. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*
Idem, *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*

Hic prius aduerbium, posterius coniunctio esse videtur.

DONEC.

Donec. Donec, pro quamdiu, indicatiuo gaudet: vt,
Ouid. *Donec eram sospes.*
Pro quousque, nunc indicatiuum, nunc subiunctiuum exigit: vt,
Verg. *Cogere donec oues stabulis, numerúmque referre Iussit.*
Colu. *Donec ea aqua quàm adieceris, decocta sit.*
Ouidius, *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos.*

DVM.

Dum. Dum, de re præsenti nõ perfecta, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit: vt,
Terent. *Dum apparatur virgo in conclaui.*
Idem, *Ego te meum dici tantisper volo, Dum quod te dignum est facis.*
Dum, pro dummodo, aliâs potentiali, aliâs subiunctiuo nectitur: vt, *Dum prosim tibi. Dum ne ab hoc me falli comperiam.*
Dum pro donec, subiunctiuo tantùm: vt,
Vergil. *Tertia dum Latio regnantem viderit æstas.*

QVOAD.

Quoàd Quoàd, pro quamdiu, vel indicatiuis, vel subiunctiuis: pro donec subiunctiuis solis adhibetur: vt,
Quoàd expectas contubernalem?
Cic. *Vt quoàd possem & liceret, ab eius latere nunquàm discederem.*
Omnia integra seruabo, quoàd exercitus huc mittatur.

SIMVLAC, &c.

Simulac. Simulac, Simulatque, indicatiuo & subiunctiuo adhærent: vt, *Simulac belli patiens erat.* Verg. *-simulatque adoleuerit ætas.*

QVEMADMODVM, &c.

Quemadmodum. Quemadmodum, Vt, Vtcunque, Sicut, vtrunque modum admittit.
Erasmus, *Vt salutabis, ita & resalutaberis.*
Horatius, *Vt sementem feceris, ita & metes.*
Vt, pro postquam, indicatiuo iungitur: vt, *Vt ventum est in vrbem.*

QVASI, &c.

Quasi. Quasi, Ceu, Tanquã, Perinde, acsi, Haud secus, Acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt,
Tanquam feceris ipse aliquid.
Terent. *Quasi non norimus nos inter nos.*
Aliás copulant consimiles casus: vt,

Noui

Noui hominem tanquam te. Arridet mihi quasi amico.

NE.

Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel subiunctiuis præponitur: vt, Verg. *-ne sæui magna sacerdos.* Ne

Terentius, *Hic nebulo magnus est, ne metuas.*

Ne, pro non, cæteris modis inseruit.

Aduerbia accedente casu transeunt in præpositiones: vt, Iuuenal. *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

DE CONIVNCTIONVM CONSTRVCTIONE.

CONIVNCTIONES copulatiuæ & disiunctiuæ, cũ his quattuor, Quàm, Nisi, Præterquã, An, similes omnino casus nectũt: vt, *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Vtinam calidus esses aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quàm tu. Nemini placet, nisi (vel præterquam) sibi.* Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt, *Emi librum centussi & pluris. Vixi Romæ & Venetijs.* Cõiunctio. construct.

Horat. *-in Meti descendant iudicis aures, Et patris & nostras.*

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt,

Recto stat corpore, despicitque terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt,

Terent. *Nisi me lactasses amantem, & vana spe produceres.*

Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.

ETSI, &c.

Etsi, Tametsi, Etiamsi, Quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos sæpius postulant. Etsi.

Quamuis, & Licet subiunctiuos frequentiùs: vt,

Etsi nihil noui efferebatur.

Quanquam animus meminisse horret.

Ouid. *Quamuis Elysios miretur Græcia campos.*

Idem, *Ipse licet venias musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

NI, NISI, &c.

Ni Nisi, Si, Siquidem, Quòd, Quia, Quàm, Postquàm, Posteaquàm, Vbi pro postquã, Nunquam, Priusquam, & indicatiuis & subiunctiuis adhæret: vt, *Quòd redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non* Ni nisi.

quòd odio habeam, sed quòd amem. Aliud honestum iudicas, quàm philosophi statuant. Plin. *Grauiùs accusas quàm patitur tua consuetudo.*

Si. Si, vtrique modo iungitur. Etsi, pro quamuis, subiunctiuo tantùm: vt,

Terent. *Redeam? non si me obsecret.*

Siquis, tantùm indicatiuo: vt, *Siquis adest.*

QVANDO, &C.

Quando. Quando, Quandoquidem, Quoniam, indicatiuo iunguntur: vt, Verg. *Dicite (quandoquidem in molli consedimus herba.)*
Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.

QVIPPE.

Quippe. Quippe, quum proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt, *Danda est huic venia, quippe ægrotat.*

Si addideris Qui, vtrunque admittit modum: vt, *Non est huic danda venia, quippe qui iam bis peierauit*: siue *peierauerit.*

QVI.

Qui. Qui, cùm habet vim caussalem, Subiunctiuum postulat: vt, *Stultus es, qui huic credas.*

CVM.

Cùm. Cùm, pro quamuis, pro quandoquidem, vel quoniam, subiunctiuis semper adhæret: vt,

Cicero, *Nos cùm præcipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus disserere solemus.*

Vergil. *Cùm sis officiis Gradiue virilibus aptus.*

CVM, TVM,

Cùm. Tum. Cùm & tum, item Tùm geminatum, similes modos copulant. Est autem in Cùm, quiddam minus, atque ideo in priore clausulæ parte statuitur. In Tùm quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte locatur: vt,

Amplectitur cùm eruditos omnes, tùm in primis Marcellum.
Odit tùm litteras, tùm virtutem.

NE, AN, NVM,

Ne, an, nũ. Ne, An, Num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt, Verg. *Superátne, & vescitur aura Aetherea?*

At cùm accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt, *Vise num redierit. Nihil refert fecerísne an persuaseris.*

VT.

VT.

Vt, caussalis seu perfectiua coniunctio: & Vt, pro Ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt, Vt.
Terent. *Filium perduxêre illuc secum, vt vnà esset, meum.*
Idem, *Te oro Daue, vt redeat iam in viam.*
Metuo vt substet hospes: id est, *ne non substet*

Vt, concedentis, siue positum pro Quanquam & Vt, pro vtpote, subiunctiuo seruit.
Vt omnia contingant, quæ volo, leuari non possum.
Non est tibi fidendum, vt qui toties fefelleris, vt qui solus relictus fueris.

Vt, pro Postquam, pro Quemadmodũ, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt,
Cicero, *Vt ab vrbe discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.*
Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere? vt facis.*
Idem, *Credo vt est dementia.* Verg. *Vt valet, vt meminit nostri?*

Quanquam de hoc in aduerbij quoque constructione paullò suprà est dictum.

DE PRÆPOSITIONVM CONSTRVCTIONE.

Præposi. construct.

PRAEPOSITIO subaudita, interdũ facit, vt addatur ablatiuus: vt, *Habeo te loco parentis*: id est, *in loco.*
Apparuit illi humana specie: id est, *sub humana specie.*
Discessit magistratu: id est, *à magistratu.*

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt,
Verg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem,*
Prætereo te insalutatum.
Verg. *Emoti procumbunt cardine postes.*
Idem, *Detrudunt naues scopulo.*

Verba cõposita cum a, ab, ad, &c.

Verba composita cum A, Ab, Ad, Con, De, E, Ex, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu, extra compositionem, idque eleganter: vt, *Abstinuerunt à viris.*
Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus.*
Cicero, *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui.*
Cum ex insidijs euaseris.
Terent. *Postquam excessit ex Ephebis.*
In Rempublicam cogitatione, curáque incumbe.

IN.

In pro ergo. In, pro erga, contra, & ad, accusandi casum habet: vt, Vergilius, *Accipit in Teucros animum mentémque benignam* Idem, *Quid meus AEneas in te committere tantum, Quid Troës potuere?* Idem, *Quò te Meti pedes? aut quò via ducit? in vrbem?*

Item In, accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio aut incrementum rei cum tempore significatur: vt, Vergil. *Estque locus, parteis vbi se via findit in ambas.* Ouid. *Versa est in cineres sospite Troia viro. -amor mihi crescit in horas.*

In, quum significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt, Ouid. *Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub. Sub, pro ad, per, & ante, accusatiuo innititur: vt, *Sub vmbram properemus.* Liuius, *Legati ferè sub id tempus ad res repetendas missi*: id est, *per id tempus.* Verg. *-sub noctē cura recursat*: id est, *paullò ante noctē*, vel *instante nocte.*

Aliâs ablatiuum admittit: vt, *Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.* Vergil. *-sub nocte silenti*: id est, in nocte silenti.

SVPER.

Super, pro vltra, accusatiuo iungitur, vt, Super. Vergil. *-super Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super, pro de & in, ablatiuo: vt, Tacitus, *Multus super ea re, variúsque rumor.* Vergilius, *Fronde super viridi.*

SVBTER.

Subter, vno significatu, vtrique casui apud auctores iungitur: Subter. Liuius, *Pugnatum est super, subtérque terras.* Verg. *-omnes Ferre libet subter densa testudine casus.*

TENVS.

Tenus, gaudet ablatiuo, & singulari & plurali: vt, *Pube tenus. In-* Tenus. *guinibus tenus.* At genitiuo tantùm plurali: vt, *Crurum tenus.*

Præpositiones, quum casum amittunt, migrant in aduerbia: vt, Præpositiones migrãt in Aduerbia. Verg. *longo pòst tempore venit.* Idem, *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.* Idem, *-coràm, quem quæritis, adsum, Troïus AEneas.*

DE

DE INTERIECTIONVM CONSTRVCTIONE.

INTERIECTIONES nõ raro absolutè & sine casu ponũtur. vt Verg. *Spem gregis (ah) silice, in nuda connixa reliquit.* Terent. *Quæ (malùm) dementia?*

O.

O, exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo iungitur: vt, *O festus dies hominis.* O.
Vergil. *O fortunatos nimium, bona si sua norint Agricolas.*
Idem, *O formose puer, nimium ne crede colori.*

HEV, PRO.

Heu & Pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent. vt *Heu pietas.* Verg. *Heu prisca fides.* Idem, *Heu stirpem inuisam.* Heu, Pro.
Teren. *Prô Iupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem, *Prô Deûm atque hominum fidem!*
Prô sancte Iupiter! apud Plautum.

HEI, VEH.

Hei & Veh, datiuo apponuntur: vt,
Ouidius, *Hei mihi quòd nullus amor est medicabilis herbis.* Heu, Veh.
Terentius, *Veh misero mihi, quanta de spe decidi!*

DE FIGVRIS.

IGVRA est nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantùm genera, Dictionis scilicet & Cõstructionis, hoc loco trademus. Figura quid sit.

FIGVRÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex,
- Próthesis.
- Aphæresis.
- Epénthesis.
- Syncope.
- Paragóge.
- Apocope.

Prothesis. Prothesis, est appositio litteræ, vel syllabæ ad principium dictionis: vt, *Gnatus* pro *natus*. *Tetuli*, pro *tuli*.

Aphæresis. Aphæresis, est ablatio litteræ vel syllabæ à principio dictionis: vt, *Ruit*, pro *eruit*. *Temnere* pro *contemnere*.

Epenthesis. Epenthesis, est interpositio litteræ vel syllabæ in medio dictionis: vt, *Relliquias*, *Relligio*, addita l: *Induperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope. Syncope, est ablatio litteræ vel syllabæ è medio dictionis: vt, *Abijt*, *Petijt*, *Dixti*, *Repostum*, &c.

Paragoge. Paragoge, est appositio litteræ vel syllabæ ad finẽ dictionis: vt, *Dicier* pro *dici*.

Apocope. Apocope, est ablatio litteræ vel syllabæ à fine dictionis: vt, *Peculi*, pro *peculij*. *Dixtin'*? pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenij*.

EIGVRÆ CONSTRVCTIONIS.

Cõstructio simplex ratione prorsus cõtrariã sequitur.

Constructio figurata 4. ferè modis fit { 1. 2. 3. 4. } cùm aliquid { deest. redundat. non est prolatũ suo loco. est immutatum.

Figuræ constructionis sunt octo, Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptósis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio quid sit. APPOSITIO, est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata siue immediata conjunctio: vt, *Flumẽ Rhenus*. Potest autem appositio plurium substantiuorũ esse: vt, *Marcus Tullius Cicero*.

Interdum apud auctores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt, *Vrbs Patauii*, apud Vergiliũ. *Vrbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In appositione substantiua non semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari, aut est nomen collectiuum, diuersorum numerorum esse possunt: vt, *Vrbs Athenæ*.

Ouid. *Turba ruunt in me luxuriosa proci*.

Verg. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent*.

Appositio quid. Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratia: vt, *Vrbs Roma*. *Animal equus*.

Tollen-

Tollendæ æquiuocationis caussa: vt *Taurus mons Asiæ. Lupus Piscis.* Et ad proprietatem attribuendam: vt *Erasmus vir exactissimo iudicio. Nireus adolescens insigni forma. Timotheus homo incredibili fortuna.*

EVOCATIO.

Cùm prima vel secunda persona proximè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.* Est ergo euocatio, continuata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio. Euocatio.

Obseruandum verò est, verbum semper conuenire cum persona euocante: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Nam in euocatione quattuor sunt: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ: & Absentia coniunctionis.

In Euocatione, persona vocans & euocata aliquãdo sunt diuersorum numerorum: vtpote vel cùm persona euocata caret numero singulari: vt, *Ego tuæ deliciæ istuc veniam*: Aut cùm est nomen collectiuũ: vt *Magna pars studiosorũ amœnitates quærimus*: hic subauditur, *nos.* Aut denique cùm est nomen distributiuum: vt, *In magnis læsi rebus vterque sumus*: subintelligitur *nos.* Euocatio varia.

Duplex enim est Euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt, *Sum pius Aeneas*: subintelligitur, *Ego. Populus superamur ab vno*: subauditur, *nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepsis seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σὺν con, & λήψω sumo. Syllepsis.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quæ sequuntur obseruabis. Syllepsis duplex.

Copulatum per coniunctionem Et, Nec, Neque, & Cum pro Et, acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore supposito ac sustantiuo quadrabit, vt

Quin tu & soror facitis? Ego & mater miseri perimus.
Tu & vxor, qui adfuistis, testes estote.

Conceptio personarum.

Dignior persona. Dignior enim est persona prima quàm secunda aut tertia: & dignior secunda quàm tertia: vt, *Ego & pater sumus in tuto.*

Tu atque frater estis in periculo. Neque ego neque tu sapimus.

-diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum. Verg.

-Rhemus cum fratre Quirino Iura dabant.

Cum. Cum, tamen singulare verbum magis amat: vt,

Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.

Conceptio generum.

Dignius genus. Dignius etiam est masculinum genus, quàm femininum aut neutrum: & dignius femininum quàm neutrum: vt,

Rex & Regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati.

Lena & scortum sunt impudicæ.

At cum substantiua res inanimatas significant, adiectiuum & relatiuum vsitatius in neutro genere ponitur: vt,

Verg. *-cum Daphnidis arcum*

Fregisti & calamos, quæ tu peruerse Menalca,

Et cum vidisti puero donata, dolebas.

Salust. *Ira & ægritudo permista sunt.*

Idem. *Huic bella ciuilia, cædes & discordia ciuilis, grata fuerunt.*

Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.

Porrò conceptio alias Directa est, nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius, copulantur per Et, vel Atque, vel Que: aliâs Indirecta, cùm copulantur per Cum: vt *Ego cum fratre sumus candidi*: vbi vtraque conceptio est indirecta.

Est etiam quædam conceptio generum implicita: nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur: sed de mare atque femina perinde loquimur ac de solo mare: vt si dicam, *Vterque est formosus:* loquens de sponso & sponsa. Sic Ouid. *Implicitì laqueis, nudus vterque iacet.* Loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis. PRolepsis seu præsumtio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio siue totum cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: vt,

Duæ aquilæ volauerunt: hæc ab Oriente, illa ab Occidente.

Hic congregatio seu totum, *duæ aquilæ*, cum verbo *volauerunt* per omnia concordant, cum quo partes, *hæc* & *illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio siue totum est dictio pluralis numeri: vt *Duæ aquilæ:* aut plurali æquiualens, vt *Corydon & Thyrsis.*

Nam copulatum æquiualet plurali:vt, *Compulerantque greges Corydon & Thyrsis in vnum: Thyrsis oues, Corydon distentas lacte capellas.*

Aut congregatio est nomen collectiuum:vt,

Populus viuit, alii in penuria, alii in delitiis.

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in prolepsi necessaria, Congregationem,vt in priore exemplo, *duæ aquilæ*. Verbum, vt *volauerunt*. Partes, vt *hæc & illa*. Partium determinationem, vt *ab Oriente & Occidente*. Et Ordinem, videlicet quòd totum præcedat, partes sequantur.

Duplex autem est Prolepsis: Explicita, vbi omnia exprimuntur quæ in Prolepsi esse oportet: vt *Equi concurrunt, hic à dextera, ille à sinistra Hippodromi.* Et Implicita,in qua aliquid tacetur:vt,

Alter in alterius iactantes lumina vultus,
Quærebant taciti,noster vbi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *& alter in alterius.* Et *Alter alterius onera portate*,vbi deest (*vos*) & altera pars cum determinatione, videlicet, *& alter alterius.* Terent. *Curemus æquam vterque partem.* Hic totum *nos* subintelligitur,& partes,*alter & alter*, includuntur in distributiuo *vterque.*

Diomedes prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est,ante describimus:vt, *Lauiniaq; venit littora.* Lauinium enim nondũ erat, quum Aeneas veniret in Italiam.

Dicitur vero prolepsis à πρὸ,quod est, ante,& λήβω,sumo.

ZEVGMA.

Zeugma est vnius verbi vel adiectiui viciniori respondentis, ad diuersa supposita reductio, ad vnum quidem expresse, ad alterum vero per supplementum: vt Cic. Zeugma

Nihil te nocturnum præsidium palatii, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusq; mouerunt? Hic *mouerunt* expresse reducitur ad *ora vultusq;* :at ad cætera per supplementum, subintelligendum est enim *Præsidium mouit. Vigiliæ mouerunt. Timor populi mouit. Bonorum concursus mouit. Habendi senatus locus mouit.*

Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt, Cõparatio.

Ego melius quàm tu scribo. Ego sicut fœnum arui.
Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset.

Item

Item per Nisi, vt *Talem filium, nulla, nisi tu pareret*.
Licet Poëtæ interdum aliter loqui soleant, vt
-nihil hic nisi carmina desunt.
Quid, nisi secretæ læserunt Phyllida syluæ.
De quibus in concordantia verbi & nominatiui supra est dictum: vt Cicero, *Quare, vt arbitror, prius hic te nos, quàm istic tu nos videbis.*
Tribus modis fit Zeugma.
In persona: vt, *Ego & tu studes*.
In genere: vt, *Maritus & vxor est irata.*
In numero: vt, *hic illius arma, Hic currus fuit.*
Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma, vt *Dormio ego & tu.* Quandoque in medio, vocaturque Mesozeugma, vt *Ego dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma, vt *Ego & tu dormis.*
Requiruntur autem in Zeugmate quattuor. Duo substantiua, vt *Rex & Regina*. Coniunctio, quæ vel copulatiua vel disiunctiua vel etiam expletiua esse potest, vt Et, Vel, &c. Verbum vel adiectiuum, vt *Irata est*: & quod verbum vel adiectiuum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam zeugmatis genus per aduerbia: vt *Cubas vbi ego. Cœnas quando nos.*
Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum vtroque conuenit, est Zeugma, vt dicunt Locutionis non constructionis, vt *Ioannes fuit piscator & Petrus.*
Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum à Græco verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis. Synthesis, est oratio congrua sensu, non voce: vt, Verg. *Pars in frusta secant. Gens armati.*
Fit autem Synthesis nunc in genere tantum, idque aut sexus discernendi caussa, vt *Anser fœta. Elephantus grauida*: aut supplementi gratia, vt *Præneste sub ipsa*, scilicet *vrbe.*
Centauro in magna, scilicet *naui.*
Nunc in numero tantum, vt *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*
Nunc verò in genere & numero simul, vt, *Pars mersi, tenuere ratem.*
Vergi. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera passi.*
Dicitur autem Synthesis a σὺν quod est con, & θέσις positio, quia est compositio, id est constructio, facta gratia significationis.

A N-

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idque interdum non inuenustè: vt, *Vrbem quam statuo, vestra est. Populo vt placerent, quas fecisset fabulas. Sermonem quem audistis, non est meus. Eius non venit in mentem*. pro *id.* Quanquam hic Venit, impersonaliter potius vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti*, pro *omnis generis*. Sic, *id genus, quod genus, &c. Idne estis auctores mihi?* pro *eius.* Antiptôsis.

Interdum autem fit durior antiptôsis, vt, *Salue primus omnium parens patriæ appellate*, pro *Prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum*, pro *Quorum altero.*

SYNECDOCHE.

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti, vt *Aethiops albus dentes*. Hic album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi. Synecdoche

Per Synecdochen omnia nomina adiectiua aliquam proprietatem significantia, item verba passiua & neutralia significantia aliquam passionem, possunt regere accusatiuum aut ablatiuum, significantem locum, in quo est proprietas aut passio, vt, *Aeger pedem vel pedibus. Saucius frontem, vel fronte. Doleo caput, vel capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus membra bipenni. Effusas laniata comas, côtusáq; pectus.* Nam illæ Græcæ phrases sunt: *Excepto quod non simul esses: Cætera lætus. Cætera similis, vno differunt.* Hæc accusatiui constructio Græcorũ propria est.

Dicitur autem Senecdoche a σὺν quod est con, & ἐκδέχομαι suscipio: quod videlicet totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratę constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclypsi, Pleonasmo, & Enallage, deque aliis figuris eruditè, dilucidè ac copiosè disserentem.

DE PROSODIA.

PROSODIA est quæ rectam vocum pronunciationem tradit, Latinè accentus dicitur. Prosodia.

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum. Spiritum. Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur vel deprimitur. Tonus.

Est

Est autem tonus triplex { Acutus. Grauis. Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram sic [´]

Grauis, est virgula obliqua descendens in dexteram ad hunc modum [`]

Circumflexus, est quiddam ex vtrisque conflatum, hac figura [^]

Huc addatur etiam Apostrophus, quam supra, vbi recte scribendi ratio docetur, attigimus. Ea vero est quædam circuli pars in summo litteræ apposita, quam sic pinges [']. Hac nota vltimã dictionis vocalem deesse ostenditur: vt,

-tanton' me crimine dignum Dixisti? pro *tantòne.*

Spiritus. SPIRITVS duo sunt { Asper. Leuis.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: vt *Homo, Honor.*

Leuis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt *Amo, Onus.*

TONORVM REGVLÆ.

PRIMA.

Monosyllaba. MOnosyllaba dictio breuis, aut positione longa, acuitur: vt *Mél, Fél, párs, páx.* Natura longa, circumflectitur, vt *Spês, flôs, Sôl, thûs, rûs.*

SECVNDA.

Dissyllaba. In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior breuis, prior circumflectitur: vt *Lûna, Mûsa.* In cæteris acuitur, vt *Sítus, látus, sólers.*

TERTIA.

Polysyllaba. Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem, vt *Libértas, Penátes.* Sin breuem habet penultimam, acuit antepenultimam: vt *Dóminus, Póntifex.*

Excipiuntur composita à facio: vt, *Benefácis, Malefácis, Calefácit, Frigefácit,* quæ penultimam acuunt.

At si penultima longa fuerit natura, & vltima breuis, circũflectitur penultima, vt *Românus, Amâtor.*

Composita à Fis, fit, vltimam acuunt: vt *Madefís, Calefít, Benefít Satisfít.*

Appen-

Appendix.

Quia hodie propter hominum imperitiam circumflxus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici Circumflexum cum Acuto confuderunt. Accentuũ confusio.

QVARTA.

Quinque sunt quę tonorum regulas perturbant. Quæ tonos perturbant.

DIFFERENTIA.

Differentia tonum transponit: vt *Vnà* aduerbium, vltimam acuit, ne videatur esse nomen: sic Eò, aliò, continuò, sedulò, porrò, fortè, quà, siquà. aliquà, nequà, illò, falsò, citò, ferè, planè, & id genus alia: putà pro sicut, ponè pro pòst, coràm, circùm, aliàs, palàm, ergò coniunctio, sed ergô pro caussa circumflectitur: vt *-illius ergô Venimus.* Ergo.
Hæc igitur omnia sicut Grçca acutisona, in fine quidem sententiarũ acuuntur, in consequentia vero grauantur.

Sic differentiæ caussa antepenultima suspenditur in his, Déinde, próinde, périnde, alíquando, síquando, néquando, húcusque, álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, déorsum, quápropter, quínimo, enímuero, propémodnm, ádmodum, áffabre, intereá-loci, nihilóminus, pauló-minus, cum non orationes diuersæ, vti sunt Pube-tenus, Crurum-tenus: non enim composita sunt, velut Hactenus, quátenus, & eius generis reliqua.

TRANSPOSITIO.

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit in præpositionibus, quæ postpositę grauantur: vt. Trãspositio

Transtra per & remos. *Te penès imperium.*

ATTRACTIO.

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: vt Que, Ne, Ve. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eamque acuunt: vt *Lumináque, laurúsque Dei* Sic Dum, Sis, Nam, parelca. Attractio.

Vbi autem est manifesta compositio non variatur tonus: vt Dénique útique, ítaque, úndique, híccine & huiusmodi. Vbîque tamen temporis sui tonum seruat, & Vbîuis. Vbique. Vbiuis.

CONCISIO.

Concisio transfert tonum cum dictiones per syncopen aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: vt, Concisio.

Vergili,

Vergili, *Valéri*, *Mercúri*: pro, Vergilij, Valerij, Mercurij.

Sic quædam nomina & pronimina syncopata, circumflectunt vltimam: vt, Arpinâs, Rauenâs, Nostrâs, Vestrâs, Cuiás; ab Arpinátis, Rauennâtis, Nostrâtis, &c.

IDIOMA.

Idioma.

IDIOMA, hoc est linguæ proprietas, tonum vatiat, adeo vt si dictiones Græcæ integrè ad nos veniant, seruent tonum suum: vt, Simôis, Períphas, penultimam acuunt: At facta Latina, antepenultimam eleuant, quia corripiunt penultimam. Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum seruant: vt, Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta licet apud Gręcos in vltima tonum habeant, Sic & Comœdia, Tragœdia. Sóphia, Symphónia, tonum recipiunt in antepenultima, licet in sua Lingua habeant in penultima.

Voces Græcæ Latinæ factæ tonū mutant.

Nota.

Porrò si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit iuxta Latinum accentum, illam enunciare.

Syllabæ communes in prosa oratione, semper corripiuntur: vt Célebris, Cáthedra, Medíocris.

DE CARMINVM RATIONE.

ACTENVS de tonis & spiritibus, deinceps de syllabarum tempore & carminis ratione pauca adijciemus.

Tempus syllabarum.

Tempus, est syllabæ pronunciandæ mensura.

Syllaba breuis, vnius est temporis, longa verò duorum.

Tempus breue sic notatur ◡, vel sic ⌄.

Longum autem sic –, vel sic ^: vt, – ◡, Terră.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes.

Pes.

Est autem Pes, duarum syllabarum pluriúmve constitutio, ex certa temporum obseruatione.

Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institútum disserere.

Dissyllabi